

kovara huneri, çandı u lekolinî ya kurden anatoliya navin

bîrnebûn

Zivistan 2001

Kürt Remzi'den

Günümüze Orta

Anadolu Kürt Müziği

Mem Xelikan

Binlerce Dil Ölüyor

Hüseyin Kişniş

Tesadufa bixêr

Yusuf Yeşilöz

Mehmet Ercan ile şöyleşi

Ali Gordoxi

Kultur Mirası

Ferîdûn

Çeltik Kürtleri

Muzaffer Özgür

Zivingê-4

Musa Anter

Ser sala we pîroz be !

12

www.netewe.com

bîrnebûn

Tidskriften utkommer 4 nummer per år.
Sê mehan carê derdikeve/Ûç ayda bir çîkar.
Zivistan 2001

Utges av Apec-Förlag AB

Ans. utgivare
Ali Çiftçi

Redaksiyon

Ali Çiftçi, Bekir Darı, Dr. Mikailî, Hacı Erdoğan,
Mehmet Bayrak, M. Duran, Muzaffer Özgür,
Nuh Ateş, Sefoyê Asê, Vahit Duran

Adress / Navnîşana li Swêdê

Box: 3318, SE 163 03 Spånga / Sverige
Telefon: 0046-(0)8-761 81 18
Telefaks: 0046-(0)8-761 24 90

E-post

info@birnebun.com

Internet

www.birnebun.com

Navnîşana li Almanyayê:

M. Özgür / Bîrnebûn
Postfach 900348, 51113 KÖLN / Almanyayê
Telefaks: 0049-(0)2203-301630

Biha/Fiyatı:

Ewrûpa: 10 DM Türkiye: 1 milyon TL
(Son sayının fiyatı eski sayılar içinde geçerlidir)

Abone (2 yıllık bedelı):

İsveç: 400 SEK • Ewrûpa: 80 DM

Türkiye banka hesap numarası:

F. Yıldız Vakıf Bank Polatlı Şubesi
Hesap No: 00158001 445398272.

İsveç hesap numarası:

(Bîrnebûn) postgiro: 468 65 12-7

Almanyayê hesap numarası: M. Özgür
Stichwort "Bîrnebûn" Deutsche Bank-Köln
Konto Nr: 591 2662 BLZ: 370 700 60

Belavkirin / Dağıtım

Türkiye

Toplum Kitabevi / Remzi İnanc
Bayındır sok. 22/1, 0642 Yenışehir / Ankara
Tel: 0312/434 25 43

Medya Kitapevi / Selahattin Bulut

İstiklal Caddesi, Elhamra Pasajı No: 258/6
Beyoğlu-İstanbul

Gül Kitapevi

Lise cad. Zafer çarşısı No 23/a / Kırşehir

Hollanda

Neçirvan Qilorî
Postbus 419 3300 AK Dordrecht / Nederland
Tel: 0031-62 46 63 655
Gironummer: 739 81 58

Çap / Baskı

Apec-Tryck & Förlag AB

ISSN 1402-7488

Her nivîskar berpîrsiyarê nivîsa xwe ye.
Mafê redaksiyonê heye ku nivîsên ji Bîrnebûnê re
tên, serrast û kurt bike. Nivîsarên ku ji Bîrnebûnê
re tên, ger çap nebin ji li xwedî nayên vegeandî.

Wêneya berg:
Kırkpınarlı Nurten
ji kaseta Teyro Teyro

Naverok/ İçindekiler

- 3 Ji Bîrnebûnê
Ali Çiftçi
- 5 Nameyên ji xwendevanan
- 8 Kürt Remzî'den Günümüze Orta Anadolu Kürt Müziği
Mem Xelikan
- 20 Anma / HALİS GEZEN
Mehmet Şarı
- 22 Baberdan û Xewnek
Nuh Ateş
- 28 Binlerce Dil Ölüyor
Hüseyin Kişniş
- 33 Wendabûna Miço
Muzaffer Özgür
- 37 Gotinên Mezinan
Tülây Kılınçalp
- 38 Sondên aliyê me
Rebeni
- 39 Mehmet Ercan ile bir şöylesi
Ali Gordoxi
- 42 şiir
Hüseyin Kalaycı
- 44 Tesadufa bixêr
Yusuf Yeşilöz
- 46 Müslüm Yücelin "Tuz Gölü Kürtleri" yazısı üzerine
Dr. H. Mikaili
- 49 Çeltık Kürtleri
Muzaffer Özgür
- 50 Cîrane Min
Şêxo Oxsê
- 51 Gereke Havîne li Kurdistanê Başur
Ali Çiftçi
- 67 li Swêdê Şevêk ji bo Bîrnebûnê li bajarê Götterborgê
Ali Çiftçi
- 72 Bajarê Keran
Adar jîyan
- 74 Zivinge-4
Musa Anter
- 78 Kultur Mirasi
Feridûn
- 80 Metelok
M. Ş. Dağ
- 81 Stranên Folklorik
Mem Xelikan
- 86 Metelok
Temelî Bayrak
- 87 Çarin ji hêla Sarizê-3
Mehmet Bayrak

Jî Bîrnebûnê

Li welatên Skandinavyayê zivistan pir dirêj û sar derbas dibe. Îsal li Swêdê, bi taybetî jî, li başûrê Swêdê, zivistanê dereng destpêkir. Li bajarê Stockholmê heta meha şubatê, berf li erdê tunebû. Dema li welatên Skandinavyayê mehên zivistanê berf li erdê nebe piştî nivro zû tarî dibe. Jiyana di taritîyê de jî, bi ya min, ne tu jiyana e!... Lê, bi xêra lezûbeza karkirina li vî welatî, zatên meriv rûyê der nabîne.

Piraniya însanên li van welatên Skandinavyayê gelek sporên zivistanê dikin. Çerxa pazara kirîn û firotînê, ya jî bo sporên zivistanê, di vê demsalê de baş doş dibe. Dema Noelê pîroz dikin, ku berf li erdê bû pir pê kêfxweş dibin. Di aliyê çûyîn û hatinê de jî, ti problemên wan, wek yên welatê me, ne mane. Her çi qas carna rêyên wan, mehên zivistanê de yek du saetan tînin girtin jî, ti problemên mezin çênabin.

Li welatê me, jî ber bê xwedîtîyê, ew mehên zivistanê, çûyîn û hatina gelek deran jî hev tînin qut kirin. Trajedyên mezin çêdibin.

Lê mixabin rewşa tabiyetê jî gelek hatiye guhartin. Ev demsalên ku hinek taybetiyên xwe hebûn, niha ev taybetiyên xweş nemane. Bi pêşketina teknîkê re, di her aliyê jiyana de guhartinên mezin çêbûne. Van guhartinana, bi xwe re hem tiştên baş û hem jî yên nebaş anîne. Di nav tiştên baş de, yê herî balkêş, mesela komînikasyonê ye. Tiştê nebaş jî, tesîra ku li ser tabiyetê hatiye kirin e.

Ji bo însanên ku mafên xwe yên neteweyî tunene, ev tiştên baş û nebaş çiqas tesîr lê hatiye kirin, karekî lêkolînî ye. Lê, dema em di pêşketina aliyê komînikasyonê de, li mesela kurdî binêrin, gelek îmkân, hem li pêş zimanê kurdî vekirine û hem jî, astengên mezin

peyda kirine. Dema em xwedî li ziman û nasnama xwe derkevin û van îmkânên ku derketine pêşya me, baş bi kar binin, jî bo parastin û pêşxistina ziman rêyeka baş e.

Ger însanekî kurd îro bixweze, zimanê xwe hîn bibê, gelek rê û îmkân çêbûne; li ser înternetê sê malperên kurdî hene, ku tê de, tenê dersên hînbûna zimanê kurdî didin. Sê televizyonên bi zimanê kurdî, rojane weşanê dikin. Li hinek welatên Ewrûpa radiyo û kovarên kurdî yê meheli tînin weşandin. Li hemû welatên Ewrûpa kurdên ku bixwazin, zaroyên xwe bişînin dersên kurdî, jê ra heq hatiye dayîn. Li welatên Skandinavyayê, li hemû belediyên kurdên ku bixwazin, dikarin zarokên xwe bişînin dersên kurdî. Ev heq bi resmî hatiye dayîn. Gelo em wek kurd van îmkânana çiqas bi kar tînin, disa meseleyeke lêhûrfikirin û lêkolînî ye.

Xwendevanên bi rûmet, li gor ewqes îmkân û pêştaçûyînan, disan jî, îro zimanê kurdî, çî li welêt be û çî jî, li derveyî welêt be, di rewşeke pir nazîk de ye. Bi taybetî jî, li Bakûrê Kurdistanê û Anatoliya Navîn.

Bi pêşketina teknîka komînikasyonê re asîmîlekirina kurda, ne tenê li Bakûrê Kurdistanê, li hemû parçên din ên Kurdistanê, heta li derveyî welêt, bi lez pêş ketiye. Ez bi xwe havîna derbasbûyî de, bûm şayidê vê. Min îzîna xwe ya havînê li Başûrê Kurdistanê derbas kir. Çî li beşa di bin hukmê Suriyê de be û çî jî, li beşa "Azadkirî" de be, televizyonên bi zimanê tirkî û erebî, yên ku herî pir lê dihatin temaşekirin, bûn.

Bîrêz Hüseyin Kışniş li ser niqteyê ke ku bi mesela jorîn ve girêdayîye bi navê "Binlerce Dil Ölüyor" nivîsek bi zimanê

tirkî nivîsiye. Nivîsa Hüseyn Kişniş bi tevayî, li ser kitêbeke bi navê *“Linguistic Genocide in Education-or Workwide Diversity and Human Rights?”* ku ji aliyê zimannas, Tove Skutnabb-Kangas ve hatiye nivîsîn. Kitêb 818 rupel in. Di wê kitêbê de, beşek bi serê xwe, bi sernivîsa *“Kurdish and Turkish”* li ser rewşa zimanê kurdî hatiye nivîsîn.

Mem Xelîkan bi navê *Kürt Remzi'den Günümüze Orta Anadolu Kürt Müziği* nivîsek bi zimanê tirkî, li ser kasetên ku ji aliyê dengbêjên kurdên Anatoliya Navîn ve, di van 20 salên dawî de, bi kurdî derketine, lêkolînek biçûk kiriye. Di vê lêkolînê de navê 70 kasetên kurdî ku ji aliyê 35 dengbêjan de hatine belavkirin, li gor tarîxa derketina kasetan, listeyek derxistiye. Nivîskar li ser van kasetana şiroveyek vekirîye.

Her çiqas lêkolînek biçûk be jî, balkêş e. Lêkolînên wisa dê karê dengbêjên me siviktir bike û rê li ber xebatên wan yê çandî veke. Em, wek kovara Bîrnebûnê, jî hemûyan re serkeftinê dixwazin û karên ku wan heta niha kiriye pir bi qîmet dizanin. Em her dem hazir in, ji bo alîkariya wan.

Halis Gezen jî gundê Hecilera (Konya, Cihanbeyli) piştî xwendina xwe ya lîsê di Postexana (PTT) ya Konyayê de wek memur kar dikir. Însanekî di xebata sendikayê de pir aktiv û pêşverû bû. 11-11-2000î de çû ser heqîya xwe. Heval û gundiye wî, Mehmet Sari, jî bo bîranîna Halis Gezen nivîsek bi zimanê tirkî nivîsiye. Bila serê malbat, heval û dostên wî sax bin û rehmeta xwedê lê be.

Di dawîya sala çûyîn de Ahmed Kaya û Mahmût Baksî, ku du navên ji bo hemû kurda naskirîne, jî nav me barkirin û li xerîbiyê çûn ser dilovanîya xwe. Wan li

paş xwe, li gor hunera xwe, berhemên bi qîmet hiştin. Heryek ji wan, li gor şexsiyeta xwe, xwediyê taybetmendiyekê bûn. Em wek kovara Bîrnebûnê jî malbata wan re sersaxiyê dixwazin.

Muzaffer Özgür bi navê *Wendabûna Miço*, li ser rewşa piştî Cunta 12ê Îlonê, bîranînen xwe nivîsiye. Tulay Kılınçalp çend gotinên mezinan yê jî mintîqa xwe berhevkrîyê, bi sernivîsa *Gotinên Mezinan* nivîsiye.

Ali Gordoşî bi Mehmet Ercan re li ser berhemên wî gotûbêjek bi zimanê tirkî kiriye. Mehmet Ercan jî gundê Gordoşli (Zincirlikuyu) ye. M. Ercan çima bi kurdî nikariye binivîsîne viha dibêje: .... *Min pîr dixwest bi kurdî binivîsîn, lê li gor rewşa ku em niha têda ne, ev ne mûmkûn e. Ziman di nivîsandina şûran de niqteya bîngehî ye. Şîr bi xwe ziman e. ...Hîrnebûna min a zimanê kurdî ne gunehê min e, gunehê sistema ku nehiştîyê ez zimanê diya xwe hînbîm.*

Yusuf Yeşilöz, Nuh Atêş, Mehmet Bayrak, Hüseyn Kalaycı, Dr. H. Mikalili, Temeli Bayrak, Musa Anter (bi wergera S. Anter) û Ferîdûn bi qelemên xwe yê jêhatî disa ev hejmara jî, wek hejmarên din dewlemend kirine.

Adar Jîyan cara pêşîn e, ku bi nivîsên xwe yê edebî tev li vê hejmarê bûye. Em li vir jî Adar Jîyan re; tu xêr hatî, dibêjin û bi vê wesîleyê, careka din jî herkesî ku dixweze bi qelesa xwe, tev li berhevkirin û pêşxistina çand û folklorê kurdî bibere, dibêjin; dema di destê we de nivîsên di warê folklorê û çanda kurdî de hebin, fermo, jî kovara xwe re bişînin.

Heta hejmara din, bimînin di xêr û xweşiyê de.

Ali Çiftçi

ali@birnebun.com

Merhaba

Ben Bîrnebûn'un sadık okurlarından biri olarak, sadece okuyucu değil, bu "Tarihi Dergide" adım geçsin istedim. Sizi çok fazla övmeden ve de akıl vermeden konuya gelelim.

Geçtiğimiz yaz, izine gitmişim ve orada Bîrnebûn'la ilgili bir takım diyaloglar yaşadım. Bunlardan birini sizlere aktarmak istiyorum. Ankara'nın Balgat semtinde, günün "Bi şîva" dediğimiz saatlerinde amcamlarda, sülalemizin büyük fertleri ile beraber oturuyorduk; Amcalar, dotmamlar, pısmamlar, yengeler vs. derken sülalemizle ilgili konuşulurken, mesela: "Mamo terle me bedava fırtın" gibi konular içerisinde bende bizim sülalemizle ilgili Bîrnebûn'un 10. Sayısında Babamla (Kasime Heci Memed) bir Röportaj yapıldığını söyledim. Tabi tepki ne olabilir:

"yox yav? Bîrnebûn ne? Dergi mi? Vaaaaağ millet Avrupalarda para kazanıyor, e me jî Kürtlerin peşinde koşuyorlar. Sanki dergiyle Kürtler kurtulacak", derken sohbet tartışmaya dönüştü. Bende, ailenin diğer fertleriyle birlikte Bîrnebûn'un "avukathını" üstlendim. Tesadüfen Bîrnebûn'un 10. sayısı bulunduğumuz evde vardı. Dergiyi açtım ve röportajı yani onların tarihini anlatan yazıyı okudum.

Kafamı arada bir kaldırdığımda ne göreyim....." Gî ya fişe fişin digirine. Yengelerden biri bir laf söylediğinde yada çocuklar konuşunca-beni daha iyi duyabilmek için, hiçbir kelime

kaçırmamak için-:"*Cikê işş bin, eze na rawim ha! Kız burda birşey okuyor, dinleyin!!! Bak dedelerinizin ismi geçiyor bu dergide*" diyorlardı.

Sonuçta hemen hemen bütün dergiyi okumak zorunda kaldım. Bîrnebûn'a nasıl övgü yağdırdılar anlatamam. -"Bu dergiyi bize yollayın çok güzelmış" dediklerinde bende bu derginin Türkiye'de hem de Ankara'da satıldığını söyleyince ilk ve son soru şu oldu. *Va bî çîye? Kaç para?*

Eşgozel / Almanya

Sayın Bîrnebûn dergisi yetkilisi,

Bizler, Sağmalcılar Cezaevinde yatmakta olan bir grub Kürt tutsağız. Kürt kültürü, folkloru ve sanatı ile ilgili yayınızı ilgi ile takip etmeye çalışıyoruz. Ancak zindan koşullarında derginizi temin etmek, sürekli olanaklı olmuyor. Özellikle maddi koşullarımız bunda önemli bir etmendir.

Arzumuz, derginizi sürekli olarak okuma imkanını yakalamak. Bu nedenle derginizi bizlere gönderirseniz seviniriz.

Duyarlılığınıza şimdiden teşekkür ediyor, çalışmalarınızda üstün başarılar diliyoruz.

En derin selam ve saygılarımızla.

Ahmet AKKURT
Sağmalcılar Cezaevi/ İstanbul

Merhaba

Göndermiş olduğunuz sayılar elime ulaştı, Teşekkürler. Derginizin her bir sayısının Kürt kültürüne ve ulusal belleğine büyük katılar sunduğu okuyanlarca kabul edilen bir gerçek. Derginin Kürdistan dergilerden geri kalmayacak bir şekilde Kürtçeye önem vermesi de ayrı bir övgü konusu. Sayısı milyonları bulan ve birbirinden uzak, değişik ülkelere dağılmış olan Kürt diasporası için onurlu bir emsal teşkil ettiğinizi belirtmek isterim.

Başta Orta Anadolu Kürtleri olmak üzere Kürt diasporası KUKM ile elden geldiğince dayanışmalı, onu kendi mücadelesi olarak görmelidir. Bîrnebûn'un bölge Kürtlerinin kültürel zenginliklerinin açığa çıkartılıp geliştirilmesi ve bir enformasyon ağının sağlanması hedeflerinin dışında, diaspora ile anayurt arasında bir köprü rolü üstlendiğini de daha ilk sayısında gördük. Bîrnebûn'un bundan sonra da bu konuda azimli bir çaba sarf edeceğine inanıyorum.

Coşkuyla selamlıyor, başarılarınızın devamını diliyorum.

Muhammet GÖZÜTOK
Bursa Özel tip Cezaevi

Merhaba

Degerli Bîrnebûn Redaksiyonu ve çalışanları

Dergimiz Bîrnebûn'un 11. sayısını da diğerleri gibi zevkle ve gururla okudum ve internet üzerine Bîrnebûn'u taşıdığınızıda öğrenmiş oldum böylece. Bu düşünceye varmış olmanız beni gerçekten çok sevindirmekle birlikte sizlere bu konuda yardımcı olma isteğimi de beraberinde getirdi. Bu sonuca varmamdaki bir neden:

www.birnebun.com a her baktığımda, sürekli aynı şeyi görmemdir.

İlk ve tek Kürt internet-radyosu (online-radio) olan *Radio Azadî*'nin kurucusu, TEK çalışanı, webmasterı olarak sizlere bu konuda elimden gelen yardımı yapmaya hazır olduğumu bildirmek istiyorum. Ben de Bîrnebûn redaksiyonunda olan bazı kişiler gibi İç Anadolu Kürtleri'ndenim ve ayrıca hemşerim Ali Çiftçi yi de selamlıyorum.

Son yıllarda Kürt kimliğini internetten tanıtmaya yönelik oldukça büyük ve sevindirici olaylar olmuştur. Radio Azadî de bu olaylardan biridir ve son olmayacaktır. Kürt Müziği'ni internet üzerinden Kurdistan dan turalım, Avusturalya, Amerika, Kanada v.b. ya kadar duyurmuştur. Neden Bîrnebûn da her yerde okunmasın? ulaşılamiyan yerlere neden internet üzerinden ulaşılmasın? İç Anadolu Kürtleri'nin 'gözbebeği' Bîrnebûn'u herkes okumalı, okutmalı... internet bunun için çok uygun bir ortam sağlıyor, sizde bunun bilincindediniz. İnternet de derginin okunması, satış

oranını düşürebilir kaygısı içinde olabilirsiniz haklı olarak (ki yayınlanıncaya kadar büyük uğraş ve masrafları da beraberinde getirdiğini 11. sayınızda yazmıştınız). Fakat burada çözümü var... Ayrıca, eğer müsadeniz olursa, dergimiz Bîrnebûn için hersayda yazı yazmak istiyorum. İnternet üzerindeki kürtçe sayfaların tanıtımını yapmayı düşünüyorum ve böylece halkımızı interneti tanımaya ve daha yakınlaştırmaya faydası olacağına inanıyorum. Umarım bu isteğim/katkım geri çevrilmez.

Ekleme istediğim bir başka şey daha olacak. Benimle beraber Bîrnebûn için yazı yazmayı ve Bîrnebûn için çalışmak isteyen başka arkadaşların var olduğunu da bildirmek istiyorum. Onlarda sabırsızlıkla bana vereceğiniz cevabı bekliyorlar.

Radio Azadî yi dinlemek ve tanımak için web adresi: <http://radioazadi.cjb.net> dir. Ayrıca Radio Azadî çatısı altında yeni yaptığım ve Kürt Müziği'ni konu alan ve Kürtçe Şarkıların (mp3 lerin) bulunacağı sayfam olan **Stranên Kurdî** de ziyaret edilmeye değer. Adresi: <http://stranenkurdi.cjb.net>

Sizlere Bîrnebûn için gösterdiğiniz tüm çaba ve emeğinize yürekten teşekkür eder, başarınızın başarımız olduğunu da hatırlatırım. Ayrıca özde İç Anadolulu, genelde tüm Kürtlerden Bîrnebûn'a her şekilde katkı ve yardımda bulunmalarını istiyorum.

Sevgi ve saygılar !

Buli

PS: Yaylê Delalan (Korkmazlar Köyü) sakinlerindenim.

Değerli okurlarımız,

Dergimizin 11. sayısında "*Hacer Teyze*" başlığı altında bir hikaye yayınlamıştık. Bu sayı da, yazarın adını bildireceğimizi de belirtmiştik. Yazarımız, dergi çıktıktan sonra bizi aradı, yazının kendisine ait olduğunu söyledi. Söz konusu yazarın adı Abdullah Kaya dır. Burada kendisinden, dergi adına özür dilerken, yazarımıza da, bundan böyle göndereceği yazılarında ismini yazmasını, unutmamasını diliyoruz.

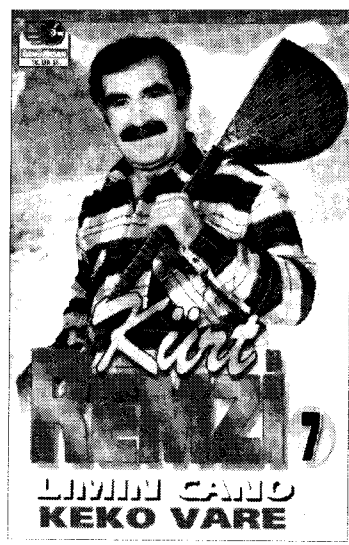
Düzeltilme: Yörelirimizi tanıyalım, köşesinde yayınlanan "*Yunak Kürtleri*" yazısında (Bîrnebûn, sayı 11, sayfa 26) sol sütunun en alt paragrafında "... *Dini inançları: Önceleri Alevi olan bölge Kürtleri, daha sonra sunni olmuşlardır ...*" belirlemesi bir baskı hatası olmuştur. Doğrusu: ... *Bazı bilgiler ve geleneksel yaşam biçimine baktığımızda Kürt-Alevi inanç biçimine rastlanır.*

Günümüzde, bu eskiden alevi olma bilgisi mecut değildir.

Red.

KÜRT REMZİ'DEN GÜNÜMÜZE ORTA ANADOLU KÜRT MÜZİĞİ

Mem Xelikan

Halklar, dil ve kültürlerini koruyabildikleri oranda bir kimliğe sahip olmuşlardır. Orta Anadolu Kürtleride, tüm baskı ve yasaklara karşın, kültürlerinin ürünü olan müziklerini, ağdı, sevda-kahramanlık türküsü ve ninnisi ile günümüze sözlü olarak taşımışlardır.

Genel anlamda müzik; halkların yaşam sürecinde duygu, düşünce, acı ve sevinçlerin ifade ettiği, ezgi ve duygu olarak evrensel bir dil, anlatım ve yaklaşım olarak da, kendi öz yaşamlarından motifler kattığı bir kültür ürünüdür. Toplumların yaşam serüvenlerinin bir yansıması olan müzik; bir kültürel iletişim aracıdır da. Müziğin oluşum ve gelişimi, halkların sosyolojik, etik ve tarihsel gelişimleri ile direkt ilgilidir. Toplumların ekonomik ve sosyal refah düzeyleri müziğin gelişiminin seyrini biçimlendirir.

Bölgede 200-250 yıllık yaşamlarında, etnik kimlik, anadil ve kültürlerini koruyarak, sayısız değerler yaratan Orta Anadolu Kürtleri bir kültür ürünü olan müziklerini de, öz yaşamlarının motifleri ile günümüze taşıyabilmişler. Ancak, bölge Kürtlerinin dil ve kültürleri üzerindeki yasak, baskı ve asimilasyon politikalarından dolayı, yazılı edebiyat gelenekleri olmamıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da, yarattıkları kültürel değerlerin büyük bir kısmı yok olup gitmiştir.

Son yıllarda, etnik kimlik, sosyolojik yapı ve tarihlerini inceleme ve araştırmaya başlayan bölgenin okumuş ve aydınları geçte olsa, bu eksikliğin önüne geçmiş oldular. (Bölge ile ilgili yayınlanan kitap, araştırma yazıları, çeviriler, Birnebu'nun yayın hayatına başlaması vs.) müziklerinde de yukarıda saydığım sıkıntı ve eksiklikleri yaşayan Orta Anadolu Kürtleri ölüsüne yaktığı ağdını, sevgiliye yakılan sevda türküsünü, ninnisini güçlü olan sözlü edebiyat geleneği ile yaşatarak günümüze ulaştırabilmiştir.

1970'lere kadar müzik konusunda tarihe belge bırakma (Plak, kasek vs.) anlamında bölgede bir çalışma yoktur. 1972'lerden sonra Haymana'lı (Bazıka köyü) REMZİ'YÊ ELİ KİNO (KÜRT REMZİ) İlk defa korsan kasetlerle bu çalışmayı başlatmıştır. Elbetteki Kürt Remzi'den önce de bölgede Kürt müziği vardı ve bölgede Kürt müziğinin tarihi Remzi ile başlamıyor. Yukarıda da

belirttim, belge anlamında (kaset) bu konudaki ilk çalışmalar Kürt Remzi ile başladığından yazımın başlığını „Kürt Remzi'den günümüze“ şeklinde belirledim. Yine başlıktaki „Orta Anadolu Kürt müziği“ de; Ankara-Konya-Kırşehir üçgenindeki Kürtlerle sınırlıdır.

Orta Anadolu Kürtlerinin son birkaç yıldaki; etnik kemliklerini sorgulama, tarihsel köklerini araştırma ve sosyolojik inceleme çalışmalarına paralel olarak, müzik çalışmalarında da bir kıpırdanma oldu. Öyleki; son üç yılda müzik kaseti yapmada, bölgede bir patlama yaşandı. Bu çalışmalar; bölgede Kürt kimliğinin sahiplenilmesi, bölge müziğinin yaygınlaşması, yöreler arasında bu konuda iletişimin sağlanması ve daha çokta, bugüne kadar yaratılmış ürünlerin derlenip, savrulup kaybolmalarının önüne geçilmesi açısından çok önemli kültürel bir hizmettir.

İşte; yazımın konusu bu son yıllarda yapılan kaset çalışmalarının küçük bir değerlendirmesi olacaktır. Önce, bölgede bugüne kadar yapılan kasetlerin ve bu kasetleri yapan sanatçıların bir listesini vereceğim.

No	Sanatçının Adı	Yöresi	Kasetin Adı	yıl
1.	Kürt Remzi	Haymana (Bazika)	1. Zevik 2. Hemal Hemo 3. Helbe Tulbe 4. Keko Were 5. Veyle 6. Kıza metê 7. Zalim pere 8. Şehit Esker 9. Cenazê min tê	1992 1995 1995 1997 1998 1998 1998
2.	Serbülent Kanat	Cihanbeyli (Bulduk)	1. Kamyona İzzet 2. Lo Bertî 3. Gundê Kortê 4. Dîsa dîsa 5. Lê lê şemê 6. Şilan	1988 1991 1993 1995 1998 2000
3.	Şevket Kağıtçı	Haymana (Yurtbeyli)	1. Teylo 2. Tu ye kuye 3. Vijdansizê	1994 1996 1998
4.	Yasin Şekerci	Cihanbeyli (B. Beşkavak)	1. Min ve Dûne 2. Kamilowo 3. Gurbetiye 4. Koma me	1998 1998 1999 2000

5. Haymanalı Zeliha	Haymana (Kutluhan)	1. Kamil lawo 2. Dibezi 3. Det giranim 4. Du du dudu çar dike	1999 1999 2000
6. Tülay (Kürt Remzi'nın kızı)	Haymana	1. Serî Çiya 2. Seva Te	1999 2000
7. Nurettin Çiçek	Cihanbeyli (Yeniceoba)	1. Narme Pez 2. Çeme çeme	1999 1997
8. Süleyman Özelses	Kulu (Tuzkaya)	1. Xalo	1999
9. Cengiz Acar	Kulu (Tavşançalı)	1. Ji Omera	1999
10. Şevket İlhan	Kulu (Kırkpınar)	1. Dilbera min	1999
11. Kırkpınarlı Nurten	Kulu (Kırkpınar)	1. Teyro Teyro	1999
12. Heval Hemo	Cihanbeyli (Kelhasan)	1. Bê te nabe Xezal	1999
13. Esmâ Can	Cihanbeyli (K. Beşkavak)	1. Kanî Kanî	2000
14. Halis Yıldırım	Kulu (Tavşançalı)	1. Dengê şîrîn	1999
15. Mustafa Hazinses	Kulu (Arşinci)	1. Kurdî Hemme 2. Hawar Gundo	1999 2000
16. Osman Durak	Kulu (Tavşançalı)	1. Lo Dîno	2000
17. Xelikanlı Ahmet	Cihanbeyli (Gölyazı)	1. Nadim Keçê	1998
18. Tavşançalılı Melek	Kulu (Tavşançalı)	1. Megrî Dakê	1999
19. İsmet Örnek	Polath	1. Dotname	2000
20. Koma Hevling	Kulu (Karacadağ)	1. Ma bi dil ba	1999
21. Koma Xelikan	Kulu (Karacadağ)	1. Rindê 2. Gula mamê	1997 2000
22. Tuncay Kaya	Polath	1. Gurbet	1999
23. Dengbêj Hakan	Polath	1. Daweta Kurd	1999
24. Seyfi Vural	Haymana (Yurtbeyli)	1. Hele hele Bostanê	1996

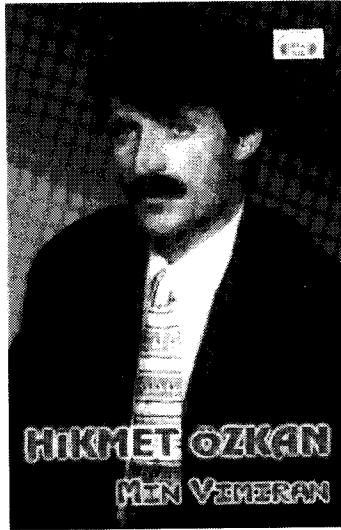
25. Mehmet Doğan	Haymana	1. De boro 2. Tu Gulcane 3. Vigiran ra Kudsiye 4. Garibane	1997 1998 1999 2000
26. Kulu'lu Osman	Kulu (Tavşançalı)	1. Ji eşireta Konyê 2. Ax lawî mode	1998 1999
27. Haymanalı Hayrettin	Haymana	1. Detto Boo	200
28. Medet Erdoğan	Haymana (Bumsuz)	1. Memê mi lore	1998
29. Dedo	Cihanbeyli (Kelhasan)	1. Derde dila 2. Were yaro	1998
30. Hikmet Özkan	Kulu (Canımana)	1. Min vimiran	1998
31. Niyazi Gönülkırılmaz	Kulu (Canımana)	1. Pir negere	1998
32. Ali Rıza	Polathı	1. Zelxê	2000
33. Kürt Zeyno	Polathı	1. Helbe Tulbe	2000
34. Bayram Özcan	Cihanbeyli (Kelhasan)	1. Koma me	1998
35. Mevlüt Çiçek	Haymana (Kutluhan)	1. Eyvah Cemo 2. Yar Gozelê	1996 1998

Bu kasetlerin isimleri ve basım tarihleri kaset satış büfelerinde, kasetler incelenerek tesbit edildi. Ancak, listede görüldüğü gibi Kürt Remzi'nin kasetlerinin tarihi 1992 ve sonrası olarak verilmekte. Bunun sebebi: Kürt Remzi'nin ilk kasetlerinin korsan olarak basılmasıdır. Ve daha sonra Remzi'nin iradesi dışında bu kasetlerin ikinci, üçüncü, dördüncü, belkide beşinci baskıları kaset şirketleri tarafından yapıp piyasaya sürülmüştür. Listede verdiğim Remzi'nin kasetlerinin tarihleri bu bahsettiğim son basım tarihleridir. Remzi, ölümünden önce Birnebun'a yaptığı röportajında 10-12 kaset yaptığını belirtiyor. Ben bunlardan ancak adı geçen dokuz kaseti tesbit edebildim. Yine Kelhasan'lı Dedo'nun 4 kaset yaptığını tesbit ettim. Piyasadaki iki kasetin adını verdim. Diğer iki kaset piyasada olmadığından isim ve çıkış tarihlerini tespit edemedim. Ayrıca bazı kasetlerin karşısında tarih verilmemiş, bunlarda piyasada bulunmayan ama isimleri bilinen kasetlerdir.

Halklar, dil ve kültürlerini koruyabildikleri oranda bir kimliğe sahip olmuşlardır. Orta Anadolu Kürtleride, tüm baskı ve yasaklara karşın, kültürlerinin ürünü olan müziklerini ağıdı, sevda-kahramanlık türküsü ve

HAYMANALI ZELİHA
Dert Granım

HİKMET ÖZKAN
MEN VEMERAN

KOMA XELİKÂN

ninnisi ile günümüze sözlü olarak taşımış, 1972'lerden sonra da Kürt Remzi, anonimleşmiş bu parçaları otantik yapılarını koruyarak, kaset yapmış ve ölümsüzleştirmiştir.

Remzi, yaptığı bu kasetlerle Konya-Kırşehir-Ankara Kürtlerinin gönlünde taht kurmuş, düğünlerin, davetlerin aranan sanatçısı olmuştur. 1975'lerden sonrada resmi izinli 10-12 kaset yaparak kültürün korunması ve bölge Kürtleri arasında yaygınlaşmasında büyük bir hizmette bulunmuştur. Özellikle „*Motire Eli, Heci ya lawo, Gunde me deve nevale, Eskero yaro, Ete pore mini reşe*“ gibi bölgede klasikleşmiş bir çok parçayı kaset yapıp günümüze taşıyarak bölge Kürtleri arasında Kürt Remzi adını ölümsüzleştirmiştir.

1989'lardan sonra Serbülent Kanat, Nurettin Çiçek, Şevket Kağıtçı gibi birçok sanatçı bu çalışmalara katılmış, yaptıkları bölge müziği ile birçok değerli ürünler vermişlerdir. 1997-2000 yılları arasındaki son üç yılda bu sanatçıların arasına birçok yeni isim katılmış ve bölge müziği ile kaset yapmada adeta bir yarış başlamıştır.

Yukarıda verilen listeye dikkat edilirse; bugüne kadar 35 sanatçı tarafından 70 kadar kaset yapılmış. Bu kasetlerin 50 kadarı son üç yılda yapılmış. Bu durum, Orta Anadolu Kürtlerinin son yıllardaki tarihi araştırma, sosyolojik inceleme ve kültürel çalışmaları ile bir paralellik arz etmektedir. Bu çalışmalarda son yıllarda Türkiye'de verilen Ulusal demokratik mücadele ve bunun neticesi, bölge Kürtlerinin kendi kimliklerini sahiplenmesi ve Türk devletinin de bu konuda bir yumuşama içinde olmasının etkisi büyüktür.

Bu sanatçılarımızın yaptıkları çalışmaları takdirle karşılamak mümkün değildir. Bu çalışmalar bölge Kürtleri için bir güzelliştir. Ancak, her çalışmada olduğu gibi, yapılan bu müzik çalışmalarında da, mükemeli yakalayabilmek ve en güzele ulaşmak ciddi uğraş ister.

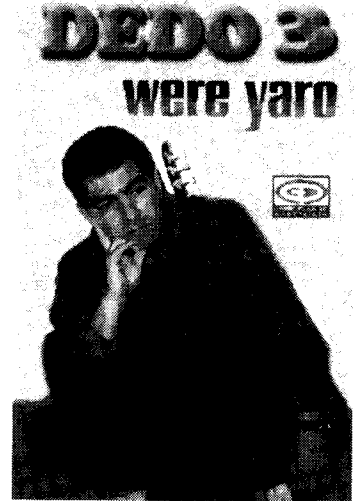
Bölgede daha derlenmemiş çok sayıda ağıt, türkü var. Halka inip kaynak araştırmaları yapıp bunları derlemek bu sanatçılarımızın görevi olmalıdır. Yalnız, derlemeler yapılırken; daha çok kaynak kullanmak, derledikleri parçaları gerek melodik, gerekse söz açısından otantik (aslına uygun) hallerini bozmadan yorumlamaları gerekir. Bu konu, müziğimizin kendi kökleri üzerinde yükselip gelişmesi açısından önemlidir.

Toplumumuza bu değerli hizmeti sunan sanatçılarımızın, bundan böyle yapacakları çalışmalarda, yaptıkları hizmetin ciddiyetinin bilincinde olarak, daha güzel eserler yaratacaklarına olan inancım sonsuzdur. İleri çalışmalarda güzeli yakalayabilmek için şimdiye kadar yapılan kasetlerin bir değerlendirmesinin yapılması gerekir. Bunun için; bu konuda yetkin olduğuna inandığım, bölgemiz Kürt kökenli, Türk Halk Müziği sanatçısı sayın Bilal Ercan'dan bu çalışmaların bir değerlendirmesini yapmasını istedim. Bana faksla aşağıdaki görüşlerini bildirdi.

„Orta Anadolu Kürtlerinin yeterince, müzikal kaynağı var. Daha derlenmemiş bir çok ezgi varken, Türkçe'den ezgi almak gereksizdir. Bunu son dönemde kaset yapan birçok ezgi genç arkadaşımız yapmaktadır. Bu kendi altın madenini görmeyip, komşunun madenine saldırmaktır. Geçmişte gerek Kürt, gerekse Türk müzisyenler, Kürtçe'den Türkçe'ye çok ezgi almışlardır. Biz bunu hep kınadık, çünkü ezgiler alındıktan sonra, Türk ezgisi gibi sunulmuşlardır. Şimdi aynı hatayı bizim yapmamız doğru değildir. Bir dilden bir başka dile ezgiler alınabilir, ama kaynağını net olarak belirtmek koşuluyla.

Kaset çıkarmanın güçlüklerini bilen bir insan olarak, kaset çıkaran arkadaşlarımı çok kınamak istemiyorum. Ama kaliteye azami önemin verilmesinin de gerekliliğine inanıyorum.

Orta Anadolu Kürtlerinde müzik kaseti yapma olayı yakın tarihte başlamıştır. Bu

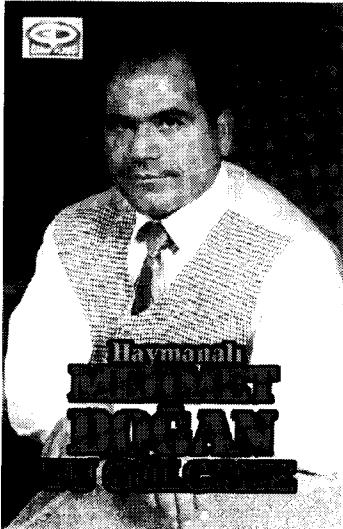

Kululu Osman Yılmaz

Ji Aşireta Konyayê

süreçte bu çalışmalarını gerçekleştiren yorumcular, biraz ekonomik güçlükler, çoğunlukla da, eksik bilgiden kaynaklanan hatalar yapmışlardır. Bir kere türkülerde var olan ritmik hataları (ki bunları yaratanların müzik bilgileri olmadığı için) yorumcuların düzenleyip, bir ritmik kural içerisine sokmaları gerekmektedir. Bu yapılamayınca, eserlerin stüdyo kayıtlarında büyük sorunlar yaşanmaktadır. Bir eseri aslına uygun okumak demek, onun sözlerine, makamına ve ritmine dokunulamaz, düzeltilemez demek değildir. Kaynak kişi ile derlemeci veya yorumcu arasındaki en büyük fark budur. Kaynak kişi duygularını bir müzik kalıbı içerisinde sunmayı bilmeyebilir. Ama derlemeci veya yorumcu bunu bilmek ve uygulamak zorundadır“.

Bilal Ercan'ın görüşlerini verdikten sonra; ben de kendimce bu kasetleri incelerken tesbit ettiğim eksik ve yanlışları maddeyerek vereceğim. Bunlara kasetlerden birer örnek vermekle yetineceğim. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Çünkü; her kasette bu tür eksik ve yanlışlıklardan bir kaç tane tesbit etmek zor değil.

1. Kasetler incelendiğinde; mübalağasız tüm kasetlerde kaset isimleri de dahil, parça adlarının Kürtçe yazılışları yanlıştır. Bu çok zor ve düzeltilmeyecek bir eksiklik değildir. Bu kapaklar, Kürtçe okuma-yazma bilen birine yaptırabilir. Eğer kaset yapımıcısı şirketlerin böyle bir elemanları yoksa, kaset yapan kişi bu konuda yetkin bir insandan yardım isteyebilir. Bunu her insanımız seve seve yapar.

2. Kasetlerin büyük bir kısmında kasetin içeriğindeki parçaların, söz ve müziklerinin anonim mi? değilse kime ait olduğu belirtilmemiş. Bunu kaset kapaklarında belirten sanatçıların bir kısmı:

a- Bölgenin klasikleşmiş, anonim Türkü ve ağıtlarının bir kısmı için, söz ve müziğin kendisine ait olduğunu belirtmiş, Örnek:

„Hado“ parçasını kasetine okuyan arkadaş, ismini de yanlış „edo“ diye yazarak bu anonim parçayı sahiplenmiş.

b- Bazı anonim parçalar için gösterilen kaynaklar, ulufe dağıtır gibi sanatçının kendi çevresinden seçilmiş isimlerden oluşuyor.

c- Türk Halk Müziğinin sevilen parçalarından bir kısmının ezgileri alınarak müzik benimdir denilmiştir. Örnek: “Ben seni sevmiştim bir ilkbahar sabahında.”

d- Bölgenin anonimleşmiş ezgilerime söz yazılıp benimdir denilmiş. Bu tür hareketler sanatçıya yakışmaz. Söz veya müziğin kime ait olduğu veya anonim oluşunun doğru yazılması sanatçıyı küçültmez. Başkana ait olan bir eserin kendisine ait olduğunu iddia etmek, ancak sanatçının toplumdaki itibarını sarsar, güvenilirliğini kaybettirir. Pekala bir parçanın söz ve müziğinin anonim olduğu yazılır. Kaynak kişi gösterilir. Sanatçı kendisini de derleyen olarak verebilir. Doğru olan budur.

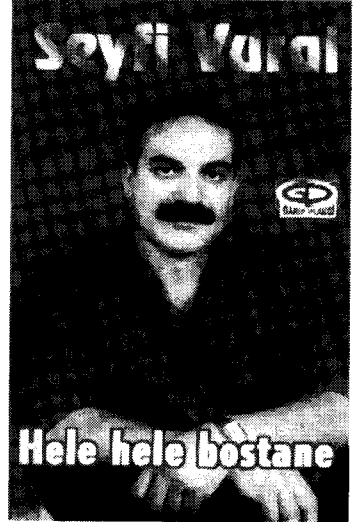
3-Bazı anonim parçalara, parçanın aslında olmayan ve de parçaya uymayan başka bir türküden alınmış kıtalar ilave edilmiş. Örneğin: “Eşê Ûsê” türküsündeki “rê ya çoraxê” kıtası gibi.

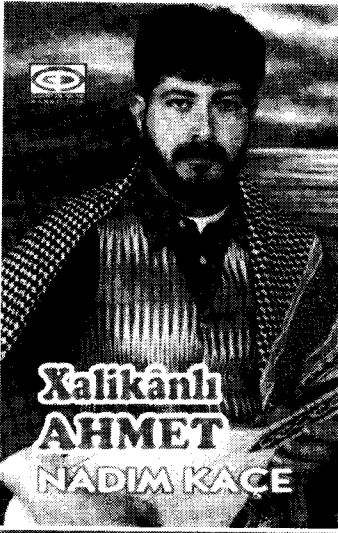
Bazen de bir kıta birkaç türküde tekrarlanıyor. Hangi parçaya ait olduğu bilinmiyor. Örnek: “Ava li bîra germe kelî” birkaç türküde tekrarlanmış.

Bunlar gereksiz ve yanlışdır. Bunun yerine ciddi kaynak araştırmaları ile, bir parçanın tüm kıtalarını derleyip meydana çıkarmak sanatçının görevi olmalı.

4-Bazı sanatçılarımız, dilbilimcisi gibi davranıp, türkü ve ağıtların içindeki kendince Türkçe gördükleri kelimeleri ayıklayıp yerine Kürtçe kelimeler yerleştirmişler. Böylece, parçanın hem söz hemde melodisini bozmuşlar. Örnek: Bölgede çok sevilen “Kanîya Jêri” parçasındaki;

„De êdin were dilî min di dorê
Xwedê nekir lê narîne qe ne bi zorê“

Mısralarındaki “zor” kelimesi parçayı kasetine alan sanatçı tarafından Türkçe görülmüş olacak ki (Kürtçedeki zordari, zordesti, zorbazi kelimelerinden habersiz) parçayı kasete;

*“De êdin were dilî min di dorê
Xwedê nekir lê narîne qe na bi qare”*

şeklinde okuyarak bozmuştur.

Yine aynı sanatçı “kevre mezela” ağıdında; parçanın aslındaki

*“Kevre mezela reşe girin
Ne bar tewin ne tewirin”*

mısralarını, notaya uydurmak sıkıntısından olacak sanırım.

*“Kevre mezela reşe girine
Ne bar tewin ne tewirine”*

şekline dönüştürerek Kürtçede hiçbir anlamı olmayan “girine” diye bir kelimeyi sözlüğümüze kazandırmıştır.

Bu parçalarla böyle oynamak yerine, sanatçılarımız bundan böyle yaratacakları kendi yapıtlarında, Türkçe kelime kullanmamaya özen gösterirlerse daha doğru yaparlar kanısındayım.

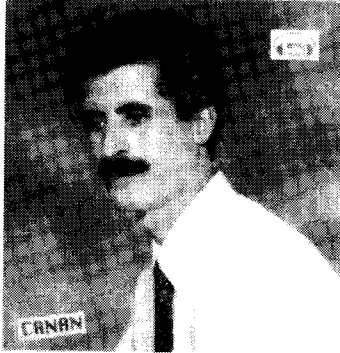
5-Bu sanatçılarımız, Kürtçeyi iyi bilmediklerinden önemli dil hataları yapmışlar;

a- Kasetine okuduğu ve kendi yazdığı bir dörtlükte bir sanatçımız “Dile min xîze xîze” diyor. Xîze xîz; bronşitli akciğer sesidir. Kürtçede kalb sesleri “tine tin, gurpe gup, gîme gim, kute kut” kelimeleri ile ifade edilir. İşte bunu bilmeyen arkadaşımız, bilgisizlikten akciğer sesini kalbten çıkarabilmiştir.

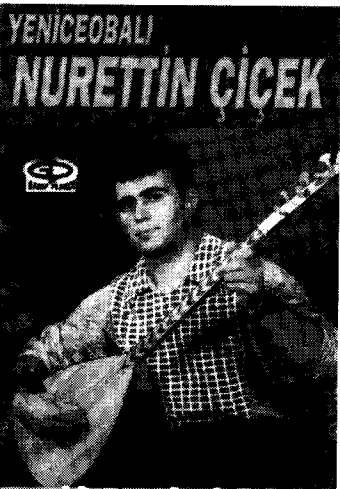
b- “Dîn dîne” türküsünü kasetine okuyan sanatçımızda; parçanın aslındaki

“Bi gûstirke kê bûma,

Te di tilî ya xwe ra kira” misralar „Bi gûstirke kê bû ma, te di pêçî ya xwe ra kira”

Cammanah
NİYAZI
GÖNÜLKIRMAZ
PİR NEĞERE

YENİCEOBALI
NURETTİN ÇİÇEK
NARMA PEZ

şeklinde okuyarak büyük bir dil hatası yapmıştır. Kürtçede tili el parmağı, pêçi ayak parmakları için kullanılır. İşte bunu bilmeyen sanatçımız el parmağındaki yüzüğü alıp ayak parmaklarına takabilmiştir.

6-Bu parçalar otantik yapılarını bozmadan, yeni bir yorumla söylenebilir. Ancak bunun için müzik eğitimi, yetenek ve bilgi birikimi gerekir. Kürdistan kökenli bir sanatçı olan Koma Berxwedan'ın üyesi "Diyar" son kasetine bölgemizden "Kismet ve Çavreş" parçalarını alarak bunu çok güzel bir örneğini vermiştir. Ve bu parçaları çok daha güzel yorumlayarak, zevkle dinlenilir hale getirmiştir.

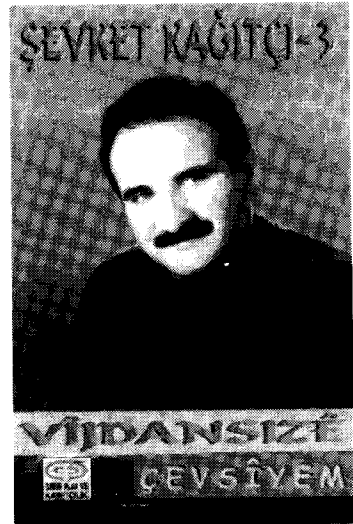
Sonuç olarak; tekrarlıyorum. Bu arkadaşların yaptığı çalışmalar, takdirle karşılanması gereken kültürel bir hizmettir. Halkımızın, ortak kültürünün ürünü olan bu değerlerin derlenip belgelendirilmesi, kaybolmalarının önüne geçilmesi, gelecek kuşaklara taşınması, küçümsenemeyecek bir çalışmadır.

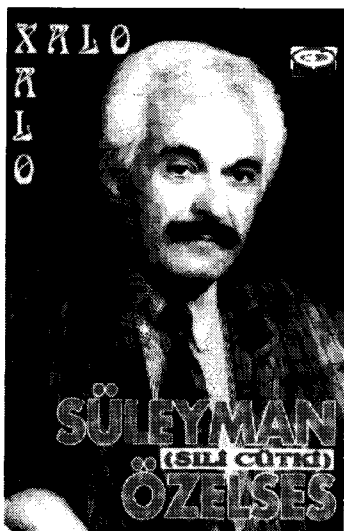
Ancak, bu çalışmalar yürütülürken yapılan işin ciddiyetinin bilincinde olarak, mükemmeli yaratabilmek amaç olmalıdır. Mükemmeli yakalayabilmekte; eğitim, yetenek ve bilgi birikimi ister.

Bu işle uğraşan arkadaşların içinde azımsanamayacak sayıda üniversite mezunu ve üniversite öğrencisi var. Bu insanlarımızın müzik konusunda kendilerini yetiştirmeleri, bu işin eğitimini alarak daha bilimsel çalışmalarla bu işi yürütmeleri hem kendileri hemde toplumumuzun yararına olacaktır. Bundan sonraki çalışmalarında kendilerine başarılar diliyorum.

SERBÜLENT KANAT

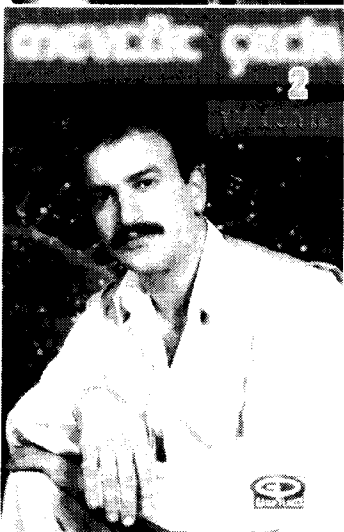

Çend parçeyên stranênan ji Anatoliya Navîn

„ Erê bavo, erê bavo
Kelinê min li te xûn û avo
Te ez nedam xortê bejn ziravo
Te ez dame kalê dev kulavo “
(Anonim - Kürt Remzî)

„ Dilê min têtê tembûrê
Şofera barê xwe barkirin çûne Semûlê
Wexta ku bra yê min, mîna yê te
bi kinca va gêrbûn
Omera û Birtalikê kilamê min kirine billûrê “
(Ağut / Gulê Hecî Titê - Gölyazı)

„ Baran barî herd şilkir
Dora mala tiji gol kir
Xelkê rûnişt qala dil kir
Kê mîna min û te cîger kulkir “
(Anonim - Cengiz Acar)

„ Hespe Memî min sisê ne
Mîna motirê li ser sûsene
Li ser darî mewşanê
Dev- didanê tev debrûsêne „
(Ağut- Karacadağ)

„ Etê porê minî reşe
Tela bi tela gî diweşe
Î ku rinda min nasnake
Meral keça Hecî Dewrêşe „
(Anonim - K. Remzî)

„ Tu lawikê şivanekî
Bi şoferiyê çirekî
Şivê xwe ji astêr bikşîne
Here pezê cîranekî „
(Ağut-Xecê Qerecdax)

Anma

HALİS GEZEN

(23.02.1956 - 11.11.2000)

Konya'nın Cihanbeyli İlçesine bağlı Kuşca (Hecilar) kasabasında doğmuştur. Lise eğitiminden sonra PTT bünyesinde memur olarak çalışmış, memurluk hayatı sürgünler ve demokratik mücadele ile geçmiştir. Türkiye'de memur örgütlenmelerinin başladığı 1990'lı yıllarda, Halis hiç çekinmeden örgütlenmelere katkıda bulunmuştur. *Haber-Sen* sendikasında çeşitli kademelerde çalışmış, en son sendikanın sekreteri iken Ankara'da yapılacak memur eylemine giderken Gölbaşı yakınlarında verilen mola esnasında; çektikleri halayda kalp krizi sonucu vefat etmiştir.

Cenazesi yüzlerce demokrat, devrimci yurtsever tarafından zılgıtlar eşliğinde Konya Musalla mezarlığına defnedilmiştir. Halis belki de İç Anadolu Kürtleri arasında böyle siyasi bir törenle defnedilen ilk kişi olmuştur.

Dostuma karşı duygularımı bir mektupla kendisine iletmek istiyorum. Çünkü o bunu dört gözle bekliyordur.

Sevgili Dost,

Bu ne yaman çelişki,

Yaşamak isterken delicesine

Ölümü özledim anne!

Dizelerini besteleyen sevgili Ahmet Kaya ile aynı zaman dilimini paylaştınız. Aynı zaman diliminde doğup aynı zaman diliminde ölümsüzleştiniz. Gazetelerde resimleriniz yanyana

Halis Gezen
1956 -

anma ilanlarınız çıktı. Yaşamayı çok severdin hemde uğruna ölecek kadar. Öyle olmasaydı! Ölümü halay ile karşılamazdın. İnsan hiç halaya dururken ölür mü be dostum ?

İkibin yılının hazanında, Konya'nın Musalla mezarlığında soğuk rüzgarlar yüzümüzü bıçak gibi keserken, güneş sırtımızı kavuruyordu. Böyle yaman çelişkiler yaşadın bize dostum.

1990'lı yıllarda Konya'da devrimci yurtsever basını takip etmek ne zordu. Çölde vahaya rastlamak gibi. İki ayrı dolmuşu yirmibin lira verip onbin liralık gazetemizi almak, hemde polis toplamadan önce nasılda mutluluk verirdi bize. Bu maceralarını anlatırken yüzündeki çocuksu masumiyeti anlatmak ne zormuş.

Haberini duyar duymaz koştuk Konya'ya. Sanki bizi sen karşıladın gibi geldi bana. Sen halaya nasıl durdunsa bizde seni zılgıtlarla uğurladık. Tıpkı senin istediğin gibi oldu herşey.

*Kim diyor erkekler ağlamaz,
Kim diyor devrimciler ağlamaz!
Evet ağladım hemde hıçkıra hıçkıra
Çeliğe su vermek lazım gerekirse gözyaşlarımızla
Yaşamak lazım inadına
Sana güzel haberler getirmek uğruna.*

Arkadaşın
Mehmet Sarı

BABERDAN Û XEWNEK

Nuh Ateş

nuh@birnebun.com

ZIVISTANEKÊ, LI MEHA ROJÎYÊ, cara yeka wû, ku Cino wê herê camîyê terawîya bike. Wî pêy abdest-kirinê, sekoyê xwe li xwe kir, mestê xwe kirine lastîke, bismîlahî kir û ji mal derket.

Wextê ku ew ji mal derket, li hêla xênî „uuu uu uuu“ kuçikê male dizûrî. Zûre zûra kuçik vi carkê ra, li nav bêdengîya şevê belav bû. Dengê kuçik mîna nalînekê û bangekî bi girî dihat. Xofekê girte ser Cino. Wî zamanî, weng înadikirin, ku zûre zûra kuçika nişana xerewîyê ye. Cino bi dengêkî pît haşte kuçik kir. Kuçik ji şûna xwe rawû û zûrinî terikand.

Li derva, tarî zû ketiwû herdê. Herdî şil wû û ji şiliyê reş dikir. Bi reşîya şiliyê tarî hîn ji tîr bûwû. Bayekî sivik û sar, pêl bi pêl dihat.

Cino ber xwe nedidî. Wî xwe li şevreşîyê dina. Sewa ku li kêrt û kortan û li kevir û tuman neqelife, ew giran teçû û nermik pêle herdê tina. Wi yêkcaran xwe li runîya çirên malan yên ku bi gazê vêdiketin digirt.

Bi rê da, ton bi ton bîhn dihate pozê Cino; bîhna şilî û sarîyê; ji malan bîhna gaza çiran û ya ar û dûyê kerman; ji aşxanan bîhna şiv û xwarinan, ya serpiyên rewsandî û rûnê qewirandî; ji gom û axiran bîhna kohngê bin têreke û ya rix û mîza wan dihat.

Bi vî awayî, Cino rê bi nivî kir û gihêşte ber erxa ku di nav gund ra derbasdiwe. Erx yêke tenik û piçûk wû. Meri dikane di ser ra gavke û derbasî hêla din biwe.

Cino nêzike erxê bû, xwe xar ve kir, xule xula avê bihîst. Ew bi pozê nigê xwe yê rastê li kênarê erxê digeri. Wî dixwast ku nigê rastê li kênarê erxê bi şûn bike û giranîya xwe bi ser de û bi nigê çepê bazde hêla din a erxê. Wî nigê rastê bi şûn kir û tenekî bi serda ket, şûna nig qeym kir. Kênarên erxê cemidiwûn. Cemedeke tenik wû û di bin nigê Cino da xiş û xiş dişkeşt.

Cino derdavên sekoyê xwe berhew kirin û bi destî rastê berjor heyran û bazda hêla din a erxê. Vi bazdanê ra, dengê pirtinî-

yekê hat. Wexta ku cêw didirinin dengekî weng derdikeve.

- Henne ba vi ber min ket?! Ji xwe bi xwe pirsî Cino. Lê kete şikê û bi xwe jî cewab da, go:

- Na lo, bayê çî ye. Ne ba wû, herhal navrana min pişkafî.

Wî destê xwe bir li navrana xwe gerand tu dirî mirî tunewûn. Wî xwe xar ve kir, serê xwe bir nêzke navrana xwe kir, çî mês ke, bîhneke neçê jê dihat.

Cino ji xwe bi xwe ra kete nav fikir û mitala û go:

- Va wexta bayî te wû, ezê niha çî xwelîyê vi serî xwe kim?! Ez mecbur im, li gora qeydên Îslamîyê, ji nûva abdest û tehret bikim. Him jî li ber vê sermê. De, were ji nav vê derkeve.

Tu yî li mala xwe rûniştîyî rûne, terewî kirin ji te ra mawû. Meri bi gora jina bike, vane ê werin serî. Dîsa jî sucê min e, min paşîya xwe qeym bigirta, ba jê dernediket.

Çî bûye, tîztek ba ne ye, abdest çima pê hema xera tewê?! Ba, yê bîhn jî, di devê meriya ra derdikeve, hîngê abdest pê naşikê. Lê ku ba ji paşîya meriya derdikeve abdest pê dişkê. Çima, va çî hesaw e, kê va îcad kiriye?! Towe towe, ezê niha gunekar biwim.

Abdest şikeşt. Vegerim mal abdest û tehret bikim wext dereng e, di terewîya nagihêm. A rind, ezê herim ser kanîya li jêr camîyê, li wê derê tehret û abdest kim.

Wî qerara xwe da û berve kanîyê çû û giheşte wira. Wî sekoyê xwe êxist û avite ser quça kevirên li paş kanîye. Paşê çû helkişte ser curnê ber kanîyê. Şeq vekir û her nîgekî xwe da ser kênarên curn. Wî şal û derpiyê xwe êxistin û hetanî ber textikê jûniya berjêr kirin. Paşê li ser çokan rûnişt û destê xwe yê çepê, ji par ra kire navbera çîp û ranê xwe yên çepê û bêrjer berve avê dirêjkir, ku pê tehret bike. Lê dest di avê negihêşt.

Wî xwe vir da û wê da hêjand û sewa ku dest di avê bigêhe, xwe tenekî berve hêla çepê xar kir. A neçê hate serî, cîlê nig ji bin şemitîn, ew li der piştê cûlb kete curn û di bin avê va bû. Avê sar, weke kêr wû. Wî kire of û pof û hetanî ku rawû û ji curn derket bela xwe di, şil û şilorkî bû.

Ew dicirifî û av ji derdavên wî diaravt. Ew ditirsî ku wê bicemide. Wi bi dengekî kelgirî bange dor û paş xwe kir, go:

- "kes tune li van deran? "

Yekî ji derekê da deng da, go:

- Lo tu kî yî?

Cino lêvegirand, go:

- Ez im, Cinoyê Gewrê me. Lê tu kî yî?

- Ez Bilê yîwîş im. Lo Cino, tu li wê derê çîr dikî, henne tişteke hate serê te?

- Bilo, ne tu pirske, ne jî ez qalê bikim, zû xwe bi min gihîne, ez î di halekî pir neçê da me.

Wi bi dengekî nebilind di ber xwe da go, „ji avrûyê baberdanekê ketime vi halî.“ Bil gihêşte herda Cino, mês kir, ku halê wî pir xeraw e. Wî hema sekoyê wî lê pêça û ew mîna çiwalekî avitê ser pişta xwe, bir gihande mal û bi şûnda vegeerî.

Jina Cino, Elot bi keçikên xwe va li wî gihêştine hev, kinc û mincê wî gûherîn. Siftê dest û nigê wî bi ava sar mist dan, paşê ew kirin nav nîvîna. Bi rû da, wana kerme kirin zowê û vêxistin. Kevirek li ser zowê germ kirin, dane bilingê Cino. Qasî du bihndirîya ji axa kurika germ kirin, xistin nav paça û dane ber bogirên wî.

Pêçek derbashû, Cino bi xwe da hat. Elotê jê pirsî, go:

- Va çi hal e, çi hate serê te?

Cino hal û hekata xwe jê ra go. Elot di ber xwe da kenî û go:

- Ezê biwême, çavê Bilê pê teva dan.

Cino xûlî bû, go: - De hîş, çavê çi ne, Bilê ez xelas kirim. Ku ne ew bûya, ezê li ber kanîyê bicemdiyama. Suc mavê ser Bilê, berê sucê te wû, paşê yê min bû. Te go îllah here terewîya bike, ma xûdê lawikekî bide te. Min jî bi gora te kir. Cake din towe we!

Bilê yîwîş ciranê wan wû. Ew merikî bi qelfet û pir bi quwet wû. Digotin, wî bi didanên xwe çiwalekî ji danzdeh şîng genim heydinaye. Yên derdorê ji Bilê hez nedikirin, digotin, ewî çaw xeraw

e. Elotê jî pê vê înadikir û lowma ji Bilê heznedikir. Wexta ku Bilê Cino anî, wê ew teklife hundur nekir.

Cino û Elot li gora erf û edetên kevn û bi destê dê û bavan zewicîwûn. Pênc keçikên wana hewûn. Tunebûna lawan ji wana ra bûwû dert û keder. Xelkê ew mîna yên korocax didîn.

Elot jineke dîndar, bi nimê û abdest wû. Wê pê nistî, xevn û xurefa jî înadikir. Cino jî hêla dîn da sist wû. Wî xwe musulman dihesiwand, lê vê nimê û abdest wû. Tenê rojî digirt, ewqas.

Cino geh bi yarenî, geh jî bi sifq digote Elotê:

- Ji te lawikê nawine, ezê careke din bizewicim.

- Elot di bin da nedima, digo:

- Tu mêrekî vê nimê û abdest î, lowma xudê lawika nakê nesîwê te.

Elotê bi du cana wû. Di çaleyê paşî da, wê dergûşa bianîya dûnê. Payîza çûyî, wê henek haziriyê xwe kiriwûn. Wê axa dergûşê dagirtiwû. Ew çûwû korta kerpîça, li derê, xwelî bi bêjîngê wêjawû û ji dergûşê ra kiriwû ax. Ax kiriwû turikekî û deynawû kuncêkî oda sêr.

Wê jî malekê çend paçê dergûşa dên kiriwûn. Li giro nistîyê, teçûn paçê dergûşa yên malên ku lawikê xwe pir wûn, dên dikirin dianîn mala xwe, ku pê dergûşa wan bi lawik we.

Wê benê qundaxê jî dawûwû ser paça. Ew, jî rîsê ku di denê da kiriwû, hunawû. Moriyeke çava bi kinirkekê va jî bi nava bên da kiriwû.

Hîngê dergûş zivistanê bi axê dipêçandin. Ji vê ra digotin, qundax kirin. Veqasî bihndirîyekê ax li ser zowê germ dikirin. Paç li herdê rêdixistin û axa germ li ser velodikirin û bi desta ew li ser paça belav dikirin.

Dergûş li ser qunê tedane ser axê. Çengek ax jî jî jor da, li ser şeqa dergûşê dikirin, paşê ew dipêçandin û bi bên girêdidan.

Elot tim li ber xudê digeriya, ku ew vê carê lawikekî bide wana. Geh şîret li Cino dikirin, geh li ber digeriya digo:

- Qe ne li vê rojîyê here camîyê terewîya bike. Ji xwedê yî xwe ra rindîyekê bike, ku ew jî lawekî bide te.

Cino siftê nedixwast ku here camîyê, paşê dil kir çû. Çû, lê nedizanî ku çi yê were serê wî. Çeleyê paşî Elotê cewî anîn, her du jî law wûn. Navê wana Hasan û Hûsîn lêkirin. Cino û Elot pê cewîyên xenê bûn. Wana qurbanek şerjêkirin pê bange cîran û hevalan kirin. Cino Bilê Yîwîş jî dawet kiriwû. Lê va bi Elotê ne bi xweşî wû. Ew jî çavên Bilê ditirsîya.

Dergûş hîn heyşt mehî wûn pê sorika ketin. Wê salê bi derdê sorika pir kurik mirin. Tu malên

ku kurikê xwe pê sorika nemirî nemawûn. Ji hen malan du an sê kurik mirin. Hîngê ne toxtir ne ji derman hewûn. Dermanê kevn ên jî gil û gîyan jî tu fêde nekiwûn.

Cewîyên Cino û Elotê jî li dû hev bi derdê sorika mirin. Malbata Cino û Elotê pê vê pir êşîyan. Wana bi salan yas girtin.

Elotê miriniya kurikên xwe jî çavên Bilê cîran dizanî. Wê tim û tim digot, „çavê Bilê pê va dan“. Cino va qebulnedikir, digo:

- Çi tu tim şorekî dikî. Kurikê xelkê jî mirin. Gîştik pê derdê sorika mirin.

Elot dîsa jî îqna nediwû, digot:

- Erê, çavan pê va da. Ne weng we, çima hen kurik pê surika ketin, lê nemirin. Te qe li çavê Bilê mês kir ku hene çîng in? Hene gir û zer, pêl bi pêl in. Ku tu lê mês bikî tê jê bitirsî. Wê royê, wexta ku ew hatiwû ser daweta me, min mêla xwe daye, ku ewî li oda kurika mês dikê. Ez hema bezîyam, min derîyê odê girt.

Rokê weng du roya weng, Cino jî van gilî û gotinê Elotê osan bû. Wî mês kir, ku ewî weng vi Elotê ra baş nekê. Rast an derew, rokê wî go:

- Elot, min îşev bi xevn dî.

- Xêr e însallah! Elotê go.

Min bi xevn dî, ku du sîwarê respêçayî, her yekî şûrekî çetelkî di dest da ye, li çolekî ra sere te didan. Tu ê ji ber direvî, te hele hel

û kale kal e. Nigê te vi ber tumekî ket, tu nikisiyî û gerbûyî ketî herdê. Wana nêzike te bûn, bi ser te ra dawestîn, şûre xwe berjor heyнан ku li texin û te çinî bi çinî bikin. Di wî devî da, Bilê yîwîş derket û li hember wana dawestî. Wî xwe mîna xizir gihande tê.

Elotê şora Cino birî, go:

- Deçê deçê, xwedê tev îşê wî be!

Cino go:

- Cakê hîş we, guh bi ser min de ka hin çî heye! Gurzekî di dest Bilê da wû, ewî mîna yê Hezret Elî wû. Bil pê li ber her du sîwaran sekînî, li wana xist, ew xiş û xwelî kirin. Ew pêr û pêrîşan revîyan çûn. Bilê rahîşte destê te, tu jî herdê rakirî.

Di jor we ra, li hewa melekake bi qenat dawestiwû. Di bin çengê wê da kavirek hewû, mîna vî yê di resimê hanî di lewha bi dardakirî da. Wî resimê di lewha ku li odê bi darda kiriû da pê Elotê nimand.

Di lewhê da resimê Hezret Îbrahîm hewû. Hençerekê di destê wî da wû. Lawikê wî Îsmail jî çavgirêdayî li ber çokên wî rûniştîwû. Di jorê wana ra, melekayek bi qenat ku kavirek di dest da wû hewû.

Elotê jî xevna him hez dikir him jî pê înadikir. Wê hema dest pê tefsîra xevna Cino kir.

- Wella min li Bilê neheqî kiriye. Xudê pê vê razî newû. Mês ke wî berê avite dilê te, paşê kire

xevna te. Yanê ewî tewê li hew werin, Bilê dawet kin.

Min fukareyê hay jê çî ye, xelkê digo, çavê Bilê pîs in, min jî înakir. Halbukî merik him tu him jî ez jî mirinîyê xelas kirin. Towe we, ez careke din navî wî neçê helnadim. Bil yekî bi nimê û abdest e. Him gune ye, ewî bî ye û vê kurik e. Siwê em kavirekî şerjêkin pê bange Bilê kin.

Cino di bin simêla da kenî û di ber xwe go; „Ha veng lê, dilê min jî zatî goşt dixwast.“

Bi ser xevn û dawetê da, Cino û Bil bûne havelê baş. Navbera Elotê û Bilê her çû tîr bû. Wext hat wana jî hev hez kirin, heta bi dizkî dilekî xwe jî girtin. Bil diçû mala Cino û dihat, tê bigota qey ewî ji malê ye.

Salek derbas bû, rokê Cino vî birayê xwe ra çû Konyê, ku bajarê keçika birê bikin. Bilê bi Elotê va va fersend zanîn, şevêkê bûne yek revîn çûne gundê xalana Bilê, li wê derê xwe veşartin.

Va reva, li gora edetê hîngê tiştêkî pir neçêwû. Reva jineke bi sal û wext, bi mêr û bi kurik jî ya keçikên berzewec xerawtir wû.

Wexta ku Cino jî bajêr vejerî û va bihîst, ew jî jûniyan da ket. Nexwaş bû, kete cîya û heftakî jî nav nivina derneket. Wî ne xwar ne vexwar. Ew jî mal dervediket û tim jî xwe bi xwe ra dengdikir, digo:

- Qe nedihate bîra min, ku va were serî min. Min jî Bilê va

nedipa. Ne sucê wî ye, ê min e. Elot bi salan li ba min wû, lê min tê ne anîye derê. Li ba min, kû ezî biaoqil û fenbaz im û Elot jî cahîl û serîsifik e. Wê digo, çavê Bilê wê neçê ne, min kerî digo, na. Ter yê vê heş ez wûme, lê min hay je xwe newûye. Dîsa ji dera ku Elotê va li min nekira û qahira nemûsê li min bar nekira. Ji ku da hate bîra min, ma min xevn ne, mirîyê xwe bidîya. Xudêo, de, tu yî mezin î, çarekê bi min bimîne!

Dujminî kete navbera her du mala û qebîlên wana. Ortelixê lihevketî wû. Mêrê her du hêlan xwe tedana benda hev. Ji hêla Cino hena xwe di hêla din ra dixwarin. Tê bigota, ha şer bû, ha yî kû biwê.

Malbat û qebîlên din ên ku ji Cino û Bilê û ji qebîlên wana heznedikirin, dixwastin ku ew di hev kevin. Hesud û fesadên gund guh belkiriwûn û şor dibirin û dianîn, ku pê her du hêla berdine hev du.

Hena digo: „Nemûs hatiye pênc peran. Mêrik jinikê revandîye, yê din qe tiştêkî nakê. Va vênemûsî ye.“

Hena jî digo; „Ma ji nemûsê bi qimetir tiştêkî me heye?! Mêr û mêranî ji roke weng ra hene!“

Hesenê Hecî Begê mezin û aqildarê gund wû. Ew merikî bejndirêj û li ser xwe wû. Şewqake tekerkî tim li serîyê wî wû. Wî

zemanî Beg û axan şewqê tekerkî tedane serî xwe.

Hesen nedixwast ku şer biwe û xûn birije. Wî li ber xwe dida ku her du qebîlan li hev wûne. Teçû malên mezinê her du hêlan, şîret li wana dikirin.

Wî rokê bange mezinên her du qebîlan kir, ew li mala xwe kirin mîvan. Pêy xwarin û vexwarinê, wî dest bi gotina kir:

- Du cahîla cahîliyeke mezinê kirine. Hun mekin, ma hunê biaoqil win. Heşê xwe tê serî xwe kin, paşîya dujminî û şer tune. Cahîlî bi cahîliyê ji orte ranawe. Xerawî bi xerawîyê pak nawe. Ji her tiştêkî ra çareyek heye. Meri bixwaze, jî vêçareyîyê ra ji çareya were diyînê.

Hun bi gora min bikin, werin em Xeca yîwîş bidin Cino û bi vê rê meselê ji kok da hal bikin.

Mivanê wî siftê xwe helavtin û gotin, na-ma ,paşê nerm bûn û li dawîyê razibûna xwe nîşan dan.

Xwanga Bilê, Xeca Yîwîş hîne cîwan û berzewac wû. Xec li Cino mar kirin. Bil û Elot şûnda vegeyriyan gund. Her du qebîle li hev hatin.

Sal û saldem derbas bûn, dujminî ji navbera her du hêlan rawû. Merîyên her du hêlan diçûn malên hev du. Lê hen ji hêla Cino hewûn, ew hetanî mirinîyê sûvahatî man.

BİNLERCE DİL ÖLÜYOR

DİLBİLİMCİ TOVE SKUTNABB-KANGAS⁽¹⁾ UYARIYOR: GELECEK YÜZYILDA, DÜNYA DİLLERİNİN % 90'İ YOK OLACAK. SON KİTABINDA AZINLIK DA OLAN DİLLERİN, BİR İNSANLIK HAKKI OLARAK TANINMASINI VE KORUNMASINI SAVUNUYOR.

Hüseyin Kışnıç

BİR ÇOK DİLİN YOK OLMA RİZİKOSU kendisini derinden endişelendiriyor. Ocak 2000 yılında yayınladığı; "Linguistic Genocide in Education-or Worldwide Diversity and Human Rights?" adlı kitabı, bir ithamname ve bir isyanın çığlığı. Bu 818 sayfalık yapıtının bir bölümünün başlığında, "Kurdish and Turkish".

-Gezegemizin biyolojik farklılığını koruyabilmesi ve yaşayabilmesi, dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunmasına ve yaşayabilmesine bağlıdır, diyor. Bu aynı zamanda genel sekreterliğini yaptığı, tehdit altında tutulan dilleri savunan global halk kuruluşu Terralingua⁽²⁾'nin bir şiarıdır da.

-Eğer demokrasiye inanıyorsak, ifade özgürlüğüne, serbest toplantı hakkına ve yasama hakkına inanıyorsak; o zaman tehdit edilen dillerede yaşama hakkını vermeliyiz. Kendi dilimizde konuşmak, eğitim ve öğretim görmek de bir insanlık hakkı olmalıdır. Bu hakkı azılı güçlerin tekeline bırakmamalıyız, diyor.

Bazı kesin rakamlar vererek dillerin tarihini anlatmak mümkün: Bir zamanlar dünyada konuşulan (konuşma dili olarak) dil sayısı 10-15 000 idi. Fakat 20.yy'ın sonunda bu sayı, 6.000 oldu. Gelecek yy'ımız da (21.yy) bu rakam, belki yaklaşık olarak 600 olacak. Dünya dillerinin yaklaşık olarak % 80'i, aşağı-yukarı ancak 100 000 kişi tarafından konuşuluyor (konuşma dili olarak). Sadece 1970 ile 1985 zaman dilimi arasında en az 1.800 dil yok oldu. Barselona Üniversitesinden İspanyol dil araştırmacısı Carme Junyent, şunları söylüyor: "Dillerin ölümü, hayvanların ve bitkilerin ölümü kadar insanları etkilemiyor, endişelendirmiyor. Bu bir paradokstur. Zira bir oranlama da dahi bulunacak olursak; dillerin ölüm oranı, hayvanların ve bitkilerin ölüm oranından çok çok fazladır. Bu da çok ciddi bir konudur."

Heryıl, linguistik (Dilbilimi) dünyasından bir dil kayboluyor. Hatırlarsak; 1996 yılının ocak ayı ortalarında dünya basını, 76 yaşındaki

Kızılderili Röde Tordenki'nin kalp krizinden ölümüyle "Catawa" dilinin de öldüğünü duyurmuştu. Kuzey Amerika'da bir zamanlar en az 500 değişik dil hayatta idi. Şimdi ise sadece 100 değişik dil yaşıyor.

Bu ölüm kıtalardan kıtalara yayılıyor. Avustralya'da bir zamanlar 400 değişik dil var iken, bu sayı şimdi sadece 150 Aborjin dili kadar. Ve sadece bunlardan bir avuç kadarı yaşamakta, sadece binden biraz fazla insan bu dilleri konuşabilmekte. Yeni Gine, 800'den fazla değişik dil ile hala zengin bir dile sahip. Fakat bu dillerin yarısı, sadece bin kişiden az insan tarafından konuşulmakta. Zamanla onlar da, Röde Tordenski'nin Catawa-sıyla aynı kaderi paylaşmak rizikosuyla karşı karşıyalar. "*Bir dili katbettiğimizde, sanki Louvre müzesine bir bomba düşmüş gibi oluyor.*" diyor Masseurchusetts Institute of Technology'den dilbilimci Ken Hale.

Aslında eski Yunanlılar buna çok önceleri işaret etmişlerdi: *logos*. Yani deyi. Yani söz, yani kelime veya düşünce yada bununla olan konuşma. Her ne ise işte o, bir prensip oldu ve bu dünyaya bir düzen verdi. Bundan dolayı: bir dil kaybolurken aynı zamanda; bir halk da yok oluyor. İfadeler, mitolojiler, efsaneler, masallar, tarihler, kültürlerin kimliği ve bireylerin düşünceleride ölüyor. Oxford Üniversitesinden biyomatematikçi Marc Pagel; "Bir dili yitirdiğimizde, aynı zamanda dünyayı algılama anlayışımızı kaybediyoruz. Dil ve kültürün candan ve iç içe olan ilişkileri, doğa koşullarıyla sıkı fıkı birbirine bağlı. İnsan dili, çok net bir

şekilde ekolojik ilişkilerden ve bağlantılardan etkilenmiştir." diyor. Ve devam ediyor: "Çok dillerin konuşulduğu yerler, aynı zamanda doğanın da çok zengin ve cömert olduğu bölgelerdir. Haliylede oralarda binbir çeşit hayvan ve bitki yaşamaktadır. İşte o zaman mesele şu: Doğa mı dili zenginleştiriyor, yoksa kültür mü doğayı zenginleştiriyor?"

Yeni Gine'de 800'ü aşkın dil konuşulurken, Endonezya'da 600, Nijerya'da 350 ve Brezilya yerlilerinin (Portekizce hariç) konuştuğu dillerin sayısı 170 kadar. Bu verdiğimiz bazı rakamlar, doğal zenginliklerin dili de zenginleştirdiğinin bir göstergesi. Ama bu kulağa ne kadar hoş da gelse Pagel, biyolojik izah modelinin bir sınırlama da getirebileceğinin farkında: "Tarım kendi süksesıyla dili de homojenleştirdi." diyor.

Bir örnek verecek olursak: Penan aşiretinin dili ölüyor. Buna karşın, tarım ve modern politika ne yapabilir? Bu dil ölüyor, çünkü; Malezya Hükümeti, bu aşiretin kültürünü oluşturan yapı taşlarını yok ediyor. Devlet bu aşiretin yaşadığı ormanı "kültürleştiriyor", başka bir ifade ile, ormanlarını imha ediyor. Bu ormanlarda binlerce aşiret yaşıyor. Sadece Penan aşiretinin sayısı 7.000 kadar ve bu aşiretin yazılı bir dili yok. Onların söz zenginliği ve dillerinin yaşaması, bu ormanlarda yaşayan "*dengebejlere*" bağlı.

Yazılı bir dilin olmaması 19.yy'a kadar tamamen normaldi, ta ki modern ulusların okul politikasının önemini kavradıkları ana kadar. İlk yazılı dilin, İ.Ö. 3.400 yılında

Sümerlere ait olduğu biliniyor. Ve sonraki bin yılda bunu eski Mısır dili, Hintçe ve Çince izledi. Penan halkı yazılı bir dile gereksinim duymadı ve şimdi de yurtlarından atılıyorlar.

Malezya Devlet Başkanı Mahathir Muhammed, 1990 yılında şunları söylüyor: *"Politikamız ormanlarda yaşayan bu insanların en son ferdine kadar olsun topluma uyum sağlama-sıdır. Bunlar aç-çıplak, hastalık ve pislik içinde yaşıyorlar, onların yaşamını romantikleştirmenin hiç bir anlamı yoktur."* İskan ve Sağlık Bakanı Dr. James Wong ekliyor: *"Onlar oralarda hayvanlar gibi yaşayamazlar."* Ama buna karşın Amerikalı Antropolog Peter Brosius, *"Bir çok değerini böylece yok olacağını"* belirterek, *"oradaki nehirlerin 2.000 adı var ve her nehrin de ayrı ayrı öyküsü var."* Biyolojik, sosyal ve tarihi olarak kendine özgü bir özellik taşıyan her yere, doğanın manzarası yankılanıyor. Dilin çeşitliliğini yitirdiği bir dünya, daha az güzel ve daha az ilginç oluyor.

Tarihteki doğal afetler, savaşlar, ekonomik ve politik baskılar, aynı zamanda bazı eski kültür dillerini de yok etti. Örneğin: Hititçe, Burgunduca, Koptikçe, Fenikece.

Ve teknolojik devrimler, tarımda modernleşme, 19.yy.'da ve şimdiki yy'da yaşamımıza giren araba, telefon, televizyon ve internet, azınlıkta olan dilleri savunmaya daha da zorluyor.

Medya imparatoru Rupert Murdoch, global TV ağını Hindistan'a taşıdığı anda, TV'nin burada ki dillerde bir homojenlik yaratacağını söylemişti.

Hindistan, çok dillerin konuşulduğu ülkelerden biri. Fakat homojenleşme burada hayli bir yol almış durumda. 1962 yılında yapılan bir araştırmada, 1.652 değişik anadil mevcut iken, 1996 yılında etnolog Barbara Grimes'in yaptığı araştırmada bu rakam sadece 407 kadar. 350 milyonu aşkın Hintlinin anadili Hintçe.

İngilizce giderek yaygınlaşıyor ve dünyanın en büyük dili olacak. Çinceyi 885 milyon insan konuşuyor, ama buna karşın İngilizceyi-ana dili İngilizce olanların sayısının 330 milyon olmasına rağmen- 1,5 milyar insan konuşuyor. İngilizce dünyanın her yerinde ilerliyor, kazanıyor, sanki ortaçağdaki Fransızcanın Latinceye karşı olan yükselişi gibi. İnternette, diplomaside, uluslararası ilişkilerde, bilimsel araştırmalarda İngilizce egemenliğini kabul ettirmiş durumda. Avrupa'da doktora çalışmaları İngilizce yazılmakta. Mükemmel İngilizce yazıp konuşmak, global seçkinler dünyası üyeliği için bir giriş kartı fonksiyonuna sahip olmak ile eş anlamlı. Bu iş dünyası için geçerli olduğu gibi, araştırma ve sanat dünyası için de geçerli.

Yüzyılı aşkın bir süre önce, 1887'de sosyalist Karl Kautski şu iddiada bulunmuştu: *"Dünyanın en büyük dillerinden biri, zamanla ortak global bir dil olacak."* Telgraf ve iletişim sistemindeki gelişmeler Kautski'ye şunları yazdırdı: *"Ulusal dil zamanla sadece evde konuşulan bir dil olacak, ve oradaki evinde yaşlı bir aile ferdinden kalan bir miras muamelesi görecektir, bizde ona büyük"*

hürmet göstereceğiz. Ama pratikte onun hiç bir yararını da göremeyeceğiz.” Fakat şimdilik o kadar yol alınmadı. Globalleşmeye paralel olarak İngilizce-Amerikanca dilinin yayılmasına rağmen; bir zaman tehdit altında bulunan bölge ve ulusal dillerde, dilsel bir rönesans oldu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasında sonra Estonyaca, Latviyaca, Letonyaca, Beyazrusca ve de Kafkasca dilleri, Rusçalaştırılmanın kısılcından kurtulup kendi ulusal dillerini ve eğitim politikalarını kurarak, kendilerine bir örnek teşkil eden 19.yy. uluslarının yollarını takip ediyorlar.

Duvarın yıkılmasından sonra eski baskıcılar-Ruslar-, Baltık ülkelerinde baskı altına girdiklerini ve dilsel ayrımcılığa uğradıklarını protesto ettiler. Eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla, Sırpça-Hırvatça olarak adlandırılan diller; Sırpça, Hırvatca ve Boşnakça olarak bölündü. Ve bu yeni uluslar, kendi dillerini ilerletmek, dilsel ve gramatik farklılıkları daha da öne çıkarmak için büyük çabalar içerisinde.

Tarihte, azınlık bir dilin resmen bir ülkede tanınmasının ilk örneğini, tarihçi Fernand de Varennes 1516 yılında Fransa'da, "Almanca'dan başka bir dil konuşmayan İsviçreliler" olarak belirtir.

Avrupa liberalist gelenekçiliği, genelde toleranslı olduğundan bir anlamda kültürel çoğulculuğu (plüralizm) kabul eder. Fakat, insan haklarındaki gelişmeleri ve azınlık dillerinin ciddi olarak kabulünü sadece bazı ülkeler tanıdı. Azınlık dillere sahip olan çocukların kendi anadillerinde eğitim görmeleri için,

hala ortak uluslararası bir standart yok. Avrupa konseyi azınlık dillerinin korunmasıyla ilgili olarak şu öneride bulunmuştu: Halkın 5/1'i başka bir anadili konuşuyorsa, o dil resmi bir dil olabilmeli. Ve bir yerde ikamet edenlerin % 6'sı başka bir anadil konuştuğu takdirde, o yerin devlet yönetiminde de o dil kullanılabilir.

Ama Tove Skutnabb-Kangas daha radikal düşünüyor. Diyor ki; "Azınlıkların, çoğunluğun dili ile eğitim / öğretim görmesi, onların asimile edilmeğe zorlanmaları bir "dilsel halk katliamıdır." BM. Antlaşması 2 E makalesi; Herhangi bir halk grubuna mensup çocukların başka bir halk mensubu olmaya zorlanmaları, bir halk katliamıdır." Kendisi Danimarka devletinin asimile politikasını kıyasıya eleştiriyor: "Danimarka'da ki Kürt çocukları, Kürtçe öğrenim görme hakkında yoksunlar. Politik nedenlerden ve çıkarılardan dolayı onlar asimile edilmektedirler. İki dilde öğrenim görmeleri mümkündür. Fakat politikaclar hiç bir şey yapmıyorlar. Eğitimdeki asimile politikası saatli bir bombaydı ve bu bomba şimdi infilak etti, sonucu bir facia oldu. Gençler arasındaki şiddet olaylarını ve ikinci kuşağın yaşadığı yüksek işsizliği düşünüm. Danimarka iş pazarı, toplumsal ırkçılık ve eğitim yarattığı ayrımcılık, bunların hepsinin bileşimi genç insanları mahvetti. Onların yüksek düzeyde çokdilli olmaları engellendi." diyor Tove Skutnabb-Kangas.

Bazı ülkeler, azınlık dillerinin korunması konusunda önemli adımlar

lar attılar. İsviçre'deki Kantonların ayrı dilleri var. Finlandiya'da Olan adalıların "bağımsız" bir dili var. Belçika'da Flamlılar ve Vallonlar bölgesel olarak bağımsızlar. İspanya'da Galisler, Basklar ve Katalonlar bir rönesans yaşadılar. General Franco bu dilleri baskı altında tutmaya çalışmış ve sadece evlerde konuşmak şartını koşmuştu. Ama diller dikta-törlüğü alt etti. Ve şimdi ulusal dil: eğitimde olsun, kültür ve sanatta olsun binlerce çiçek açıyor. Katalonya'daki milliyetçilerin savunduğu "pozitif ayrımcılık" tezi hararetli bir şekilde geçen yıl yapılan bölgesel seçimlerde tartışıldı, gündemde kaldı. Katalon-

cayı ulusal bir dil yapmak uğruna, halkın yarısının konuştuğu başka bir anadili-İspanyolcayı (Kastillanca) - görmemek konusunda Katalonyalılar ne kadar haklılar?

Bugün şunu açıkca söylemek zorundayız: Katalonyalılar, kendi dil politikalarını geliştirmek uğruna çok ileri gittiler, kastillanca konuşan vatandaşlarını baskı altına aldılar. Bunun politik ve ekonomik nedenleri var. Franco rejiminin dilsel baskısı altında tutulan Katalonyalılar ve Basklar, aynı İsrail'de olduğu gibi ne acıdır ki tecrübelerinden ve tarihle-rinden pek bir şey de öğrenmediler.

Dipnotlar:

- ¹ **Tove Skutnabb-Kangas:** Dilbilimci (linguist), Finlandiya doğumlu ve 60 yaşında. Anadili Fince-İsveççe. Otuz yakın kitap, yüzlerce makale ve denemeler yazdı. Bu makale ve denemelerin bazıları Kürtçe'ye de çevrildi. Danimarka Komitesi-Kürtlerin İnsan Haklarını Koruma Örgütü (DKKM) ve Kürtçe araştırma kurumunun kurucularından. Danimarka'nın Roskilde Üniversitesinde çalışıyor.
- ² **Terralingua,** Uluslararası ve idealist bir kuruluş. Dünyanın biyolojik, kültür ve dilsel farklılığının geleceği ile ilgileniyor. Çalışmalarının odağı iki noktada toplanıyor.
  - 1-Dünya dillerinin farklılığının/ çeşitliliğinin korunmasını desteklemek.
  - 2-Dilsel, kültürel ve biyolojik ayrılıkların arasındaki ilişkileri bilimsel araştırmalarla açıklamak, bilgiye dayalı ürünler vermek.

Bu ana düşüncelerin sonucu Terralingua 1996 yılında kuruldu ve sonraları çalışmaların alanına şu ana düşünceler rehber oldu:

- Dillerin farklılığı ve değişik şekildeki formları; dünya kültürünü farklı yapan en can alıcı noktalardır.
- Kültürel değişikliğin ve biyolojik farklılığın ilişkisi, sıradan olmayıp tersine ayrılmazcasındadır. Belki de evrimsel gelişimin nedenlerinden dolayı olan karşılıklı bir beraberliktir bu.
- Kültürel çeşitlilik ve biyolojik farklılık sürekli olarak büyük tehditlerle karşı karşıyadır. Bu tehditlerle, dilin ve bilginin taşıdığı değerler, şiddetli kayıplara uğramaktadır.
- Ki; dil dünyasının kültürel ve biyolojik farklılıklarının / çeşitliliğin sürekli olarak kan kaybetmesi, dünya ve insanlık için tehlikeli sonuçlar doğuracaktır.

Terralingua yönetim listesine, yada kendilerinin deyimiyle "Danışmanlar Paneline" bir göz attığımızda; azınlık bir dili / tehdit altında bulunan bir dili temsilen dünyanın her yerinden bir kurum yada şahsiyeti görüyoruz. Ama ne yazık ki Kürtlerin bu kurum ile hiç ilişkisine rastlanmıyor. "Tamda Kürtler için / Kürtçe için bir kuruluş" olması gerekirken.

Biranîyên Wandebûnî-1

Navbera 1975 û 1985 a li Anatoliya navîn xwandevevanên kurd li dibistanên lîse pîr zede bûn. Teng xwandevevanan jî li bajarên mezin li ûnîversîtê dixwandin. Dema li Tirkîyê 12ê Îlonê çebû piraniya wan dest ji xwendine berdan (Gerek jî kemasîyên xwendinê, gerek jî ji kemasîyê demê û malbatê) berdevame xwendinê nekirin. Hen jî ji ûnîversîtê veqatin. Xwandevevanên di nav sîyaseta kurdî da zulm û zordarî dîn. Birîndar bûn, îşkence tirka da seqet bûn, hapis bûn, bi salan zîndana da man, yek ji van jî di hepîsxana Dîyarbekirê da bi îşkence û zulma tirka şehîd (Yılmaz Demîr-Yincow) bû. Ez bi xwe jî di nav wê demê da xwandevevan bûm. Pîr hevalên me derketin dervayî welat. Li Swêd, Danemêrç, Almanya, Fransa, Hollanda, Avustîrya û Îsvîçre cîh girtin, bûne karker û xûdan kar. Li hemû wan welatana min heval û nasên xwe dîtin û zîyaret kirin. Ez fikirîm; Eceba 12 îlonê çenêbûya wan însanana li welat çawa pêşta biçûyana. 12 Îlonê pîr hate nivîsandin, ji alîye me da û bi dîtînen me qet nate teşhîrkirin. Bi dîtîna min, ew havalên wê demê hemû wendabû bûn.

Li ser wan însanana gerek lêkolînêk çebê. Pîr hevala digot; çima di kovara da li ser me tiştêk ne nivîsandin. Xeyal û xortanîya me li welat ma. Civanîya me, me nedî. Em bûnê koçber û me li Ewrûpa cîh girt. Kovara me gerek teng tişt binivîsîne. Rast bû. Lê, bi rastî em nagênî hemû tiştan. Bi wê nivîsê min dest pê kir. Havalên me yê dixwezî binivîsîn, ma nivîsê xwe amede kin û ji me ra bişînin. 2-3 rûpel ji bo biranînen wan amedene.

Wendabûna Miço

Muzaffer Özgür

Li gundê Germikê, Hesî Xellê hal û wexta xwe yê li şûnê bû.

Lê, du salan berê jina xwe miri bû.

Wî dixwest bizewice. Teng tengasiyên xwe jî hebûn. Dixwest lawikê biçûk, Miço bizewicîne û keçîka xwe ya li ba jî bide mêr. Paşê zewac jê ra helal û heq dibû. Du lawikên wî, bi malbatên xwe va li Danemêrç dijîn.

Miço jî, ji bo xwendina dibistana lisê, li qezê bû.

Ji bo xwendina Miço, Hesî Xellê pîr berxwe dida. Xeyalên wî hebûn. Dixwest, Miço bibe Memoste. Wî û mezinên gund, bi piranî xwendin nedizanîn. Eger Miço bibe Memoste, ewê xwendin û nivîsandinê li ber wan xe. Ji wan ra bibe rêber û karên

wana yên li qezê, kaxizên ji hukumetê tên û yên din ra bibê derman. Kemasiya xwendin û nivîsandinê ji Hesî Xelle ra bibû êşekê. Ji bo wan armancana, 15 rojan carekê diçû qezê û kemasiyên Miço didîtin, rewşa wî mêsdikir. Carnan jî li ba dima.

Hesî Xelle dîsa roja Îne çûbû qezê. Ji gundî Celika havelekî xwe yî eskerê hebû, navê wî jî Silo bû. Li kirkavê wan hevdu dîn. Hal û xatirê hevdu pirs kirin. Havaltiya eskeriyê pir şîrîn bû. Wan şora xwe kirin yek û çûn ba havalê xwe yê eskerê ku ji gundê Qerecedaxê bû. Navê wî Usif bû. Usif li qezê dûkanek xwe hebû. Usif dûkkan teslimê lawê xwe kir, ew bi hev ra çûn xwarinek xwarin û deng kirin.

Silo, hatibû qezê malekê ji bo lawikê xwe, Berem mêske û halê dibistanê bibine. Berem li Enqerê li ba pismamên xwe dima û diçû lîsê. Pismamên Berem, Kemo û Cemo li Universîta Hecetepe xwendewan bûn. Çend meha berve Cunta Eskerî ku dest dabûn ser devletê, Pismamên wî hatibûn girtin û di hepisxana Mamakê de bûn. Bi wan ra digotin Kurdîtî kirinê. Ji bo wan meselana Berem bi tene ma bû, bavê dixwest ma li qezê here dibistanê.

Bi alikariya Usif wan biryar girtin, ku lawên wan tevhev bimên. Çûn mala ku Hesî Xelle jî bo Miço girtibû

mêskirin. Xanî girtin jî bi zehmet bû. Wê demê Tirkan xaniyên xwe pir nedidane Kurdan. Berem kinç, cil, kitêb û hacetên xwe ji Enqerê anîn û li dibistanê qayit bû. Bi Miço va tevhev man. Ew bûn hevalên hevdûyê baş.

Dema 12ê Îlonê bû û li dibistanê zilm û zordarî pir bû. Salên çûyîn xwendevanên Kurd li dibistanê serbest bûn û bi kefxwaşiya xwe diçûne dibistanê. Mamosteyên faşîst kut dikirin û bi rojan jî dibistan dikirin deste xwe. Şoreşkerî dikirin!!! Îsal jî bo Cunta Îlonê mamosteyên faşîst bi alikariya devletê zilm û zordarî dikirin. Xortên kurda li dibistanê Marşa Tirka ya millî nedixwendin. Ew bûbû meseleyeka mezin. Ji Konya da ser eskerek hatibû û her rojê xwendevana deh caren marşa tirka ya millî dixwendin. Di dersan da jî ji bo dîrok û eslê Tirka ders dihatin dayîn.

Miço û Berem her rojê tevhev diçûn dibistanê. Miço ji aliyê xwendinê de pir ne baş bû. Li ser dersên xwe nediskinî û aqlê xwe yî li çûbûna Avrupa bû. Digot:

-Birayên min yê min bibine Danêmerqê. Ez çî bixwînime, ji bo bavê xwe tême dibistanê. Lîsê xelaskim, ezî herime. Berem, ezê kar bikim û mersedeska xwe bîstînim, pê verim îznê. Lo valla ez de tê pê bigerînim.

- Ha ha ha (Keniya Berem) û got: Dersê xwe bike, herî jî here. Lê, niha tu yî li vir î. Dersên te yên matematîkê û kîmyayê ne baş in, bîrmekê!

- Erê lo, ma tû yî baş bî. Bes e. Memosteyê matematîkê zayîf da min, çîma? Tû nizanî! Sala çûyînî tu ne li vir bûyî. Min pirsêka zor ji memoste pirs kir û wî pirsra min nikanî bersiv bide. Memoste bi min ra hing kir, me da hev. Min got tû ne memosteyî matematîk yî. Dîplomeya te devletê da te. Lê, te li Fakulte ders nedîn. Tû ji matematîkê fahm nakî. Tu jî nas dikî, ji Kozanliyê heval Murat jî got rast e. Navbera me da hing çê bû. Havelên kurd û çepê tîrka alîkariya min kirin, yên kûçik jî alîkariya memoste kirin, hing mezin bû. Sê roja dibistan hate girtin. Mezinên me ketin navbera me û ser girtin. Xwendin baş e, lê li wî welatî ez naxwezim bijîm. Ezî herime Danêmerq.

Tekîliya wan bi kurdên li qezê dijîn ve baş bû. Carnan jî xortên kurd ji gundan dihatin qezê û li ba wan diman. Wan sohpet dikirin û mûziqa kurdî û kilamên şoreşgeriyê gûh didan ser. Mûziqa kurdî ne serbest bû. Lê wan kasetên kurdî bî dizikî guh didan ser. Muzîqa kurdî montaja nav kasetên Tîrkî kiribûn. Li ser kasetan Bülent Ersoy, Ferdî Tayfur dihate nivîsandin. Lê di

hundirê kasetan de muzîqa kurdî hebû.

Roj derbas bûn. Sala dibistanê xelas bû. Miço, dest ji xwendinê berda û çû Danêmerqê. Berem sala nû lîse xelaskir û fakultê qezenç kir. 4 sala li Sembûlê tahsila memosteyî ya îlmên fennî kir. Berem, tayînê Mêrdîn ê bû. Di wê demê de, li welat şer mezin bû. Di navbera devleta tîrkan û şoreşgêrên kurd de şer hebû.

Bajarê Mêrdînê bajarekî kurda bû. Berem jî kurd bû. Bi kêf li dibistanê kar dikir. Navbera Berem û gel, xwendevanên Kurd baş bû. Rojna Berem li mala xwe jî bo pêşdaçûyîna dersa alîkariya xwendevanan dikir. Devletê jê ra got:

„Tu kurdîtiyê dikî, li mala xwe civîna çêdikî û xwendevanan dişînî çîyê?“

Berem hate girtin û jî vazîfê hate avitinê. Du sala di hepisxana Dîyarbekîrê da ma. Zulm û zordarî dîn. Jîyana xwe wenda kir. Wegeriya gundê xwe yê li Anatoliya Navîn. Berem bê kar bû. Hevalna gotin; Berem, dervayî welat baş e. Devlet rihetiye nadê tê. Tu vere here Ewrûpa. Berem wa gotinana qebul nekirin. Bawer dikir ku yê dîsa mamostetiyê bike.

Lê jîyan bi zehmet bû. Çend mêhan şiva Berem fikr û alîkariya hevalên xwe kabul kir. Bi pera

pasaport girt. Derkete riya Avrupa. Li Sivisrê Bajarê Baselê cih girt û jîyaneka nû çekir. Pir nasên xwe jî li vî bajarî dijîn. Tekiliya xwe bi însanan ra baş bû. Diçû komelên kurda. Di nav siyasetê de cih girt.

Rojekê ji bo semînerekê davetî Danêmerq bû. Kurdên Anadolîya Navîn li vî welatî pir bûn. Rojnamewanên Danêmerqî civîn amede kiri bûn. Ji bo koçberiya Kurdên Anatolîya Navîn, semînerek hebû. Navê Berem jî nasên vî dabûn rojnamewanan.

Miço li Danêmerq xudan kar bû. Devlement bibû. Bistûbû, ku Beremî varê Danêmerq. Haziriya xwe kir û çû semînerê. Berem va hevdu ditîn. Hal û duruma hevdu pirsîn. Berem bû nîvanê Miço. Miço Berem li Kopenhagê bi mersedesa xwe gerand. Bi havelên xwe yên dilberên Danêmerqî ra naskirin da. Êvarê bi çend hevalan va, li Pîzza Miço hatin ba hev û wan li ser meseleyên siyasî, koçberî û bîraniyên xwe yên berê xeber dan. Him kenîyan him jî pê

eşîyan. Miço, tim di go; Berem birayê min, Te mersedesa min dî, ne! Çing e? Tu dibînî, min bi 500 hezar Kronî kiriye. Pîzza min jî paş kar dike. Deh insan li ba min kar dikin.

Hevalna dixwestin bi Berem re li ser rewşa jiyana kurda û zordariyên ku wî diyînî xeber bidin. Lê Miço tim li ser pîzza û mersedesa xwe deng dikir.

Çend seeta şinda bi vexwerina wîskiyê Miço serxoş bibû. Dest bi girî kir.

- Lo Berem, min bi te heqsizî kir. Ez li vir mîna kera kar dikime. Dest min da pir pere he ne, te pir zulm û zordarî dîn, em hevalên hevdu yê bere nî. Lê min alîkariya te nekîr. Min ef bike. Ez mehçûb im. Lo, ez dê kurbana te bim. Hevala Miço aş kirin.

Berem got: Miço, te tim digot: *Ezî herime Danêmerq*. Tu hatî. Mersedesa te, hevala te jî heye! Tu jî heyata xwe memnun î. Lê, bi ditina min; tu yî wenda bûyî, heyfa te bû.

Gotinên Mezinan

Her hejmara Kovare da gotinên mezinan hatin nivîsandinê. Wan gotinan jî hatibûn çapkirinê. Le belê, hevala Tûlay Kılınçalp nû dinivîsînê, ev numuneyekê ji bo xwendevanên nû dest bî Kûrdî nivîskirinê kirine yê. Em jî ji bo ve carek din çap dikin û dixwazin havala teşvîk bikin. Red

Tûlay Kılınçalp

- Destî vesîyê, li ser zikê birçî.
- Kinç şîva hatin, perispanga vegerandin.
- Hespî çê, li ber xwedana ye.
- Bîr bi çotê tijî nabin.
- Serê xwe şuştê, henîye xwe helmaştê.
- Îşkîra xwe, şîrîna xelkê.
- Zêr wenda kir, di pê morî ket.
- Ralê bûkê, bi bûkêre.
- Kor bi nefis be, yeka tenê bes e.
- Kundiirî pîs, dendikên xwe pir in.
- Dil hay ji derlingê neye.
- Gerî, dirî.
- Dew birê mast e.
- Ji ruyan heyran, li simbêlan kirin
- Badika hesinî, xwe bi xwe pesinî
- Xizan halê xwe bizanî, riz a bixware.

Sondên alîyê me

Rebenî Celîka

- Bi dînî Mihemed be.
- Bi heft camiyê Xwedê be
- Qurana kim.
- Qûrana îmana bê.
- Bi vê camiye bê.
- Qûrana îmana kim.
- Bi navî hecê bê.
- Bi navî xwede bê.
- Bi qurana bê.
- Vallahî-bîllehî.
- Di mala xwe ne gem.
- Mîna êr bişevitim.
- Çavê min kûr bibin.
- Felç bibim.
- Şert bê.
- Sonda bê.
- Bi şeref bê.
- Bi serî .....bê.
- .....bimir.
- Bi pîrê vê .....bê.
- Bi vî nimetî bê.
- Bi navî xwede yê delal bê.
- Dinî min dinî gawira bê.

Kulu - Zincirlikuyu kasabasında yaşayan şair
Mehmet Ercan ile bir söyleşi

Ali Gordoxti

Biraz kendinizi okuyucularımıza tanıtırmısınız?

Mehmet Ercan: 1957 yılında Kulu'nun Gördoğlu (Zincirlikuyu) köyünde doğdum. İlkokulu köyde, ortaokulu Konya'da, liseyi ise Ankara'da okuduktan sonra, 12 Eylül öncesi dönemde Gazi Eğitimin Edebiyat bölümünü kazanmıştım. O dönemler okul faşistlerin elinde olduğu için okula devam edemedim. Evliyim, dört çocuğum var.

Edebiyata merakınız o zamandan mı geliyor, yayınlanmış bir tane şiir kitabınız da var?

M.E.: Bir Edebiyat hocamız vardı, o sevdirdi bana. 1975' ten bu yana Edebiyatla ilgiliyim. Şiir yazıyorum. "Acılara Yazılıdır Sevdam" isimli bir şiir kitabım 1993'te yayınlandı. Edebiyat çevrelerinden olumlu tepkiler aldı. 1994'te tutuklandım cezaevine girdim. Bu nedenle yeni bir basıncı yapma fırsatım olmadı. İleriki dönemde yapmayı düşünüyorum. Öykü denemelerim de var. Fakat en çok başarılı olduğum dal şiir. Yapıt, Petek, Öğretmen Dünyası, Dönem, Yaba Edebiyat, Berfin Bahar, Güney gibi birçok dergide şiirlerim yayımlandı.

Ayrıca şiirlerim halk müziği sanatçısı olan kardeşim Bilal Ercan tarafından bestelendi ve okunmak-

tadır, ondan başka sanatçılarda okumaktadırlar.

Birde siyasi bir yönünüz var ayrıca, tutuklandınız neden?

M.E.: 1994 yerel seçimleriydi. O günkü şartlarda böyle bir misyon üstlendim. Çokta iyi olduğuna inanıyorum. Yani güzel bir temel atıldı. Leyla Zana, Ali Yiğit, Remzi Kartal'ın katılımıyla coşkulu bir açılışla DEP'ten kasabamızda Belediye başkanı aday oldum. Daha sonra seçimlerin demokratik olmayacağını kabul eden DEP seçimleri boykot ederek çekildi. 1994 sonlarında ise, bölgede PKK operasyonlarıyla tutuklandım ve cezaevi süreci başladı.

Tutuklanma sebebim PKK'li olmak. Yardım ve yataklıktan ceza aldım. 11 ay yattıktan sonra tahliye oldum. 1995 seçimlerine bölgemizde HADEP'ten 1. Sırada milletvekili aday oldum. Önemli bir oy da aldık. Bazı yerlerde %75'e varan oranlarda oy aldık. Bölge Kürtleri ulusal istemlerine en iyi cevabı bu seçimlerde verdi. Başarılı olduğuma inanıyorum. Partimiz ülke barajını aşamadı, zaten biz de il genelinde seçilecek oyu alamamıştık. Bu seçimler bölgedeki ırkçı, şöven kesimleri çileden çıkarttı. Bazı yerlerde birinci parti olduk. Bunu kabullenemediler. Bu seçim-

Ali Gordoxti Mehmet Ercan ile şöyleşi esnasında

lerde kendi bölgemizi daha iyi tanıdık. En büyük kazanımımız kitlemizin kendi değerlerine bağlı-ğının açıkca ortaya konulması oldu.

Köyde yaşayan bir şair olarak edebiyat gündemini takip etmek zor olmuyor mu?

M.E.: Şimdi köyle kent arasındaki fark hemen hemen kalmadı. TV izleniyor, günlük basın takip edilebiliyor. Bir çok dergiye de aboneyim. Tabiki İstanbul'daki edebiyat çevreleri gibi edebiyatı takip edip içinde olmak mümkün olmuyor. Bazı yönleriyle de eksiklikler oluyor. Geçenlerde İstanbul'da F tipi cezaevlerini protesto eylemlerine katılmamı ve şiirle desteklememi istediler. Katılmadım. Gündemin sıcak konularına eğilme sıkıntıları yaşıyor.

Türkçe şiir yazıyorsunuz ama şiirlerinizde ağırlıklı olarak Kürtleri anlatıyorsunuz. Türkçe yazılmış Kürt şiiri.....?!

M.E.: Şimdi şöyle; Ahmet Arif Türkçe yazıyordu ama bence Kürt şairidir. Dil ikinci planda olması gereken bir olay. Ben Türkçe yazan bir Kürt şairiyim. Böylede bilinmek isterim. Dil önemli değildir. Pablo Neruda'nın yazım dili İspanyolca'dır. Ama Şili'li bir şairdir. Buna çok örnekler verilebilir. Tabiki kendi dilimle yazmayı çok isterdim. Bugünkü koşullarda yazmak mümkün değil. Dil olayı şiirde temel unsurdur. Şiirin kendisi dildir, imgedir, estetikdir... Kürtçe bilmemem, benim suçum değil. Bu nedenle bana anadilde eğitim vermeyen ya da öğrenmemi engelleyen mevcut sistemin eleştirilmesi gerekir.

Kürt Edebiyatıyla ilişkiniz nasıl?

M.E.: Yazı dili Kürtçeyi bilmediğim için çok takip edemiyorum. Yayınları alıyorum ama okuyamıyorum. Bu benim bir eksikliğimdir. Öğrenmem

gereken bir olaydır. Kişinin anadilini bilmesi gerekir.

Bîrnebûn bölgesel bir dergi, çıkan şiirler ve öyküler yöresel ağızla yazılıyor edebi olarak içeriğini nasıl buluyorsunuz?

M.E.: Jiyana Rewşen'e göre Bîrnebûn'un dili bana daha yakın. Bölge Kürtlerinin anlayabildiği, konuştuğu gibi yazıldığından anlıyorum. Şiirlerini daha çok anlıyorum. Şiir dilini bilmeden eleştirmek doğru olmaz. Çünkü Bîrnebûn'da yayınlanan şiirler genellikle Türkçe düşünülüp Kürtçe yazılan şiirler gibi geliyor bana, ya da genelde öyle değerlendiriyorum. Bence bu derginin varlığı çok önemli. Bîrnebûn kendi tutarlı çizgisini bu şekilde devam ettirmelidir ama ulusal dile de yönelirse daha iyi olur.

Yazıları genelde bölgesel. Orta Anadolu Kürt kültürüyle ilgili olmasını olumlu buluyorum. Bazı değerlerimiz var. Bunlar yok olmak üzereler. Bunları yazılı hale getirmesini çok olumlu buluyorum. Durmadan dejenere edilen müziğimiz var. Bunları öze dayalı olarak ortaya çıkarmak gerekiyor.

Bölge diliyle bir edebiyatın oluşacağına roman ve şiirin yazılabileceğine inanmıyorum. Bazı iddialarda var. Örneğin, Mem Xelikan'ın "Şerê Pısmama" adlı öyküsü ile yazılı edebiyatın oluşmaya başladığını yazanlar var. Edebiyatın ulusal boyutta yapılması gerekir. Yani bölgesel bir dille siz bugün bir roman yazamazsınız. Yazdığınızı varsayalım, bu ulusal düzeyde değilse, siz bunu kendi halkınıza anlatamazsınız. Yöre Kürtlerinin yaptığı edebiyat kapalı olur. Yazılan-

ları Dersim'deki insanlar anlayamıyorsa bunun anlamı kalmıyor. Ulusal edebiyata bir katkı yapacağını sanmıyorum. Bana göre roman, şiir, öykü ulusal dille yazılır. Cigerxwin, Ehmede Xani Kürtçe yazmışlardır. Ulusal dille olduklarından ulusal edebiyatın ürünleridirler. Bölge dili ile yazılanların bir anlamı olmuyor. Kendini tatmin etme olur. Bölgeye has bir edebiyat yapar ama ulusal boyutta birşey ifade etmez.

Sizce Orta Anadolu Kürtlerinin kültürüyle ilgili neler yapılabilir?

M.E.: Mesela dengbêjlerimiz var. Bunların ortaya çıkarılması ve yazıya geçirilmesi gerekiyor. Çirolarımız var, bunların yeniden yaşama geçirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekiyor. Edebi çalışmalarda daha düzeyli eserlere yer vermeleri gerekir. Bu Kürt edebiyatı içinde bir zenginlik olur.

Çalışmalarınıza dönersek, yeni birşeyler var mı ?

M.E.: 1998'de ikinci defa tutuklanıp cezaevine girmiştım. Yaklaşık iki sene içeride kaldım. Daha önceden yazdıklarım var. Cezaevi sürecinde yazdıklarım var. Dosyalar bir hayli kabardı. Yayıncılara ulaşırsam bunları yayınlamayı düşünüyorum.

Cezaevinde yayınlara ulaşmada zorluklarınız nelerdi?

M.E.: Genelde cezaevlerinin politikası bellidir. Dışarıyla olan iletişiminizi koparmayı hedeflerler. Onun için yayın organları denetim altında gelirdi. Hatta çoğuna el konulur, açılır bakılır ve denetlenir. Mektuplarda

öyledir. Mesela mektup-larda kendilerince sakıncalı olan yerleri çizerler. Dergilerde öyledir, sakıncalı olduğuna karar verdiklerine el koyarlar. İçerde ençok olması gereken ihtiyacınız dergiler ve kitaplar. Gününüzün çoğunu okuyarak geçirirsiniz. Bunlara ulaşmakta kolay değil. Buda bilinç-

li bir politika sonucu uygulanmaktadır.

Bîrnebûn adına bizimle bu söyleşiyi yaptığınız için teşekkür ederiz.

M. E.: Zahmet edip geldiğiniz için ben teşekkür eder ve yayınınızın devamını dilerim.

HAZAL'IN GÖZLERİ

Ziyaretime gelmiş görüş günü
yedi yaşındaki küçük kızım
"Sevmiyorum diyor askerleri,
hapishaneyi, gardiyanları sevmiyorum,
bırakmıyorlar yanımıza gelesin"
biraz keder, biraz öfke
biraz sitemde olsa sözlerinde
ışıl ışıl Kürdistan'ı gördüm
Hazal'ımın iri siyah gözlerinde.

Konya Cezaevi 1998

HALEPÇE

Bu ne zulüm görülmemiş
Bu ne ölüm bilinmemiş
Bu şiir senin için Halepçe
Bu yürek senin için
Acılara yenilmemiş.....

Mehmet Ercan

ŞİİR

GECE IRMAK KIYISI

Gece ırmak kıyısı
Adı belli olmayan.

Kıyıda bir çift turna
Yurdu belli olmayan.

Yüregimi parçalayarak
Bir türkü söyler ırmak
Dili belli olmayan.

Turnaların gözünde
Gözlerim bir yer arar
Sonu belli olmayan.

Hüseyin Kalaycı

ÖMRÜM

Şu ömrüm
bir dağ gülüydü
soldu açtı
soldu açtı
tüm evrene
koku saçtı.

Şu ömrüm
bir dağ gölüydü
doldu taşı
doldu taşı
sevda denizine aktı.

Baharın toprak eliydi
Yüreklere sevgi saçtı
Ekti biçti
Ekti biçti
Dostluk toprağına düştü

Ömrüm sevda ateşiydi
Güneşin ilk kardeşiydi
Yandı söndü
Yandı, söndü
Savruldu gitti külleri
Kalblerde kaldı alevleri

Ömrüm bir güvercindi
Sinesine barış sindi
Yüreklerde sevgi içti
İçti göçtü, içti göçtü
Sonsuzluğa doğru uçtu.

Tesadufa bixêr

Yusuf Yeşilöz

Keriyên pezê ku şeva payîza dereng li çolê, ji bo serma berî zivistanê, derbas nedikirin, hedî hedî nêzikî gund dibûn. Dengê zengilên ji paxir billûra şivanan didan cewsandin.

Ji bacêya xaniyên ji kêrpîç dûmanê qelew heldikiştin. Naxira gundê bi tene ketîbû nav gund û heywan li malên xwediyê xwe belav dibûn. Jinên gund biroşa şivê dabûn ser sobe û cibûbûn hundirê axir ku mangayên ji çolê hatîbûn bidoşin. Roja payîzê mor bibû û nêzikî ezman dibû. Ji aliyê rojhilat de ba kî xweş dihat û bihna kulilka û gula wek qelmûskê li dorali belav dikir. Dûmanê baceya li ser gund ewrêkî gewr - grî çekirîbû û li benda bakî xurt rawestîbû. Di demêkê nezik de roj çû ava û derve dengên zengil û avahiyê qet tişt nedihat dibihîsten. Çivîk û teyr ji bê deng ketîbûn.

Piştî şiva evarê mêrê gund li mala Apoyê Ele li hevdu civîn. Mêr her roj li malakê digehiştin hev û bûyerên ku di jiyana wan dirêj de di serê wan re derbas bibûn dinan ziman. Xwediyê malê, mêvandar, li benda wan bû, çaydanê ji paxir li ser sobe hazir bû, ava di hundir de bi bîlkê bîlk dikeliya. Mêvandar qutiya xwe tijî titûna qeçexî ku ji Bedlis hatîbû li ber mêran digerand - ji mezinê ciwatê de dest pe kirî bû. Her

mêrê mezin ku ji xwe re cigareyek qelew wek tiliyekê dipêça, qutî dida zîlamê ji wî biçûktir. Di demêkê kurt de dûman di hundirê odê de her alî re girt. Zarok li ber sobe runiştîbûn, bi dilêkî xweş guhdariya pêkenok û yaranîyên mezinan dikirin. Mezin tiji dev dikenîyan. Wexta ku gotin hat ser Qumandanê Qereqol, mêvandar cibû der û li doraliya xanî û li ber pencere gorî girt û heta ku gilî li ser Qereqol neqedîn, neketê hundirê xaniyê xwe.

Wek mêrê gund hêvî dikirin, Apoyê Ele, piştî ku çay belav bû, bihna kûr ji cixara kişand û dest bi çîroka xwe kir. Her kes dizanî ku gotina wî ji dema wî ye heştirwanîyê bû.

„Carekê me xwê bar kir ku em we bibin Edene. Ji Edene ji gerek em hêjîran bînen deşta Konyayê ku derva genim û ceh tiştêki din nederist. Li gundekî peş me bi navê Emanet, wek hercar, nanê me qediya. Min hewalên xwe li cem heştira cihîştin, û ez bi xwe çûm nav gund ku nan û tiştên din xwarinê pars bikim. Heta ku ez bêm, gerek hewalên min ji heştira ji bîrê av bidin. Navîna payîzê bû, lê roja ez wek ve sobe diqewirandim. Li keleka gund ez gihîştim xaniyêkî ji kêrpîç û deriyê xanî vekirîbû. Min

bê deng, wek bi dizî, li hundirê xanî meze kir; jinikêk ciwan, bawerim hîn bûk bû û nû zewicî bû, şijing (gêzik) di dest de eywana xenî paqij dikir. Wê fikara nedît ku ez li ber derî wek darekê rawestibûm. Min demekê li ve mêze kir. Yekcarekê jinika ciwan ba li ber ket û we bi tirkî got: „birinci posta“, carekê din, „ikinci posta“, tiraka din bi hemd û got „üçüncü posta“ Wexta ku we eywana xenî bi tamamî paqij kir, li derî meze kir û ez dîtîm; ew vencikî wek mêrî ava germ li ser bike û rûye we sor bû wek hundirê zebeşêkî havînê. Piştî wê bi tirkî û fedî ji min pirsî: „Tu ji kengê ve li vir rawestiyî?“

Bi tirkî ya minê nivçe û bi dilêkî rehet min bersiva bûkê da:

„Birinci postadan beri!“

„Tu çi dixwazî?“

Min bi kenin got:

„Ez û hewalên min bi heştira li ser rê ne, diçin Edene. Nanê me qediya û em birçî ne.“

Paşê, bûka ciwan, bê deng, çû odeya din û bi lêz derket. Di destêkî wê de dozinek nanê sêlê hebû û di destê din ji hindik rûnê pez di nav cawakî spî pêçabû.

„Wan tiştan bigre û ji vir wenda bibê!“ got jina ciwan, lê bi dengêkî mîranî.

Piştî min jê re bi dîlnizmî got:

„Bûka delal, hedî li min mêzeke, eger tu îro gostê qelî, pir nanê ji ardê genim, rûn û penir nedî min, eze herim li nav gund li xezûrê te bigerim, wî camêrî bibînim û ji wî re

bibejim ku te, bûka teze, li hizûra rûspîkî bê fêdi tir kiri ye – say ke li serê çîya ye...“

Piştî gotinên minên mina sirî gepê we yên qulot sor bûn, tiştêk wek pijkoj kete ber qirîkê û nikarî gotinêk bêje. Ew çû hundirê ode û piştî çend dûvikan der ket, tûrikêkî spî tijî pertal û dezgeh di destên wê dabû. Tûrik dirêje min kir û bi dengêkî emirdar got:

„Wi tûrikî bigre, lê ji çavên min wenda bibel!“

Min xwe nehişand:

„Buka ciwan, ezê berî gihîştê li hundirê tûrik binerim, ka ji dilê te de çî ji min û hewalên minên birçî qetî ye.“

Paşê min devê tûrik ji hev kir, lê tiştên ku min hêvî nekiribûn di hundir de bûn; gostê qelî, nezîkî deh dozina nanê ji ardê genim, mujên zer, hingiv, rûn, penir... Min tûrik da ser milê xwe û ji bûka ciwan re got ku ma xwede niyaza we bihnê cîh û qet serê we neheşê..

Wexta ez hatim cem hewalê xwe yên ku li siya kêrên xwe razayî bûn û wan tûrikê minî tijî pergal dîtin, şaş û mat man:

„Apo, mal xirap, te ew tiştan dizîna yan ji na?“ ew ji min pirsîn û gotin, „li vî gundî me qet tucaran ew tişt neditiye! Gostê qele hele me li vî vir nasnekiriye.“

„Min ew pergala nediziye, lê ez li tiraka bixêr qelivîme!“ min ji wan re got. Paşê hewalê min kenîyan û bi îştîha xwarin, say ke wan deh rojan nan nexweribûn.

22.05.2000

MÜSLÜM YÜCEL'İN “TUZ GÖLÜ KÜRTLERİ” YAZISI ÜZERİNE

Dr. H. Mikaili

Bîrnebûn'un yayın hayatına başlamasının üzerinden üç yıl geçti. Bu üç yılda üç-beş kişiyle başlanan iş bugün yüzleri bulan okuyucu, yazar ve maddi manevi anlamda destekleyici ile tutarlı bir biçimde sürüyor. Bu azmin elinden hiçbir şeyin kurtulamayacağını çok iyi bir kanıtı. Bîrnebûn'a ve İç Anadolu Kürtlere olan ilgi de maalesef yalnızca Kürt ve Kürtçe basınla sınırlı kaldı.

Gelecekte Türkiye basını ve medyasının da Türkiye'nin başkenti çevresindeki bu yerli Kürt topluluğuna daha fazla ilgi göstereceğinden eminim.

Dergi 11. sayısını yayınladı. 12. sayısında bu yazımla elinize ulaşmış olacak. Toplam 1000 sayfa bilgi, belge sadece İç Anadolu Kürtleri üzerine.

Kürt basınındaki sınırlı ilgiyi bu geçen yaz Özgür Bakış'ta Müslüm Yücel'in 8 dizilik Türkçe “Tuz Gölü Kürtleri” yazısı bozdu. Müslüm Yücel'i zaman zaman şiir ve edebiyat'la ilgili duyarlı, düzeyli yazılarından tanıyoruz.

Kürt basınında bir ilki başlatmış ve önce bölgeyi ilçe ilçe gezerek tanımaya sonra yazmaya çalışmıştır. Eline ve ayağına sağlık iyi de yapmış.

Daha öncede Deng dergisinde Orta Anadolu'lu Çetin Taşçı tarafından kaleme alınan ve muhtelif defalar yine Özgür Politika ve diğer haftalık Kürt basınında bazı yazılar çıktı.

Yazılarda göze çarpan şey yüzeysellik, araştırmadan, doğru kaynaklara sormadan oturarak yazmak. Müslüm Yücel bu kolaycı geleneği bırakmış ama başka bir eksikliği var. O da dizilerinde aşağıda noktalar halinde belirteceğim maddi hatalara düşmüş. Oysa bölgeyi gezmeden önce Bîrnebûn'un tüm sayılarını bir gözden geçirseydi (bunu gezdikten sonra yazıyı yazmadan da yapabiliirdi), bunlar olmazdı. Bu tür yazıların ileride kaynak gösterilebileceğini düşündüğümüz için bu eksik ve yanlış bilgileri burada düzeltme gereğini duyuyoruz. Bunu ayrıca dizilerin yazarıyla da konuştuk. Kendisinin bu yazıları bir kitapta toplama projesi olduğunu da biliyoruz. Bu nedenle doğrulamalar daha da önem taşıyor. Umarım bundan sonra bölge ile ilgili daha çok yazılır ve yazılırken de 1000 sayfalık belge ve bilgi kaynağı Bîrnebûn unutulmaz veya kasıtlı kasıtsız görmemezlikten gelinmez.

Unutmamalıyız ki yapılan şey Kürt ve insanlık kültürüne bir katkıdır.

Yazı dizisinde gördüğüm eksik ve yanlışlıklar şunlardır:

• Mikailî, Millî, Rûta, Heciban, Bazikî, Bilikî, Nasira gibi aşiretler hiç anılmamış.

• Şexbizinlere diğer Kürtler şexzînî, Şexzunî derler, Güney Kürdistan'da da Şexzeynî denilir. Şeyhbızınlı daha çok Türkçe formudur. Biz bunu kabul etmek, yazmak durumunda değiliz. Bir kısmı şafî bir kısmı da Hanefî'dirler.

• Haymana-Yenice'nin yerel Kürtçe adı Sindiran'dır, Gokgoz'da denir.

• Şexzînî'lerin Terikî (Siz Terxan yazmışsınız bu yanlışır) ve Canbeglerle olan ilişkisi diğer Kürtlerle olan ilişkisi gibidir. Ne eksik ne fazla. Hatta Reşilerle daha iyidir, diyebiliriz.

• Polath Ankara'nın bir ilçesidir ve hiçbir zaman bir Kürt köyü olmadı. Türk-Yunan savaşından sonra bir tren istasyonuyken ilçe ilan edildi (muhtemelen Kürt Haymana'nın tarihsel idari rolünü yoketmeye yönelik askeri-stratejik bir devlet kararı!!!). Kürtler yoğun olarak 1960'tan sonra Polath'ya yerleşirler. Şimdiki Nüfusu 60000 civarındadır ve 22 köyü Kürt'tür (kaynak: Birnebûn 1 ve 2. Sayılar).

• "Ey Atkafalılar!" hitabı Necmettin Erbakan'a atfedilir (Atkafası, yeni ismiyle Yeşilyurt Kulu'ya bağlı bir Kürt köyüdür).

• "Atatürk babamın arkadaşıdır." diye Kürt Remzi'nin bir sözü yok. Bir türküsünde Atatürk'ün adı geçer. Kürt Remzi'yi halk Remziye Elî Kinno diye

tanır ve Haymana Bazikî (Tabura) lıdır. 1999'da bir trafik kazasında karanlık bir biçimde ölmüştür.

• Haymana'nın merkezinde Türk-Yunan savaşına kadar çok sayıda yerli Ermeni ve Rum yaşıyormuş. Bunların çoğu savaştan hemen sonra devletçe topluca Haymana'nın aşağısındaki bir değirmende kurşuna dizilirler, pek azı kaçabilir (Kaynak: Mehe Yivîşi Mikailî).

• Mikailî'ler Cumhuriyet öncesi Haymana, şimdi ise Polath'da yerleştiler. Merkez İner köyüdür. Burada toplam 7 köy kendisini Mikailî diye adlandırır. Eski resmi tarihte İnli-Katranlı olarak geçer. Kürtler köye Mikailî derler. Zirkî'lerle hısımlık mevcut ama kesinlikle Zirkî değiller. Doğubeyazıt'tan gelme tezi de kesin değil. Viranşehir'den geldiklerini söylerler (Daha geniş bilgi için Birnebûn'un 1. ve 2. sayılarına bakınız) Zirkiler ise Erzurum-Muş'tan geldiklerini söylerler. Zaten aralarında ağız farklılıkları da mevcuttur.

• Kulu Kürtlerinin hala Kürtçe konuşuyor olmalarını ağalara borçlu oldukları sözü abartılmış bir tespit. Ama belki daha doğru olanı Türkçe konuşmalarını Kürt siyasetçi ve devrimcilerine borçlu oldukları.

• Konya-Kulu-Karacadağ (Xelika) belediyesi, BBP (Büyük Birlik Partisi, ırkçı-dinci Muhsin Yazıcıoğlu'nun partisi) li değil, DBP'lidir. (Demokrasi ve Barış Partisi. Kürt partisi olarak bilinir. Özgürlükçü gelenekten gelir).

Xeli Kuto olayı eskidir, yeni gibi anlatılmış.

• Bölge Kürtlerinde yoğun olarak görülen boşanmaların temel nedeni,

Avrupa'lı kadınlarla yapılan paralı evliliklerdir. Amaç oturma ve çalışma izni almaktır. Resmi boşanmaların büyük bir yüzdesi formalitedir.

• Tavşançalı'da 1980'den sonra Kürtçe değil, Türkçe daha yaygınlaşıyor.

Simko'nun aşireti Şakaklar sunni, Sarız'daki Şakaklar alevidirler.

• Gölyazı Kulu'ya değil Cihanbeyli'ye bağlıdır.

• Yunak Canbeglerinin, Oğuzların Kavaşi boyundan gelme masalı Genelkurmayın Kürtlerin Türklüğünü ispat etmeye çalışan zorlama yayınlarında geçiyor.

• Çeltik'te (ilçe merkezi) Kürt yok gibidir. Kurucu beyleri, Köktenler Harput kökenli ve Canbeyli olduklarını söylerler. Bu aile eskiden beri Mikaililerle hımslık yapar. Ya eskiden Kürttüler Türkleştiler yada bu Canbeyliler hikayesini tüm etraf köyleri Canbegli Kürtler olduğundan yarattılar. MHP'lilik, Türkçülükleri de ağır basar.

• Hese Çûçê'nin Bîrnebûn'un 11. sayısının kapağında resmi mevcut.

• Osman Alaybey değil, Osman Alabay (Curuki). *Qamişe Qûl* destan-

ında onun babası Satoye Keko ve aynı köylü (Sınaye Şûşe-Yunak) Azize Osmên tarafından iyi bilinir ve billûrla çalınırdı. Hepsi rahmetli oldular. Destan, Bîrnebûn derginin 1. sayısında Osman Alabay'ın versiyonu ile yayınlandı.

• Mengen Dağı değil, Kure Mengalê yada çiyaye Mengalê.

• Dergistlikte kızla oğlanın karanlıkta ve birbirlerinin yüzünü hiç görmedikleri de abartma. Bu herkesin bildiği ve yaptığı evlilik öncesi bir görüşme-tanışma biçimidir. Berdêl ve qelind (başlık) tarihe karıştı. Sînsîn (sîng sîng) ve tura da öyle.

• İnirli Ali Pehlivan değil, İnler (Mikaîla'lı Elike Mertale).

• Kuntuşağı değil Kütükuşağı (Cihanbeyli'ye bağlı bir Kürt kasabası).

• Hecî Bulxircî (Bagircî), Mıstoye Tozo, Xele Deli Pepe. Öyle zenginden çalıp fakire veren eşkiyalar değil tam tersine halkta korku salmış koyun hırsızlarıdır. Benim çocukluğumda bize böyle anlatıldı. Bunları yüceltmenin bir anlamı yok.

Xizan Şilan, *Acıların Sokağı* adlı romanın da İç Anadolu'nun bozkırlarını, yaşam şeklini ve çocukların hayat şartlarını konu etmiş. Özellikle çocukların aile içinde; çocuk, anne ve baba ilişkilerine romanında ağırlık vermiş. Birçoğumuz, kendisini bu roman da görebilecek ve çocukluğunu hatırlayacaktır.

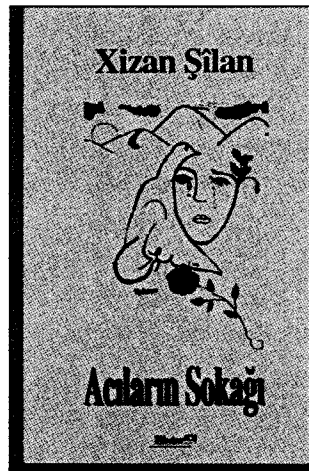
Xizan Şilan Yeniceobalıdır (Konya-Cihanbeyli). Bu Xizan'ın ilk roman kitabıdır.

Acıların Sokağı, Stockholm'de Medya Yayınevi tarafından basılmış.

İsteme adresi:

Medya Förlaget,

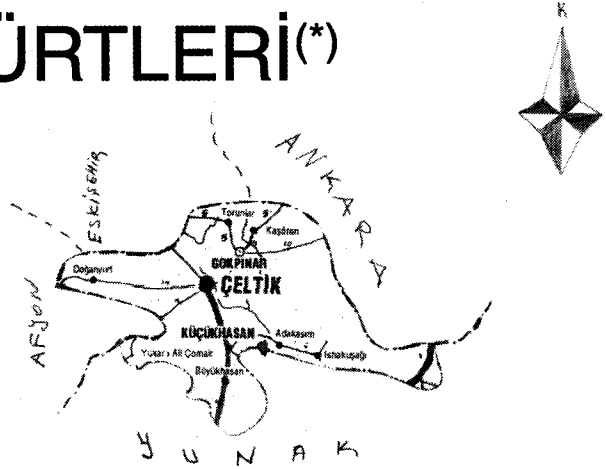
Storvretsv. 60, 142 34 Skogås/Sweden

YÖRELERİMİZİ TANIYALIM

ÇELTİK KÜRTLERİ(*)

Muzaffer Özgür

Çeltik, Konya İline bağlı bir ilçedir. İl merkezine 210 Km. uzaklıkta bulunan bu ilçenin toprakları Konya, Ankara, Afyon ve Eskişehir il sınırlarının kesiştiği bir yerde bulunur. Yakın zamana kadar Yunak ilçesine bağlı bir kasaba olan Çeltik, 1990 yılında politik çıkarlar nedeniyle verilen sözler! sonucunda ilçe statüsüne kavuşmuştur.

Çeltik'in ilçe olması nedeniyle idari olarak burada bulunan Kürtler bölündüler. Buradaki Kürtlerin tarihsel, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları dergimizin 11. Sayısında tanıtılan Yunak Kürtleri bölümünde belirtilenlerle aynı özellikleri taşır. İlçe merkezinde bulunan bazı ailelerin Kürtlerle ilişkileri mevcuttur. Bu ailelerin köken olarak Kürt oldukları da zaman zaman dile getirilmektedir. Asimilasyon sonucunda Türkleştikleri ve özlerinden koptukları, Kürt coğrafyasından göç

ederek buraya yerleştikleri belirtilir. Kürt yerleşim birimleri genelde Yunak sınırında olanlardır. Küçükhasan kasabasından başka 4 köyde de Kürtler yaşamaktadırlar.

Canbeg aşireti mensubu olan Çeltik Kürtleri halen kendilerini Yunaklı olarak görürler. Kürt yerleşim birimlerinin toplam nüfusu 10 000 kadardır. Ençok asimilasyon politikalarından etkilenen Kürtler burada yaşayanlardır. Yörede genç kuşak günlük yaşamda Kürtçeyi çok az kullanırken, yaşlılar kendi aralarında kendi anadilleri ile konuşmaktadırlar.

Yerleşim Birimi	Aşireti
Küçükhasan (B)	Canbeg
Büyükhasan	'
İshakuşağı	'
Adakasım	'
Kaşören	'

(*)Bu yazı arşivimizdeki bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda hazırlanmıştır. Yöre Kürtlerinden olan okuyucularımız yanlışlarımızı / eksikliklerimizi düzeltmek için bize yazabilirler. Elleri fotoğraf, harita, istatistikler, tarihsel bilgiler, hikaye, atasözü, fıkra, deyim vs. bilgiler varsa bize gönderirlerse memnun oluruz.

Cîranê Min

Sêxo Oaxê

Li gûndê Xelika yê jêrî yêk hebû, jê ra Apoyê Fate Qirê digotin. Apo î kût bû, pozekî xweyî dirêj hebû. Apo pirî bi aqil bû û pir yarenî hez bû. Apo û Hesên birê hev bûn, Hesên mezinê Apo bû. Her du bira bi hev ra diherine pêz. Li xermanan dohla Hesên bû. Zawê ecer Hesên li mal timê, Apo bi serê xwe tenê dihere pêz.

Zawê ecer du hefta li mal timê. Ji du hefta bi şûnda teve min jûnîyê xwe rastê eşand, ez bi şûnakim herim. Zawê ecer jinûye xwe yê rastê dipêçe, girê tide. Apo mestike ku zaweyê ecer dil tune ye ku here pêz. Apo jî nexwaze ku bi tenê here pêz.

Apo dibîhîze ku Zawê ecer jûnîyê xwe yê rastê eşandîye, lê îna nakê. Apo, tewe li ba min, bire min dil tûneyê bi min ra here pêz.

Wexta ku bi nivro Apo ji pêz tê, Zawê ecer hinî ramedî, di cîya da ye. Apo bi dizkî cilê jûnîyê zawe ecer î rastê ji hev dike, yê çepê dipêçe, girê tide.

Zawê ecer jî xewê ratewê, mestike ku Apo ji pêz hatîyê. Zawe bi jûnîyê xweyî çepê digre, pê ra dinal, la xwe li nexaşî tene.

Apo tewe wallahî nizam birê min, li ba min jî duho jûnîyê te yê rastê giredayî bû, jûni te yê rastê hatibû eşandî bû.

Hesên , zawê ecer mestike ku Apo jûnîyê çepêyî pêçandî, girêdaye.

Zawê ecer êdin ti ber xwe da dikene tewê, av hate bin min û vi bûkê ra tewê, kêre min bar ke, nanê min, kûpe minî avê di têrê ke, ez êdin herime pêz.

GEREKE HAVÎNÊ LI KURDISTANA BAŞÛR

Ali Qiftçi

Li Swêdê di meha 7an de îzna herî dirêj destpêdike, jêra berê digotin "Industri semester" yanê di vê mehê de piraniya fabrikên endustri û herwiha ciyên kar, yên herî mezin, ji bo tatîlê dihatin girtin. Her ciqas niha jî piraniya ciyên kar ji bo tatîla havînê, izinê didin xebatkarên xwe jî, lê wek berê bi tevayî ciyên karên xwe nagirên. Piraniya insanên di wê mehê de îzna xwe ya havînê derbas dikin. Insanên ku dixwazin ji germa havînê îstifade bikin û xwe bidin ber royê, diçin derveyî Swêdê, ji ber ku havîna Swêdê pir germ nabe, zêde baran dibare. Zaten biyaniyên ku li Swêdê dimînin jî, di vê mehê de ji bo ziyareta meriv û xismên xwe, diçin welatên xwe. Wek biyanî her însanek dixwaze piştî demekê vegere welatê xwe, li cîh û warê ku lê zaroktî û xortaniya xwe derbaskiriyê bibîne û bi bîrbîne. Lê, insanê kurd, ku wek me li derveyî Kurdistanê ji ber sebebên siyasî dimînin, nikarin wegerin cîh û warên ku lê mezin bûne, bibînin.

Min jî îsal berî tatîlê bi sê heftan biryara xwe da ku herim Kurdistanê başûr, erdê ku hatiye azadkirin "Kurdistanê Serbixwe" ku bi her awayî kurd bi xwe îdara wê dikin, bibînim û ew tiştê ku di xeyala piraniya kurdan de bû, ku niha di

pratikê de heye, bi çavên xwe bibînim û bijîm. Piştî ku min biryara xwe da, ez pê hesiyam ku Hesênê Metê jî dixwaze here, min jê ra telefon vekir; ku min biryar daye, ez dê herim başûrê Kurdistanê, kêfa xwe gelek jî vê biryara min re anî û me bi hev re haziriya xwe kir, ji bo çûyina Kurdistanê Başûr. Hesênê Metê, bi xwe kurdê bakûr e û wek pênarêkî siyasî, piştî cunta leşkeriya 12ê Îlona 1980î mecbûr mabû derketibû derveyî welêt û li Swêdê bi cîh bibû. Piştî ku hat Swêdê, dest bi nivîsandinê kir û wek nivîskarê kurteçîrok tê naskirin.

Di demeke wiha kurt de tenê yek rê jî bo me hebû, bo çûyina Kurdistanê başûr. Ew rê jî, çûyîna ji ser Surîyê re bû. Me bi mesûlê Hukumeta Herêma Kurdistanê Irakê, yê li Swêdê, birêz Taha Berwarî re xeber da. Taha bi kêfxweşî jî bo çûyîna me çî pêwîst be kir û jî mesûlê partiya xwe yê Şamê re, ji bo ku me derbasî Kurdistanê Başûr bikin qise kiribû.

Em 25ê meha 6an ji Swêdê bi teyara Macaristanê, çûn Budapêştê. Me li wir teyare guhîrand û çûn Şamê. Di devdeva sibê ya 26ê, saet 3an de em gihîştin balafirgeha Şamê. Ji balafirê daketinê re me hilma hewa germ a havînê kişand. Ew zêdeyî bist salan bû, ku min bi xwe germeka wiha

nedîtîbû. Em bi otobûsên balafirgehê bîrin ber derî û em ketin dora kontrola pasaportan. Ev cara sifê bû ez diçûm Suriyê. Li ser çûyina Suriyê jî agahdariyên min bir hindik bûn. Lê pasaporta Swêdê di destê min de bû qed xema min nebû, ji ber ku ez gelek caran bi pasaporta Swêdê çûbûm welatên din, çî yên Ewropa û çî jî yên din bin, ti problem jî min re dernediketibûn.

Em di dorê de bûn, min mêze kir hinek pašta tèn wegerandin bi taybetî jî, yên "serreş" ku piraniya wan jî kurdên başûr bûn. Divê kaxizekê dagirên û hinek pere bidin û behsa vîzeyê dikirin. Me jî qet xwe li wan deran nedikir û min bi xwe xwe digot; em hemwelatîyên Swêd in. Ma jî me re ew dagirtina kaxizê û vîze çî lazîm e! Dora me nêzik bibû, û hêdî hêdî tîrsekê bi me jî girtî bû, tam di vê gavê de min dît yek jî derve hat û bi polîsan re xeber da û derbasî hundir bû, weke ku li hineka bigere li derûdora xwe mêze dikir, dema çavên wî li me ketin, bi erebî û îngîlîzî tiştin gotin û dûra navê min û yê Hesênê Metê bi aksanê erebî hilda û me hingê zanî ku ew kes, jî bo me hatiye. Ji xêra Ehmed Huseynî ku xeber jî hevlekî xwe yêî kurd ku li Şamê dimîne re şandibû; *ku du hevalên wî tèn û divê ew jî wan re alîkar be*. Ew kesê ku hatibû benda me, em hîn di dorê de bûn, pasaportên me li me stendin û bir da polîs. Polîs pasaportên me bi şûnda dan me û gerek, em jî hinek kaxizan dagirin û pereyekê jî, jî bo vîzê bidin. Min îtiraz kir. Ji ber ku berî ku em li Swêdê derkevin, min jî bo vîzê pirs kiribû, li

gor agahdariyên ku min wergirtibûn, jî hemwelatîyên Swêdê re vîze pêwîst nedikir. Lê, me êdî fehm kir ku ew "serreşiya" me ye, ku pasaporta Swêdê li vir ti feyde jî me ra nake. Li welatên ku ez heta niha lê geriyame, di normalê de tu diçî pasaporta xwe didiyê, yê polîs normal li kompîtorê dixê û ku pêwîst be pirsna li te dike û tu derbas dibî. Lê, li vir polîs qet tiştê ku wan alaka nake jî li te pirs dike. Tenê dixwaze te eciz bike, daku tu pereyekê bidiyê. Welhasil, me polîsê xwe fehm kir û her yekî jî me 20 dolar dan û biraderê me, muamela me bi hêsanê bi pêş xist û çentên me girtin, em bêyî kontrolkirina gumrikê derbas kirin. Zaten tîrsa me jî çentên me bûn, jî ber ku me kitêbên kurdî wek nimûne hinek bi xwe re biribûm. Ger çentên me, bo kontrolê vekirana dê gelek problem jî me ra derxistana. Ji xêra meriyê Ehmed Huseynî em bi hêsanî derbas bûn. De îcar em gelek ber xwe ketin, ku me çima zêde kitêbên kurdî bi xwe re neanîn!

Piştî ku em jî gumrikê derketin, me dît ku hevalê Ehmed Huseynî yê kurd, Zerdeşt li salonê, benda me ye. Me hingê fahm kir ku yê ku em derbaskirin, Zerdeşt şandibû. Me hev hembêz kir weke ku me berê bi salan hevaltî kiriye, germiyek di navbeynê me da peyda bû. Ez bawerim ev tişt jî qerekerê kurda tê. Du-sê însanên kurd ku qet hevûdû nedîtine, li kîjan aliyê dinê bin ferk nake, bi yek çarê de mîna du bira li hev germ dibin û danûstendineka pir baş di navbêyna wan de çêdibe! Gelo ew mîletekî xwedî qerekerêka wisa, çava dibe şerê hevûdû dikin, carna ez fehm nakim.

Hevalê Zerdeşt em birin li hotêlaka bi navê *Kerwan*, li navça Şamê, bi cih kirin. Ji ber bajarê Şamê bi nav û deng bû, min pir meraq dikir da ev Şama çawa ye? Ji bo vê jî ez sibê zû rabûm, bê ka binêrim, ew çi bajar e?

Dema min perde hilanî û di pencera otêle ra li derve mêze kir, çi bibînim; her derê reş girêdaye. Li ser her avahiyê, li orta kuçan, li ser hemû ereba, ci yên şexsî bin û çi jî yên resmî bin, resmên Hafîz El-Esed û kurê wî Beşar El-Esed û bi paçên reş ve hatibû raxistin!... Belê, berî bi bîst rojan, serokê Sûriyê, Hafîz El-Esed wefat kiribû, ji bo wî seranserê Sûriyê reş girêdabûn. Li gor edetên wan divê çil rojan reş bêt girêdan. Erê, min reşgiradana ji bo serokê wan fêhm dikir, lê belê, ew kurê wî çima li her derê, bê istisna li ser hemû ereba û avahiyan, wêneyên Beşar El-Esed hebûn. Ev jî li alikî, lê ev naylonên reş çi bûn? Di destpêkê de min digot; qey ew jî ji bo reşgirêdana Hafîz El-Esed in. Lê piştî, em daketin nav bajêr û li nav mehela em geriyên me dît ku ev naylonên reş, xelk wek poşet bi kar tînin, piştî ku karê xwe pê xilas dibin davêjin, hema li ku be, davêjin! Ew sîstema *çopê* li wî bajarî tunebû. Ew bajarê Şamê ku hewqes bi nav û deng bû, di nav qilêrê û reşahiyê de wek bajarekî wêrane xuya dikir.

Wê rojê piştî nivro em çûn bîroya PDK ya Şamê. Bîro piranî wek Konsolosxana Hukumeta Herêma Kurdistana Irakê, kar dikir. Lê, bê lewhe bû! Li bîro kêmfî deh kesan li oda mêvana de rûniştî bûn. Hinek ji wan, weke me, hîn nû hatibûn, dê biçûna Kurdistana başûr û hinek jî dê

wegeriyana. Hemû jî kurdên başûr, yên ku li welatên Ewropa û Amerika diman, bûn. Hem jî bo çûyina Kurdistanê û hem jî ji bo vegeerê, divê hinek muamele li gel muxabereta Suriyê bêt kirin. Bîro di wî warê de ji bo hemwelatîyên xwe bi “Dewleta Suriyê” re xuyaye peymanek çêkiriye, ji bo ku jî Suriyê re derbas bibin.

Heta ku dor hat me gelek wext derbas bû. Her çi qas pir însan tinebûn jî, lê disan jî karê bîroyê hêdî dimeşiya. Sîstema wan ya kar gelek klasik bû. Li ser masa memurê bîro du dosyên reş û komputerek hebû. Dema te navê xwe digot, wî pêçiya xwe bi lêvên xwe şil dikir û pel bi pel li navê te digeriya. Wî komputur qet bi kar nedianî. Di vê navberê da telefonê jî ku ji ra dihat, dosya xwe dida alikî û bersiva telefonê jî dida. Dema kurd di telefonê de qise dikin, de hêdî hûn bi xwe bifikirin, çi qas sohbeta wan dirêj dibe. *Eloo..... Eeeee... Tu yî .... Wey ser serî... ser çawan. Çawa yî?.... zaro û zêç û xizan çawa nîn ?... Ma hûn xweş bin. Eeeee wekê din..... Wellhasil berdewam dike, dirêj dibe û diçe...*

Piştî telefonê memurê me cardin dosya reş dida ber xwe û pirs dikir û digot; *te got navê diya te çi bû?* Yan jî *navê bavê te çi bû?* Û disa dest pêdikir, pel bi pel li navê te, yan jî navê dê, yan bavê te digeriya. Dema nedîdît, dê bigota; *ma wexta navê Eşê û Fatê yan jî Hesen an jî Ehmed hebe ma hûn çima navên din lê dikin lo... !*

Belê, em dirêj nekin, memurê bîroya PDKê bi rastî insanekî kurd yî rûken û dilsoz bû. Dema naskir ku em kurdên bakûr in û ji bo serlêdana

Gora Bedirxaniyan: Bedirxan Beg, Celadet Beg û Rewşen Xan

erdê “azadkirî” terin başûrê Kurdistanê bi dilûcan alikariya me kir û kaxizên ku pêwîst bûn amede kirin û xebera hatina me gihand Qamişliyê.

Wê roje ber bi êvarê re Zerdeşt em birin mehela Kurda ku zaten nêzê ciyê biro bû. Ji wê mehelê re digotin “*Taxa Kurdan*”. Goristana wê mehelê de gelek Kurdên bi navûdeng hatibûn defin kirin. Mezelê malbata Bedirxaniya jî li vir bû. Em çûn ser gora Celadet Bedirxan. mezelê wan bi awahiyek bedev hatiye çêkirin. Li ser hatibû nivîsandin, ku ev ji aliyê Hemîdê Hecî Derwêş û Kemal Burkay ve hatiye çêkirin.

Bi êvara 27ê meha 7an em bi otobûsê bi rêketin bo cûyîna bajarê Qamişliyê. Saet 7ê sibê em gihîştin Qamişliyê. Otobûs li nav bajêr, li ber benzînxaneyekê sekinî. Em hîn li otobûsê daneketibûn, xûya bû şoforên teksiya em li hev par jî kiribûn. Di nav teksiciyan de qîrûbarek destpêkir û ji hev re digotin; ... *na... na ... ev merivên min in. Yekî din ji aliyekê din ve digot; na weleh yên min in....* Her wiha bi ser hevûdu re dikirin qîrûbar. Min û Hesên, me tişteq fehm nekir; me bi xwe-xwe digot; qey hinek şandine hêviya me û ji ber vê yekê jî em pir pasîv man, û yê di nav şofêran

de herî çavvekirî, weke ku em mêvanên wî bin, çentên me girtin û avêtin ereba xwe û em jî li dû wî çûn û ketin ereba wî. Me dît ku teksiciyê me, ne ew kesê ku me digot qey hatiye hêviya me ye. Me jê pirsî; ka kesî ew şandiyê hêviya me an na? Teksiciyê me bê bersiv ma û piştê jî me ra got: *Ma hûn nizanin hûn dê herin kuderê? Em dê biçûna ba Ferhad Çelebî. Me jê ra go: Em mêvanên Ferhad Çelebî ne. Lê em navnîşana Ferhad nizanin, ku ew dê bihata hêviya me, me jî wisa pê zanî ku wî tu şandiyê hêviya me. Biraderê me yî şofêr hêdî ji xwe şermokî bû û ti pêwîstiya ku em jê*

hêrs bikevin jî nema. Xûya bû ku otobûsa me hema li paş mala Ferhat sekinîbû. Her ciqas şofêrê me pê zanîbû jî, dixwest jî xwe re hinek pere peydake û em hinekî din di derûdora mala Ferhad re gerandin.

Ferhad Çelebî jî nasê Ehmet Huseynî bû û li Qamişliyê dimîne. Kurdekî dilsoz û welatparêz e. Ew jî di nav karê çapemeniya kurdî ya Suriyê de tê naskirin û di gelek karên kulturî û hunerî de aktiv kar dike. Li mala Ferhad, me jî Konê Reş re telefon kir. Konê Reş bi hatine me re kêfxwaş bû, piştî niv saetekê ew jî hat mala Ferhad. Wê sibê me bi hev re taştê li mala Ferhad Çelebî xwar. Piştî sohbeteka kurdiyane me plana xwe ya wê rojê kir. Divê berî hertiştî em biçûna meqera (bîroya) PDK-Irakê. Konê Reş em birin bîro. Ji bo derbasbûyina Kurdistanê başûr divê hinek muamele li Qamişliyê jî bîn kirin. Ew muamelana jî bi rêya bîroya PDK-Irakê ve têne meşandin. Bîroya Hukumeta Herêma Kurdistanê Irakê (PDK-Irak) ya li Qamişliyê bi rastî weke konsolosxaneyekê hatiye avakirin. Bîro hem wek avahiya xênî ve û hem jî organizekirin û birêvebirina xwe ve bi rêkûpêk bû. Dema em cûn hundir, di salona sekinandinê de însanên ku dê derbasî Kurdistanê başûr bin li dorê bûn. Di oda siftê de sekreterek rûniştîbû, ewrakên te dipirsîn û piştî muamela te dikir dorê. Me ewrakên xwe li gel du resman û pasaporta xwe teslîm kir. Di wê navberê de heta dora te tê, ku wext didît, jî te ra sohbet jî dikir. Xortekî rûken û nerm xuya dikir. Konê Reş jî nasdikir. Ji rewşa siyasî ya kurdên Suriyê jî xeberdar bû. Wî dizanî, kijan însan bi

kijan partiyê re girêdayî ye. Dema di sohbetê me de hinek nav derbas dibûn, hema digot; *ez nasdikim, felan kes e û bi felan hêza kurd re kar dike*. Piştî demeka kurt dora me jî hat, divê em derbasbûna ba mesûlê bîroyê. Dema em cûn hundir ba mesûl, me dît ku di hundir de sê-çar însanên zikgir li gel mesûl weke ku di odaya gundekî de rûniştîbin, nig li xwe berdane û li ser mobilyeyên xweşik rûniştine û sohbet dikin. Mesûl bê ku li rûye me bindire, destê xwe dirêj kir û bi awayekî nexweş ewrakên me girtin. Ev tiştê ku di destpêkê de di serê me de çêbibû û me dît ku ev der pir resmî û bi rêkûpêk e, îcar li ba mesûl tam tersê wê bû.

Roja din saat 12an divê ew kesên ku dê derbasî başûrê Kurdistanê bibin li ber avahiya Muxabereta Suriyê ya li Qamişliyê bin, bê ka navên wan hatiye an na.

Di vê navberê de wexta me hebû ku em hinekî bajarên başûrê biçûk jî bibînin. Piştî nivro ez, Hesen, Konê Reş, Ibrahim Mahmûd û Ferhad Çelebî, bi ereba Ferhad cûn Amûdê. Di rê de me çend gund û gir jî ziyaret kirin. Dema meri jî Qamişliyê diçe Amûdê û Dirbisiyê li kêleka sinorê Tirkiyê re rê tere û meriv bajarê Mêrdînê û gundên li der û dora Mêrdînê pir bi hêsanî dibîne. Konê Reş di erebê de bi destê xwe hinek gundên jî aliyê Tirkiyê nişan dikir û digot ev gundê hanê, gundê pismamên min e. Dema me him ev gotina dibihîst û hem jî bi çavên xwe ew tîlê sinor û eskerên tırka didît, agir bi kezaba me diket. Însanek emrê wî 50î sali ye, qet neçûye û nikare here wî aliyê sinor û pismamên xwe bibîne. Dema meriv

Li Girê Mozan avahîyên binderd. Ji aliyê arkeologên amerîkî ve di destpêka salên 90 î hatiye kolandin.

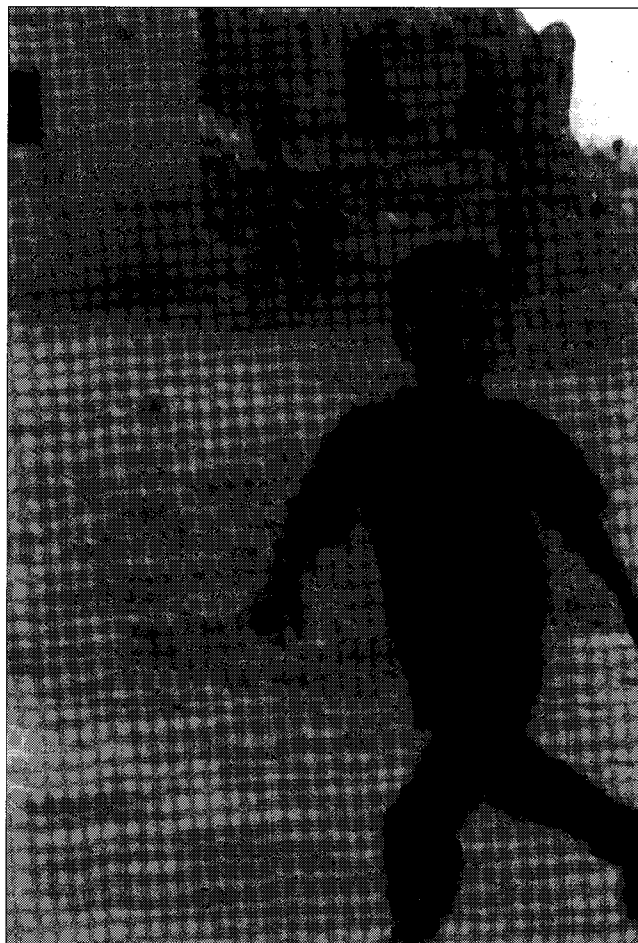
dibîne ku welatek çawa bê riza wî mîletî hatiye perçe kirin û encama wê dibîne, bi rastî dilê meriv diêşe û meriv dibîne ku ev sînor ne tebû ye.

Li ser rêya me, girek nêzî Amûdê hebû, ku bi berî çar salan li vî girî arkeologên amerîkî lêkolînên erdê kiribûn û li gor gotina hevalên ku bi me ra hatibûn; li vir avahîyên binderd dîtibûn ku heta niha avahîyên ku ji bind erdê de hatine dîtîn, kewtirîn avahî bûye. Digotin dema ku li vî girî lêkolîn dikirin nedihîştin ku ti însanek nêzîkî vî girî bibe. Heta niha jî însanên wê derê hîn ji baş pê nizanin bi gelo ka li vir bi rastî çi hatiye dîtîn û awahîyên ku ji binerdê de hatine dîtîn li gor lêkolînerên arkeologê ew avahî yê kîjan mîletî ne, ne dîyar e. Tenê tiştêk ku xelkê vê mintiqê pê dizane ew e; ku tiştê ku di rojnameyan de hatiye nivîsîn e. Li vî girî xanîkî nu ji alîye Dewleta

Amerikayê ve hatiye çekirin, di vî xaniyê nû û modern de arkeologan hem lêkolînên xwe kirine û hem jî li vir mane. Niha jî di vî xanî de parêzker (bekçiyên) vî girî di vî xanî de dimînin û gir di kontrola wan de ye. Niha ciyê ku hatiye kolandin bi naylonan ji nu ve ser por kirine, meriv tenê hinek diwarên wê dibîne. Tiştêk tê xuya kirin ew e ku diwarên van awahîyan bi kerpîca hatine çêkirin û bi ber in. Ji ber ku serê van hatiye por kirin meriv nikare baş bibîne. Me li vir, bê îzîna bekçiyên çend wêne jî kişandin.

Bajarê Amûdê di nav kurdên me yên ku li Ewropa ne, bi nav û deng e. Ji ber ku gelek hevalên me yên şair, nivîskar, dengbêj û hunermend ji Amûdê ne. Di literatura kurdî ya nû de navê Amûdê û çemê Amûdê, toza Amûdê pir derbas dibe. Ji ber vê yekê jî me pir dixwest em herin wî bajarê Kurdistanê başûrê biçûk bibînin.

Dema em hatin Amûdê çavên me li çemê wê bûn, me dît, çem miçikîye, ji ber ku va sê-çar sal in, ku li başûrê biçûk, baran nabarin. Li kolanan xelk li ber deriya rûniştibûn, zarok qor bi qor di nav kolanan de digeriyan, hinekên wan pêxas bûn û hinekên van cigare di devê van de bû. Meriv ji rûnişkandina wan fehm dikir ku pir bê hêvî bûn. Jiyana wan hemû girêdayê çandiniyê ye. Dema baran jî nebare rewşa wan ya aborî, ji binî ve têk diçe. Tiştêk me dît, bê hêvîti, toz û gemar, naylonên reş, û disa wêneyên Hafîz El-Esed û kurê wî Beşar El-Esed û paçên reş bûn. Em hinekî li nav bajarê Amûdê geriyan,

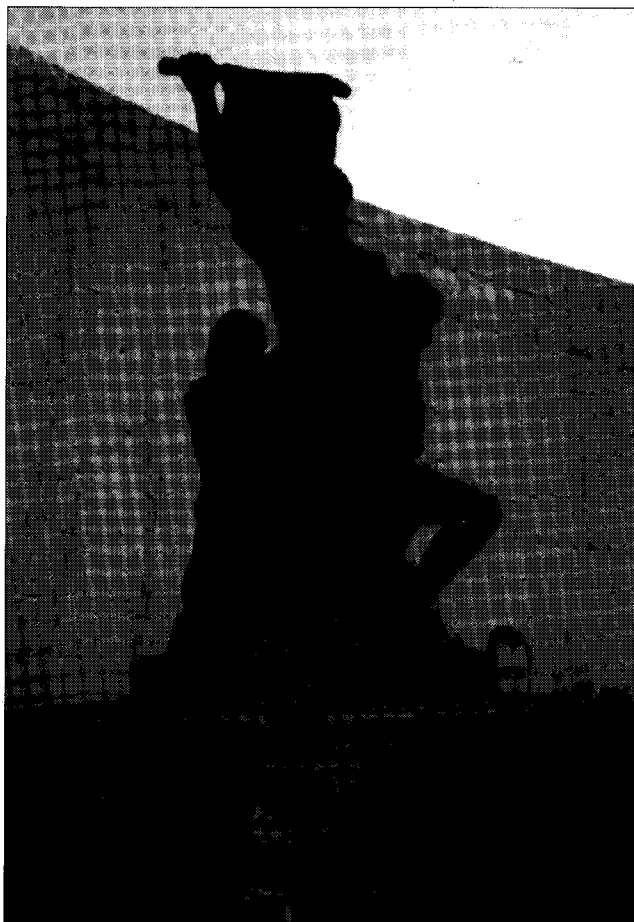

Zarokên Amûdê, li ber Girê Şeremola

em çûn ser Girê Şeremola ku niha wek ciyê çopê tê bikaranîn. Em hilkişyan jorê Gir û me li jor li hemû bajarê Amûdê mêzekir. Bi rastî wek bajar bi plan hatiye avakirin, di wexta fransiyan de plana bajêr hatiye çêkirin. Lê niha hezar carî mixabin ew bajar di nav gindûgemarê de bê xwedî maye! Berbi êwarê ve em çûn ciyê sînema Amûdê ku di sala 1960î de şewitibû. Di vê şewatê de 283 ciwanên kurd ku hemû jî telebe bûn jiyana xwe winda kiribûn. Niha li vî ciyê sînemê monomentek (heykelek)

ji bo bîranîna ciwanên kurd ku tê de hatin şewitandin hatiye çêkirin. Hewşa sinemayê di vê germa havînê de ciyekî hênîk û hişnahî bû. Kalemêrekî ku temenê wî 70-80 salî xuya dikir, li ciyê sînemeyê bû. Dema em ketin hundirê bêxçe, xêrhatina me kir û bi dil û can ew cîh nîşanê me da û dûra bîreke li ber deriyê hewşê bu nîşanê me kir û got; du xortên min di vê bîrê de mir in. Bi wê gotina xwe re kelgirî bû û me jî nexwest êşa vî careke dîn teze bikin û me xatirê xwe jî xwest û ji wir bi dûr ketin. Hewalên ku ji me ra hatin,

*Sînema Amûdê ku di sala 1960î de şewitîbû.
Ev heykel ji bo bîranîna wan hatiye çêkirin*

gotin; ew kal her roj tê bêxçê av dide û paqij dike û heta êvarê li ber vî baxçeyî dimîne. Ciyê Amûdê yê herî paqij û bi rêk û pêk tenê ew der bû.

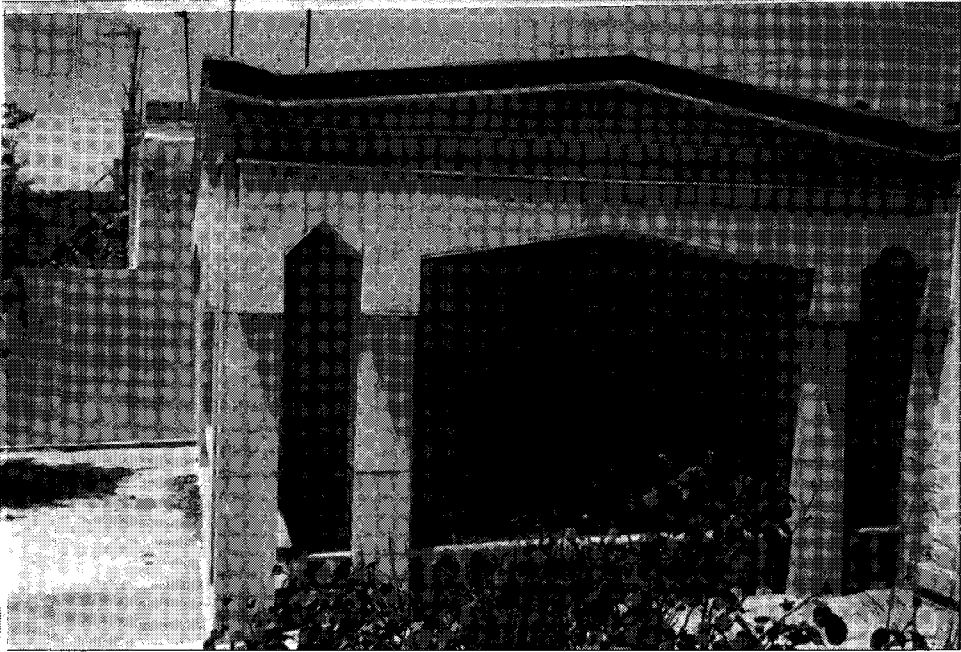
Di vê havînê de pir însan ji ber germê wefat kiribûn. Dema li vê derê yek dimire ji bo şînê çadira li derve vedikin û xelk diçe sersaxiyê. Di nav van kesên ku çûbûn rehmêtê yek ji wan bavê Fewaz Husên bû. Fewaz Husên ji ber ku hevalê me bû û li Stockholmê dima, divê em biçûna taziya wan. Piştî

ku me bira û dayika Fewaz dît bişûnde em ketin rê ji bo herin Dirbisiyê.

Li Dirbisiyê, em li mala nivîskar Ciwanê Abdal li gel çend nivîskar, helbestvan hunermendên xort civiyan. Piştî hevûdû nasandinê wek her gav dest bi sohbeta rewşa nivîsandina kurdî û diyaloga di navbera kurdên li derve û yên li welêt hat kirin. Kurdên başûrê biçûk bi rastî hinek gilî û gazînen xwe dikirin. Bi a min di wê meselê de hinek heqê wan jî hebû. Wek tê zanîn di her dema serhildanên ku çî li bakûr û çî jî li başûr bûne, şoreşgerên wan bihna xwe li başûrê biçûk dane. Xelkê vê derê deriyê malên xwe ji giştka ra vekirine. Hîn niha jî meriv vê germiyê dibîne.

Roja 28ê em çûn muxaberetê bê ka navê me ji bo derbasbûna başûrê welêt derketiya an na. Saet 12an de yên ku dê derbasbûna hemû li ber deriyê muxaberetê sekinîbûm. Bi qasî niv saetekê bi şûn de berpirsek hat bi erebî got ku navê hemûya hatiye, divê hemû sibê herin sînor, ber avê û derbasbin.

Wê rojê piştî nivro em çûn li çend ciyên din ku divê me bitîda ziyeretên xwe kirin û di vê navberê de em çûn

Gora Cîgerxwîn, di bexçê mala Cîgerxwîn de hatiye çêkirin.

mala Mihemed Şêxo, sersaxiya van ji ber ku birayê Mihemed Şêxo li Almanyayê wefak kiribû, hin cenazê wî jî nehatibû. Dure me mala Cîgerxwîn jî ziyaret kir, ji ber ku gora Cîgerxwîn di bexçê mala Cîgerxwîn de hatiye çêkirin.

Êvara 28ê em li gel çend hevalan li derveyî bajarê Qamişliyê li xwaringehaka ku nû hatiye çêkirin, wek mêvanên Ziwar Haco, li gor tradisyona Mala Haco xwarinek li gel çend dost û hevalan xwar. Destê me ji kurdên wê derê nedibû, lê ji ber ku em rêviyên Kurdistanê başûr bûn, divê roja dinê em biçûna ser avê ji bo derbasî erdê azadkirî bibin.

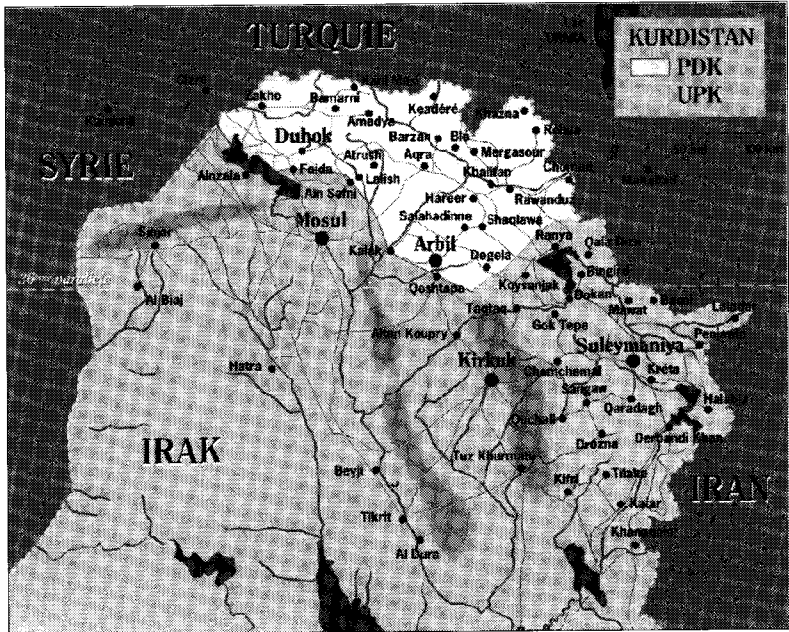
29ê meha 6an bi danê sibê re, em bi mînbûsêkê çûn ser avê. Wê rojê 80 kes dê derbasbûya. Bi mînbûsa me ra çend mînbûsên din jî tije malbatên bi zarok û zêç hatibûn. Di rê de xortekî 20 salî, dabanceyek ciplak di ber zikê

wî de, mînbûsa me da sekinandin û bi me ra heta ser avê hat. Ew xort ji muxaberetê bû. Di rê de xwest bi me re qise bike, lê dema mêze kir ku em tenê bi kurdî jê re xeber didin, wî jî bi kurdî çend tişt ji me pirsîn û dûre bi şofêrê mînbûsê re sohbeta xwe berdewam kir. Li ber avê holikêk bê derî hebû. Di hundirê vê holikê de tenê mase û sandelyek hebû. Yên ku dê ew roj derbasbûna hemû li ber vê holikê sekinibûn. Ji jorê vê holikê bi qasî 50-60 metreyî dûr xaniyekî mezin jî hebû. Li wir însanên muxaberetê diman. Di vê germa havînê ku 40-45 derece bû, ew kurdên ku dê derbasbûna bi saetan li ber wê germê, li benda memurekî ereb sekinibûn, dakû ew navê wan bixwîne û piştê derbas bibin.

Piştî demeke dirêj memûr hat, ket holikê û dest bi xwendina nava kir. Yekûyek nav dihatin xwendin. Ew

*Xarîta
Kurdîstana
Başûr, erdê ku
hatiye azadkirin.
Parçê ku sipî
xuya dike di bin
kontrola KDPê
de ye.
Derûdorên
Suleymaniyê jî,
di bin kontrola
YEKÎTÎ yê de ye.*

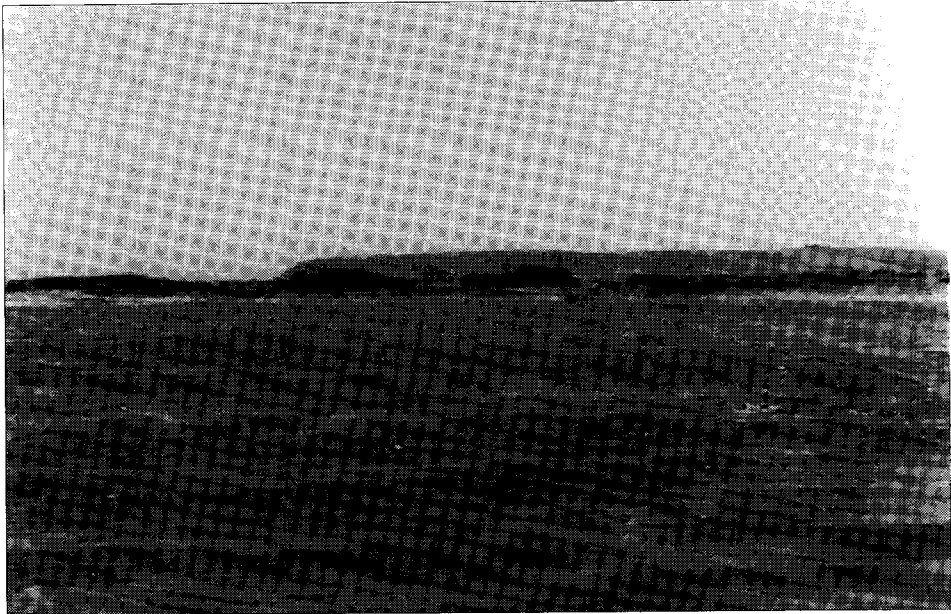

proses jî bi qasî 2 saetan kişand. Di dawî de navê Hesenê Metê jî hat xwendin û navê min nehat xwendin. Dema min pirs kir û got; navê min nehat xwendin, ku ez û Hesenê Metê bi hev re hatine û navê me herduya jî divê hebûya. Memûr qet tenezûl jî nekir ku cereke dîn jî deftera xwe mîzêke. Ji me ra got yên ku navê xwe nehatiye vir, nikare derbasbe û divê paşte here Qamişliyê û muamela xwe li gel muxaberetê bike. Ez mecbûr mam paşde vegerim Qamişliyê. Şofêrê mînbûsa ku em pê hatibûn jî kurd bû, xortekî delal û ziman xweş bû. Ji sînor heta ciyê muxaberetê 100 km hebû.

Di wê germê de ez careke din paşde wegerim û hatim ciyê muxaberetê. Şofêrê min jî, jî min re tercumanî dikir. Ciyê ku muxaberet lê bû, ciyekî eskeriyê bû. Di odeyek biçûk de dîsa xortekî 20 salî û di ber wî de jî debanceyek tazî û li ser masa wî jî, defterek jî eynê deftere memûrê li sînor, hebû. Dema em ketin hundir

weke ku li benda me be, xwe jî şer firotinê re hazir kiribû. Dema min navê xwe jî re got, weke ku navê min nashike, çi deftera xwe vekir û bi hêrs got: *Navê te va ye li vir heye, tu çima paşte hatiye?* Ji me re got; *hinekî li vir bisekinin ez divê jî hundir pirs bikim.* Dema wisa got, ez hinekî ketim şikê, bê gelo dikare çi be! Şofêr got: *Tu qet dengê xwe meke, ewana zaten wisa dîkin, ku em bi wan re munaqeşe kevin karê me çênakin. Li hember kurda hertim wisa dîkin.* Me hêdî mesele fehm kiribû û me gelek jî xwe bawer û sakîn bersiva wî dida. Te digot qey me sûcek kiriye, her ew memurên muzirtûj û bi hêrs bûn. Ji bo ku hinekî rewşê nerm bikim, min go; *xortê delal, em sibê da ne, li rê ne, avek te ya sar heye?* Xort hinekî sakîn bû û şûna avê nîşanê me da û em derketin der ji bo av vexwarinê.

Heta hîne ew jî çû, bi mezinên xwe re deng kir û paşte bi zerfeke muhirkirî hat. Zerf da min û got; *wê*

Çemê Dîclê, li ser vê avê re, ji Surfyê re derbasî Kurdistanê Başûr dibin.

zerfê veneke û bide memûrê li ser sînor. Navê te jî di lîsta ku me şandibû vir de hebû. Yalê here wir! Me dîsa jî spasiya xwe jî re got û em carekê din bi rê ketin. Heta em hatin ser sînor saetê piştî nîvro sisê dîtin. Ji bo ku ez bikaribim derbasbim nîv saetek mabû. Min zerf da memûrê di holika ber avê de, wî jî zerf vekir û hema navê min di lîsta xwe de dît bê ku jî min lêborînê bixwaze, kaxizek sipî yê biçûk, bi qelemeka sor, cizixek kişand û da min. Ez di deqîka dawî de gihêştim *kaxîxa* ku min di ser avê re derbaske aliyê din. Êdî tirs li ser min nemabû. Ez wek zarokêkî, dilşa bûn. Êdî min rê ya ku derbasî ser axa azadkirî bibim, li ber xwe didît. Dema ez derbasî aliye Kurdistanê başûr bûn, teksiyek li kêleka çemê sekinîbû, şofêrê teksiyê valîzên min li teksiyê kirin û em hatin ber deriyê gumrika “Kurdîstana Azad”.

Li ber baxçeyê gumrikê, li ser lewheyeka mezin, bi kurdî û îngilîzî; *Welcom to Kurdistan / Tu bi xêr hatiyê Kurdistanê* hatibû nivîsandin. Xaniyên gumrikê nû hatibûn avakirin û bi rêkûpêk xuya dikirin. Ji ber ku jî derveyî min kes nemabû, memûrên li gumrikê ez birim hundir û xêrhatina min kirin. Min pîrsa hevalê xwe, Hesên Metê kir. Wan mesela min bihîstibûn û Hesên jî du saeta li benda min sekinîbû û bi berî min bi pênc deqîka vir derketibû. Berî ku dest bi muamela min ya gumrikê û hatina Kurdistanê bikin, ez dawetê xwarinê kirim. Xwarina van jî zaten hazir bû, wan jî dê dest bi xwarina xwe bikirana. Xwarina wan bamye, zad û goştê kelandî bû. Ez jî bi rastî westiyabûn û hem tî û hem jî birçî bûm. Di jiyana min de cara yekem bû, ku li gumrikekê, bi personelê vir re, di oda mudirê gumrikê de, hem jî li ser axa Kurdîstanê bi personelê gumrika

Heykelê Ehmedê Xanê li Dihokê.

Kurdîstanê re, min dê xwarin bixwara. Dema ez li ser mobilyê rûniştim û xwarin anîn ber min, ji dilşahiyê re ez têrbûn. Min çend kevçî xwarin, piştê min nikaribû berdewamkim, herciqas ez birçî jî bûm.

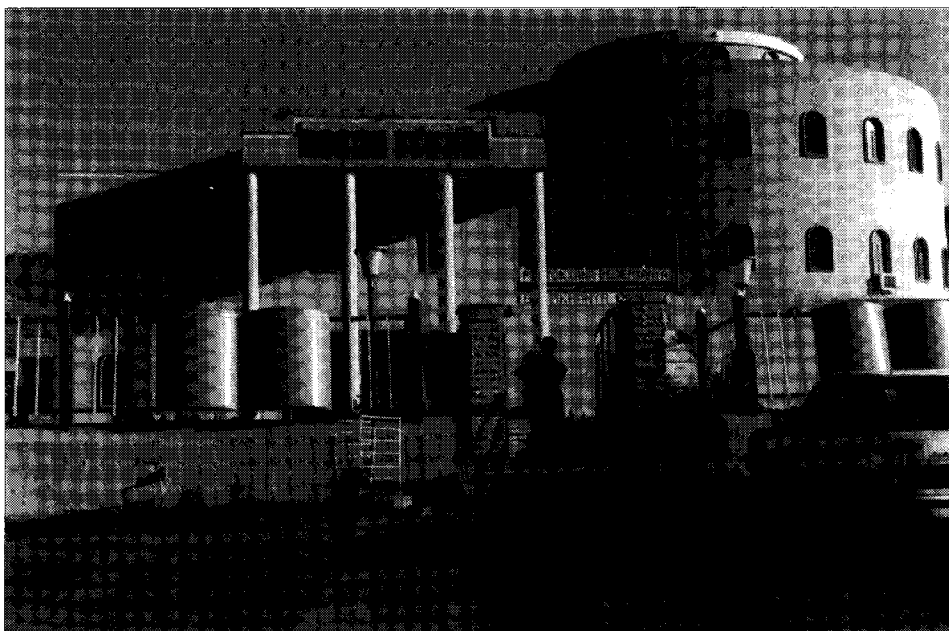
Piştî sohbetêke kurt, muamela min a kaxiza kirin û mekbûzek û kaxizek jî bo “viza Kurdîstanê” jî dan min û memûrek bi min re heta ba çiyê teksiya hat. Teksiya ku li dorê bû, ez lê kirim û jî teksîci re got: *Mêvanê me bibe Dihokê, ba Findik Sulav.* Ji min re jî got; *heqê teksiye 200 dînar e, zêde medîye.*

Em bi rê ketin. Teksiçî xêrhatina min kir û kasetek kir teyîpa teksiye û di termosê xwe ya cemedê de avek sar da min. Piştê dengê teyîpa xwe bilind kir. Kasetê wî kilamên bi zimanê tirkî bûn. Ez hinekî bê deng mam, min li derûdora xwe, li erdê Kurdistana azadkirî temaşe dikir û gelek bi kêf bûn. Min hîn li gor dilê xwe, têr li

derûdora xwe mêze nekir, ev kasetê bi zimanê tirkî kêfa min revand. Min jî şofêrê teksiye pirs kir; ka ev turkmen e an na, wî jî got; *na, ne xêr ez kurmançim û ji Dihokê me.* Min go; baş e tu zimanê tirkî dizanî? Bersiv da go; *na, ez tirkî nizanîm.* Şofêr yekî kal bû, min jê ra go, baş e apo, tu çima kasetê tirkî guhdarî dikî, ma yên kurdî tunene? Got; *hene, min jî bo te kasetê tirkî da ser.* Min jê re got; *Spas, hebe tu yeke kurdî bide ser jî bo min baştir e, neku ez jî muzîka tirkî hez nakim.* Şofêr fehm kir, ku ez jî derweyî welêt ji Ewrûpa tîm, hema kaset guhart û destpêkir û got; *Hûn li derve, wan welatên Ewropa û Amerika re bibên, ma me jî dewletek divê. Hûn li wir azad in, divê hûn pir kar bikin. Ma çima welatekî me jî tunebe û em nebin xwedî hukumetê?*

Min go; apo kurdên derwe wek tu dibê, kar dikin, lê dema kurd li ser axa xwe, yek nebin feyde nake. Dûre

Kitêbxana Mala Bedirxaniyan li Dihokê

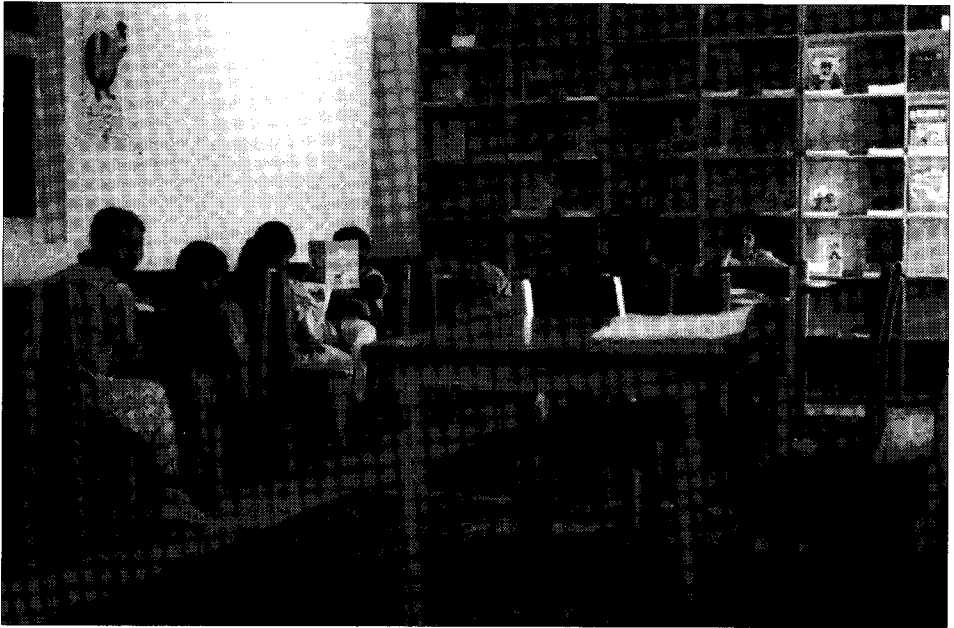
min jê ra got; *Va ye, erdê we azad-kiriye. Hukumeta we ya Herêma Kurdistanê jî heye. Kurdên Tirkîyê hê nasnama wan nê qebulkirin.* Dema min ev gotinên xwe gotin, şofêrê kal bê deng ma û min jî guhê xwe hinekî da ser muzîka kurdî û li derûdora xwe, jî çiyayên Kurdistanê temaşe kir.

Dema em nêzikî Dihokê bûn, teksîcî got; *qey tu yê bexşîşkê bide min?* Min jê ra got; *baş e, lê ez dê li ku perê xwe bikim dînar?* Hema li ser rê, em li ber dukanekê sekinîn û min 100 dolar da dukancî. Dema dukancî dînar dan min, du kulte pere kirin du poşetên naylonên reş. Hemû serhev 1850 dînar bû. Wek valutayê Herêma Kurdistanê, tenê pênc û deh dînarên Irakê, yên eslî hatine qebulkirin. Ji ber wê jî, dema tu 100 dolerî, dikî dînar, dibe kulteyek pere. Min heqê teksiyê û bexşîş da şofêrê kal û wî jî ez birim “Findik Sulav” yanê otêla Sulav. Min jî enformesiyona otêlê

pirs kir, ka gelo hevalê min hatibû vir ana? Wan got; hîn nehatiye, fermo, rûnin hinekî bina xwe derênîn. Ez li salona otêlê hinekî rûniştim. Heta ku min avek sar vexwar, min dit, Hesenê Metê bi şofêrê teksiya xwe ve ketin hundir. Dema çavên Hesen bi min ketin, hema hat, me hevûdû hembêz kir, weke ku me bi salan hevûdu nedîtibe.

Hesen êdî bi kêf bû, jî ber ku dema ez li sînor paşte vegerandim, dilê Hesen pir êşiyabû. Bi rastî, hêviya min jî di destpêkê de bir nemabû. Ji ber, li Suriyê, dema meriv wan xortên muxaberatê dibîne, ti baweriya meriv jî wî welatî nayê. Tu bihna dewletekî jî wir nayê. Hinek em li Qamişliyê bûn, digotin; hinek jî Hollandayê weke me hatine, nikaribûne derbasbin. Ji ber wê jî, hinek tirs li ser me jî hebû.

Me li otêla Sulav, odayek jî xwe re veqetand. Karmendên vir valizên me girtin û em birin oda ku emê lê

Kitêbxana Mala Bedirxaniyan, beşa zarokan

bimana. Otêlek çar stêrkî û paqij bû. Di oda me de elkondisyon û televizyon jî hebû. Me hema duşek girt û me xwest herin nav bajêr, hinekî li Dihokê bigerin. Dema em derketin der, hinekî bi rê da çûn, me nikaribû bigeryana, hema xuyê da ser me û em paşte hatin otêlê. Dihok di vê germa havînê de dikeliya.

Min ji Muayed Tayîp re telefon wekir ku ez û Hesênê Metê li otêla Sulav in. Muayed bi xwe kurdê Dihokê ye û berê ew jî weke me li Swêdê dima, me hevûdû li Swêdê nasdikir. Berî ku em ji Swêd derkevin, min jê re nameyeka elektronikî (e-mail) şandibû ku em dê werin Kurdistanê. Muayed li Dihokê, li Televîzyona Kurdistanê ya satelît de wek mesûlê televizyonê kar dikir. Bi hatina me ra gelek kêfxweş bû. Hema erebeyek şand û em çûn meqama wî ya televizyonê. Heta em hatin ciyê televîzyonê,

em di xuyê de bûn av. Oda Muayed jî ber mesûl bû, çî pir xweşik çekiribûn, elkonduksiyona xwe jî baş kar dikir. Wê rojê heta nivê şevê em bi hev re bûn. Muayed, hîranîn û serpêhatiyên xwe yê Stockholmê bi zimanekî şîrin, xweş jî me ra qal dikir. Em li baxçê mamostên universita Dihokê li derve runiştibûn, xwarin, vexwarin û sohbeta me jî pir xweş bû. Min ji Muayed pirs kir û got: *Muayed, dema tu li Stockholmê bûyî, qet dihat bîra te, ku rojek jî rojan tu dê li Dihokê wek berpîrsê Televîzyona Kurdî ya satelît kar bikî û hevalên te dê Stockholm rêkevin werin ji bo serlêdana Kurdîstana Azad û wek niha di bexçê universitê de hûn dê bi hev re şevborînekê bikin?* Bersiv da û got: *Na, min nikaribû heyal jî bikira û ew axmaxê Seddam nebûya, ez bawer nakim ku me ew rojana jî bidîtana.*

Mazî Super Market

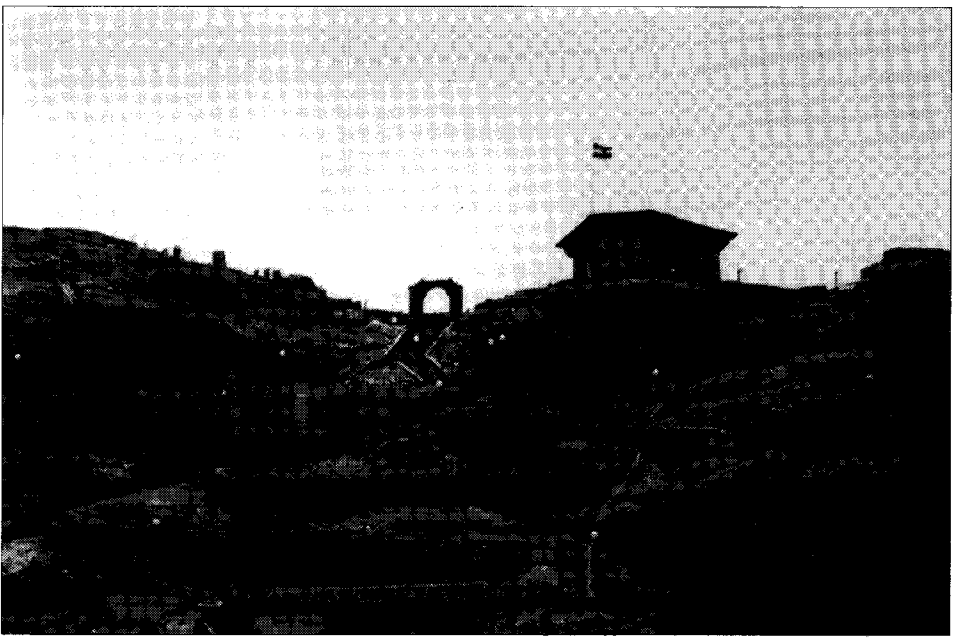
Sohbeta me dirêj kir, carcaran em ji bîranînan diçûn ser meselê siyasî û carcaran jî sohbeta me dihat ser edebiyata kurdî. Muayed Tayîp wek şair têt naskirin. Dema li Stockholmê dima, gelek xweş şîr dixwendin. Di nav şîr nûserên nû de, yek ji wan ên ku serkeftî ye. Min jê pirsî, ka gelo ew niha jî şîra dinivîsîne an na? Got: *Erê, dinivîsînim. Gelek bûyer li vir bûne ku tesîr li min kirine. Lê ez wan niha nikarim belavkim.* Muayed pirsên me yên li ser rewşa aborî, siyasî û îdarî de jî qasê ku karibe bersivand.

Roja din, ji ber li otêla *Sulav* .ih tunebû, em çûn li otêla *Jiyan* bi cih bûn. Ew otêl ya herî nû bû. Ji re digotin; Şeraton. Ji ber ku berî raperîne Saddam ev bîna ji bo Otêla Şeraton avakiribû, lê hîn temam nebibû, raperîne destpêkiribû û nivçe mabû. Berî bi sê salan çend devlemendên kurdên Tirkîyê û bi

alîkariya PDK-Irakê ev karê ku nivçe mabû, temam kiribûn û niha li gor standartên otêlên Şeraton yê welatên Ewropê, kar dike.

Li Dihokê rewşa xelkê baş xuya dikir, herkes bi awakî li ser karê xwe bû. Li her alîkî ve bînayên nû dihatin avakirin. Gelek dukanên nû jî hatibûn çêkirin. Bi navê *Mazî Super Market* ciyekî pir modern ku li gor pîvanên marketên li Ewropa henin, vebibû. Di wê marketê de her tişt hebû. Ji cilûberga bigre, heta xwarin û vexwarin, leyistokên zaroka û envayî tişt li vir peyda dibû. Servisa wan, pir baş û modern bû. Bi rastî berî ku ez herim, min bawer nedikir ku hinek tişt li vir peyda bibin. Dihat gotin, ku li çend ciyên din, wek *Mazî Super Market* tene çêkirin. Dema meriv pêşdaçûyina li Dihokê didît, baweriyek xurt dida meriv. Di aliyê din de, di îdara bajarê Dihokê de gelek kurdên ku li Swêdê diman,

Li bajarê Zaxoyê, li pirê çiyar ala kurdî dardakirî bû.

hinek ji wan nasên min bûn, cîh girtûbûn. Bi serlêdana me gelek kêfxweş bûn. Di aliyê perwerde û kulturê de jî pêşteçûyinek li Dihokê ber bi çav bû. Di her beşên kulturê de rêxistin hebûn di wê germa havînê de jî di faliyetê de bûn. Me çûn serlêdana komela niviskarên li Dihokê, muzexana hunermendên Dihokê, Bingeha Laleşê, Kitêpxana Bedirxaniyan, Çapxana Xebat û Kurdistan TV, beşa Dihokê.

Belê, welat ne tenê cîhê ku însan lê tê dinê ye. Bi taybetî jî bo însanê kurd maneyeka welat a taybetî jî heye. Mana welat jî bo min, ew cîyê ku însanê kurd, xwe bi rûhî û bi fizikî divê tê de azad hîs bike. Bi salan e ku însanê kurd jî bo ziman, kultur, nasname û ala xwe li serê çiyar, li bajaran, li universitan, li derweyi welêt şer kiriye, têkoşîn daye û hîn jî dide. Li her çar aliyên Kurdistanê axek azadkirî, xeyala her kurdekî bû. Piraniya însanên me nidikarîbûn vî tiştî xeyal jî bikirana. Heta li Ewrûpa pirê caran însanên ewrûpî, ji me

dipirsîn û digotin: *Ma bi rastî hûn bawer dikin ku rojekê dê kurd bibin xwedîyê welatekî azadkirî?*

Belê hinek tişt hene divê xeyal bin ew xeyal piştî bîrûbawerîyek xurt û xebatek baş dikanin bibin rastî. Berî bi bist salan însanekî kurd bigota; hûn dê bibînin, kurd piştî panzdeh sala dê bi riya sateleytê, li seranserê dinyayê weşanên televizyonê, bi zimanê kurdî bikin, dê kesî bawer nekira. Lê, em îro dibînin ne tenê televizyonek, sê televizyonên bi zimanê kurdî, rojane weşanan dikin. Li başûr erdê ku îro di bin îdara kurdan de ye, bi mezinahiya xwe qasî erdê Holland û Belçîqayê ye. Îdara vir, bi tevahî, bi rêk û pêk kurd bi xwe, birêvedibin. Dema meriv idarekirina başûrê Kurdistanê bi welatên wek Suriye û Tirkiyê ve bide berhev, di pir aliyên idarekirina sivil de kurd gelek bi serkeftî bûn.

Ger dîsa listikên ku jî aliyê neyarên kurdan ve tên kirin, kurdên me yên siyasî neyên van listikana, li wî beşî kurd ber bi dewlethûyinê ve diçin.

li Swêdê

Şevêk ji bo Bîrnebûnê

li bajarê Göteborgê

Pêşangeha (fuara) *Kitêb û Kitêbxanan ya Navnetewî li Göteborgê* her sal di payizê de çêdibe. Îsal disa Weşanxana Apec, kovara me Bîrnebûn û Medya TV jî di Fuara 2000î de bejdar bûn. Ew her sê dezgehên kurda di montekê de bi hev re bûn.

Bi munasebeta pêşangehê, kurdên me yên ji Anatoliya Navîn, jî bo piştgi-riya kovara *Bîrnebûnê* û hevdû jî nêzik da nasbikin, şevêka bi xwarin, vexwarin û mûsik, di êvara 16/09/2000î de, çêkirin.

Xwişka Kafiyê bi zimanê kurdî û swêdî (bi diyalekta Göteborgê) xêrhatina mêvanan ki. Piştî xêrhatin û nasandina programa şevê, Hozan Reşîd Bulduk û Samî Küçükara, bi navê *Grub Bîrnebûn* çend kilamên folklorîk yên kurdên Anatoliya Navîn, bi awazên meheli gotin. Çend dost û mêvanên swêdî jî hatibûn. Xwarinên taybetî yên ji hêla gundên Kulu û Cihanbeyliyê, ku li malên xwe çêkiribûn, anîbûn şevê. Jin û kecikan, kinc û bergên taybetî yên ji gundên xwe (şalber) li xwe kiribûn. Hem xwarin jî mêvanên şevê re didan nasandin û hem jî, ji wan re cil û bergên kurdên Anatoliya Navîn, bi wan didan nasandin. Piştî xwarinê dîsa

hozan Reşîd û Samî sazên xwe girtin û derketin ser sahnê. Ji folklorîk kurdî ya Navça Anatoliyê awazên klasîk lêxistin. Mêvanên şevê rabûn govendê.

Şevêk kulturî ya pir xweş û baş bû. Mêvanên şevê bi dilekî kêfxweş xatir jî me xwastin û dilşahiya xwe nişan dan.

Piştî şevê, min xwast Hozan Reşîd û Samî hinekî jî nêz de nasbikim. Reşîd li ser meraqa xwe ya sazê (tembûrê) û nasandina xwe wiha got:

-Ez li gundê Omera (Kulu-Konya) hatime dinê. Meraqa min a mûsikê û saz lêxistinê dema lîsê destpêkir. Herciqas di destpêkirinê de min bi tirkî digot jî, dûra meraqa min a li ser mûsîka kurdî ya folklorîk zêdetir bû.

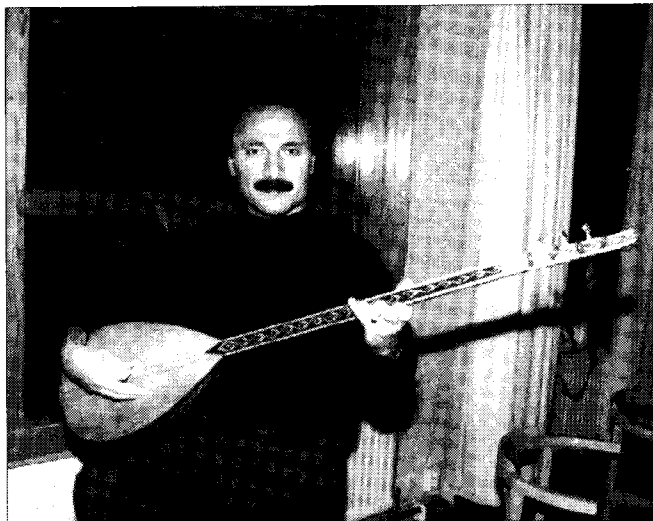
Bavê min cara pêşî di sala 1965an de hatibû Swêdê. Ez jî 1974an de hatim Swêd. Min Samî li Swêdê naskir. Ji wê roja ku min Samî naskiriye û heta roja îro me bi hev re mûsîka herêma me, lêxistiye.

Samî jî xwe wiha da nasandin:

-Ez di sala 1955an de li gundê Buldux (Cihanbeyli-Konya) hatime dinê. Piştî ku min mekteba destpêkê (îlkokul) xilas kir bi şûnda, 1970î de derketim derveyî welêt. Du salan li Danemêrqê mam. 28 sal in jî ez li Swêd im. Min, 1969an de destbilê-

Reşîf Bulduk

Sami Küçükbara

xistana tembûrê kir. Bi sala ne, ez bi mûsikê re mijûl im. Çi şevên komela bin, çi jî yên dawet û şahiya bin, em bejdar bûne. Di wê navberê de, di televizyona Swêd û Med TVê de jî, me çend program çêkirine. Berê, me pir bi tirkî digot û saz lêdixist. Di van salên dawî de, em tenê li ser mûsîka kurdî kar dikin. Bi teybetî jî, li ser kilamên kurdên Anatoliya Navîn. Hêviya me ev e; ku di pêşerojê de, em kasetek ji kilamên Anatoliyê derxînin.

Belê, em jî, ji birêz Samî û Reşîd re di karên wan yên kulturî de serkeftinê dixwazin û li benda kasetaya wan in. Ev karê ku dengbêj û sazbandên me dikin, karekî pîroz û giranbiha ye.

Ew kultura me ya folklorîk ku heta niha, orjînaliya xwe parastiyê û wînda nebûye, ji xêra dengbêj û sazbandên wek Remzî, Samî, Reşîd û hwd... e.

Mîrasa kulturîya mîlletekî, dema ji bo neslê nû neyê parastin, bi neslê nû re neyê nasandin û zanîndin, ew mîllet mexkûmê windabûyîne ye.

Bi teybetî di dema me ya niha de û li xeribiyê ew tiştên me yên kulturî yên folklorîk, ji bo nasnama(kimlik) zaroyên me pir muhîm in. Ji bo vê yekê jî, ev şeva kulturî, bi her aliyê xwe ve şevêk pir balkêş û muhîm bû.

Di demek pir hindik de, gelek aliyên nasnameya kurdên Anatoliya Navîn, yên teybetî di vê şevê de hatin pêşkeş kirin.

Ali Çiftçi

ŞÊR Û MIŞK

Mişkê jar û bê miraz
Bizdonek û belengaz

Tîm birçî bû roj û şev
Dicirifî lêv û dev

Bo gezek nan derket der
Lê hatin hev dar û ber

Rûnişt nema geriya
Ji siya xwe ditirsiya

Bihêl rovî û pisik
Teyr û çûkên bi wîk wîk

Ku dilivîn qirş û pel
Wî herdu guh dikir bel

Ne dil mabû ne zirav
Tunebû cerg û hinav

Mişkê dêran bê aram
Xew û xwarin lê heram

Êdî rabû bi dizî
Xwe ji malê vedizî

Tev hiştin jin û zarok
Dûvê zirav kir gilok

Qet negot deşt û zevî
Da ber xwe dar û devî

Daket binê newalan
Guh neda tu sewalan

Çiya û deşt û berî
Hemû pîvan ji serî

Derket jor û daket jêr
Da ku ghişt warê şêr

Bi çargav û rev û bez
Çû cem şêr gotê bi lez

Tu wî semyan û ewreng
Her tu yî yê roja teng

Bibore ne hedê min
Belê heye derdê min

Wekî tu jî dizanî
Pir dijwar e xizanî

Min jibîr kir kêf û ken
Her gav ez im yê

Ez bi tevê ajalan
Dost û yar û hevalan

Biçûk-mezin, pîr-ciwan
Ewle nabim ez bi wan

Tu mirês û hijmet î
Pir bi hêz û qewet î

Gurmijîna te heye
Cîhan bi te ewle ye

Dilovîn û birêz î
Ger min jî biparêzî

Ev hemû lana te ye
Cihê min li ba te heye

Ez qet dengê xwe nakim
Tu car te aciz nakim

Xisara min li te nabe
Ê de mîrê min rabe

Ferman bide min were
Alikar bim ji te re

Tika min ji te heye
Dîsa ferman a te ye

Li quncikekê rûnêm
Ber destê te herim-bêm

Ewqasî ne bêkêr im
Kojek im dirankêr im

Ger ku dilê te hebe
Bo fêda min li te be

Ezê werim lana te
Bixebitim bona te

Tika min bê fêde ye
Lewre ferman ya te ye”

Gava ku mişk wisa got
Şêr jî herdu lê dikot

Rabû ser xwe qehirî
Li ser mişko zîvirî

Got : “Biqewit, bêdeeb !
Hatî vir çi bê sebeb ?

Çawa yekî wekî min
Ewle bibe bi yekî din

Ger çi bibe ne xem e
Her gav têra xwe heme

Ez im mîrê sewalan
Serwerê van newalan

De here bê dilhiştin
Berî ku tu bê kuştin

Çûçanê beradayî
Bike karê asayî

Derdor nelewitfîne
Pêdivî bi te nîne”

Mişk hêviya xwe birî
Bêdeng li wir zîvirî

Got : “Ez bûme hetîket”
Ji mala xwe derneket

Êdî nema geriya
Ji sewalan reviya

Ma bi tena serê xwe
Neda kesî berê xwe

Belê şêr pir birçî bû
Qehra wî jî li cî bû

Rabû derket nêçîrê
Çû bin dara hêjîrê

Kes tunebû li wê navê
Qet nebir bîra davê

Du gav avêt meşiya
Tor li dorê geriya

Hay tunebû jî teqreqê
Ji nedît kete feqê

Werîs û ben û kindir
Şêrê hêç ma li hundir

Êdî got : “Çare nîne
Da xwe ben biqetîne

Ben qewîn bû bê fêde
Tu kes nebû li wêde

Bêçare ma hizirî
Ji kerba re da girî

Got : Ax ! Hişê min nîne
Kê got mişko bişîne ?

Min ew mişkê dirankêr
Bihewanda do na pêr

Dê bi diranên birek
Ben bikota yek bi yek

Dê niha azad bûma
Tu derdê min nedima

Belê niha girtîme
Hem jî tî û birçî me

Nikarim ta bibirim
Heye li vir bimirim

Tenê mame bêkes im
Sedema wê jî ez im

Ku min mişko neşanda
Û li vir bihewanda

Ger hatiba lana min
Kûr nedibû jana min

Temenê min hat birîn
Jiyan qet nayê kirîn

Bo ku min xwe mezin dît
Bihara min tev bû gît

Mişk çû piştî xeyda min
Mirov hatin seyda min

Divê min rêz bida wî
Bêxêr e aqlê dawî

Her heyberek nirxek e
Lê karê wan ne yek e

Çi biçûk û çî mezin
Gotin nabe bê wezin

Vê yekê wane da min
Belê anî dawiya min”

Şêr hesabê mişk nekir
Talî wiha li xwe kir

Divê mirov fêm bike
Quretî ne tiştik e

Ne mirov û ne ajal
Tu kes nabe bê heval

Ger dilêr û newêrek
Werin cem hev bibin yek

Şêr jî nêçar dimîne
Tu kes têra xwe nîn e

Lê cîhanê parastin
Qet nabe bê rêxistin

Adar Jiyan

BAJARÊ KERAN

Adar Jiyan

Di dema berê de bajarek hebû. Bajar di nava çiyayê bilind û asê de bû. Şênîyên wî bajarî hemû ker bûn. Her karê wan bi asayî didomiya. Ji ber ku guhê wan giran bû û dengê hev ne dibihîst, danûstandina wan hinekî dijwar bû.

Rojekê ji rojan, bizinên zilamekî bajarî winda dibin. Zilam, radibe li bizinên xwe digere. Rastî gundiyeke cotkar tê. Silavê lê dike:

"Merheba dosto ! Sê bizinên min hebûn . Hersê jî winda bûne. Gelo te bizinên min ne dîtine ?

Ji ber ku ker in, herdu zilam tiştêkî jî hev fêmkirin.

Zilamê gundî dibêje qey mirovê bajarî pirsarê zewiyê dike, dibêje:

"Ev zewiya kê ye?" Hêrs dibe û bi ser yê bajarî de diqêre û dibêje:

"Tu çî dixwazî kuro !? Ev zewiya min e." Destê xwe ber bi jêrê de vedike û didomîne "Ta heta bighêje wê dara hanê , tev a min e."

Mirovê bajarî dibêje qey ew dibêje ew bizinên wî yên winda bi jêrê de çûne. Cihê wan şanî wî dide, berjêr diçe. Wekî ku lê bê, bizinên zilam jî li jêrê ne. Dibîne ku bizin li wir diçêrin. Mirovê bajarî dibêje qey bizinên wî ne, hersê bizinan dide ber xwe û tê ber zilamê cotkar, dibêje:

"Spas birayê delal. Te ev qenciya ha bi min kir. Ji bo vê qenciya te, bi xwedê ez bi dil û can vê bizina xwe ya kulek (qop) diyarî te dikim." Zilamê gundî ditirse. Dibêje qey, mirovê bajarî min sûcdar dike, ku min lingê bizina wî, min kûd (seqet) kiriye. Diricife û devê wî li hev dikeve, dibêje:

"Ez sond dixwim ku çavê min bi bizinên te neketiye. Û min te dest bizina te nedaye. Ezê çawa piyê wê bişkînim malava !?" Ma ku bizina te kulek be sûcê min e ?"

Herdu zilam jî hêrs dibin û dikine çew çew. Belê dîsa jî tiştêkî naxin serê hevûdin. Di heman gavê de zilamekî siwar, di wê derê re derbas dibe. Ji ber ku tiştêkî bi hevûdin nadine fêmkirin, bo

navcîtiyê bang zilamê siwar dikin. Zilamê cotkar (gundî) bi zengoya hespa mirovê siwar digire wê dide rawestandî. Yê bajarî jî bi lezgînî dipeyive û wisa dibêje:

"Heyran, bi xwedê bizinên min wînda bûbûn. Ez jî li wan digeriyam. Vî zilamê ha cihê bizinên min şanî min da. Min jî bo vê yekê bizina xwe ya kulek diyarî wî kir. Îcar mêrik hindik dibîne û dibêje: "Çima du bizinên te yên tendurist (sax) hene tu ya kûd didî min? Ez jî wê naxwazim"

Îcar zilamê cotkar jî dibêje:

"Ezbenî, ez li ser cotê xwe bûm. Min kar û emelê xwe dikir. Ev zilam ha hate cem min. Got: "Ev zeviya ku tu dajo ya kê ye? Min jî, jê re sond xwar ku ji vir û heta wê dara hanê tev ya min e. Piştî ji cem min qerîya û çû. Bîsteke din bi şûn de veqerîya. Dîsa hate ba min. Ev hersê bizin jî di ber de bûn. Wekî ku tu jî dibînî lingê ya kever qop e. Dibêje qey min lingê bizina wî şikandiye. Û jî siba xwedê de min sûcdar dike, dibêje: 'Çi heqê te li bizina min bû ku te lingê wê kûd kir?' Binêr, heke ku min lingê bizina wî şikandibe xwedê jî stuyê min bişkîne. Ez dexilê te me jî hespa xwe piya be û vî zilamê hanê qanî bike Lewre ji min nagere."

Vê carê zilamê siwar pir aciz dibe. Ji ber ku deng naçiyê, dibêje qey dikin ku hespa min jî min bistînin û bi xeyd li ser wan dizivire, dibêje:

"Dev ji min berdin. Ev hesp ya min e. Hê canî bû ku bavê min bi komek pere kirî. Û li ber destê me mezin bû ye. Bo çi ezê hespa xwe bidime we?"

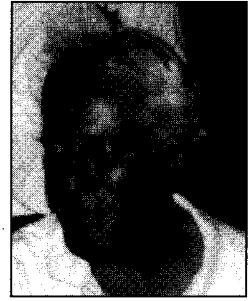
Dîsa, hersê mirovan jî tiştêk nexist serê hev. Piştî pevçûn û xirecîreke dûvdirêj, hersêyan bi awayekî xwe gîhandin cem qazî (dadger). Hersêyan jî bi dor, li gora xwe ifada xwe dan. Û destê xwe bi ber ezmên de vekirin û gotin "Qaziyê delal, xwedê jî te razî be. De zû doza me safî bike." Qazî jî wekî wan ker bû. Tenê serê xwe hejand û gote wan:

"Ez dinêrim hûn hersê jî dibêjin, 'Hîva me derketiye.' Rast e. Sibê emê cejna Remezanê pîroz bikin" Zilamên me dibêjin qey, qadî dibêje 'ku hûn li hev nekin ezê we hersêyan jî bi dar vekim.' Hersê jî radibin, xwe li hev dipêçin. Qazî jî dibêje qey ji kêfa îdê re şa dibin û ji îro de cejna hev pîroz dikin. Û dibêje:

"Dadgeh bi dawî bû. Bila her kes here mala xwe û sibê cejna xwe pîroz bike."

Zivînge-4

Musa Anter

Gava li îstasyona Edenê ji trêne peyabûm, ez matmayî mam. Heta wê demê min tenê bajarek dîtibû. Ew jî Mêrdîn bû. Mêrdîn, li ber Edenê wek gundekî mezin dima. Edene gelekî cuda bû. Avahiyên wên yên bilind, palm, kaktus û darên okalptus serî li min gêj kiribûn. Tiştê ku tu kesan nedîtibû lempên ceryanê (elektrûkê) bûn. Min dikir û nedikir min ji hev dernedixist bê ka ew çi ne.

Li Mêrdînê çaxa dibû şev, luksan ronahî didan kolanên bajêr. Kirêkaran, lempên gazê di dest wan de, luksên dalikandî dadixistin, dohn berdidan wan û carek din bi benikan bi stûnan ve dikirin. Lê yên min li Edenê dîtibûn qet ne dişibiyên van lempên luks.

Ez ketibûm dinyayek xew û xeyalan. Pêra birayek ku li gor taxmîna min xwendevan bû ez rast hatim. Fedîkoyî min jê pirsî: "Keko, ez çawa karim herim 'Erkek Lisesi'?" Ji axaftina min têgihîştibû ku ez ji Mêrdînê me. Wî ji min re; "Wer birê min wer, ez jî ji Mêrdînê me, li dibistana mamostatîyê dixwînim, ezê te bibim dibistana tê herê".

Bi 25 qemerîyan (qurûşan) em li faytonê siwarbûn çûn "Adana Erkek Lisesi". Di faytonê de min pelik û

kaxizên xwe dabûn kekê xwe. Ewraqên min jî, rojnama bi rûn û nameya ku mudîrê nahyê ji îdara (birêveberîya) dibistanê re (rêkiribû) bûn. Mudîrê nahyê di namê de wilo digot: "Ew xort jêhatî ye û sêwî ye. Wî dil heye bixwîne. Heta niha tu agadarî ne ketîye destê wî ku di imtihanê de biserketîye. Biserketina xwe bi tesaduf jî rojnameyekê fêr bûye."

Rêberê min ez birim ber derîyê odekê. Li ser dêrî "idare memur-luxu" nivisandî bû. Efendîyek porzer, çavşîm û bejndirêj lê rûniştibû. Rêberê min zerfa ewraqên min da wî. Efendî zerf vekir û pelik û kaxizên min xwendin. Dûra, wiha erza min şikand; "seg kurê segê xwe (kûçîk lawê kûçîkan), hirço! Ma tu niha têyî? Ev bû 2 meh em li te digerin, tu li kîjan cehnema xwe bû yî?" Ji xwe, tîrsa ku ez têdebûm û çavên efendî yên şîn, ez bêhtir pûç kiribûm. Di wê rewşê de (di wî halî de), mîna bi dûv xwe de bikşîne ez birim odeke din. Li ser derî: "cîgirê yekemin yê mudîr" nivisandî bû. Mirovekî ku dişibiya yê herema me li hundir rûniştî bû.

Memûrê Îdarê Huseyin Efendî, ji bona min negirin dibistanê, berê xwe da cîgirê yekemin yê mudîr Tahir Beg û jê re got; "Xortê ku ji Mêrdînê we lê

dipirsî wa ye niha hatiye, dereng maye, em wî nikarin bigrin dibistanê newlo?” Lê Tahir Beg (ez dûra ferbûm ku ji Arabkîrê bû) rabû ser xwe, bi avirên tûj lê nêrî û mina wî bêhers bike wilo lê wegarnd: “Raweste Huseyin Efendî, ecele meke.” Em hersê bi hev re çûn nik Mudîr. Evrakên min di destên Tahir Beg de bûn. Li cem Mudîr Huseyin efendî devê xwe venekir. Tahir beg, mijara rojnamê û nameya mudîrê nahyê ji Mudîr re ‘ta bi derzî vekir’.

Piştî, Mudîr got; “baş e, lawik bigrin dibistanê” û ferman da Huseyin efendî: “Huseyin beg bangî terzî bike bila qeyse lawik bigre....Şifke, şekal û defterên wî peyde bikin. Livîn û dolaba wî nîşanî wî bidin (pêş wî bikin), bila li ser livînên xwe rûnê, ez ê bêm temaşê bikim .Huseyin efendî got ”ser seran” bû fire fira bêwla wî û her tiştê Mudîr jêre gotibû, bêdilî xwe bi cih anî.

Ez li ser cihê xwe qerisî, Tahir Beg derket hat nik min û ji min re wiha got: “de kurê min, tu jêhatî yî, xwestina me ji te divê tu pir bixebitî. Binêr hevalên te 2 mehan li pêşya te ne. Tu me fedîkar dernexî.” Destê xwe di ser serê min re bir. Hinekî behna min derketibû. Ez çûm destên Mudîr û Tahir beg û Tahir beg ji hate ruwê min.

Rehma Xwedê lê be mudîrê me, ji Entabê Mehmet Barlas bi xwe bû. Li lîsê hem mudîr û hem ji mamostê fransî bû. Cîgirê wî û mamostê biologî Tahir Beg, dema ez li sinifan digerlandim ji min pirsî; “lawê min li dibistanê 3 zimanên biyanî fransî, inglîsî û almanî hene, ma te kîjan dil heye hilbijêre?”

Wê demê li laşî bi çûk û mezinên tirkî nefret û dijberî li beramber

fransîz û inglîsan û sempatîyek (hezkirinek) ji almanan re hakim bû. Hoya wê yekê jî ji dujminayî û dostaniya di şerê cihanê de bû. Min jî got; “Almanî.” Tahir Beg ez girtim birim sinifê almanî (A).

Xwendevan di dersê de bûn. Ders ya matematîkê bû. Mamostê me jî Efe Rasim Okçû bû. Efetiya xwe di dema dema tevgera milî de, ji çalakayên gerûlatiyê li dijî yunanandandibû. Tahir beg bi mamoste re çend tişt peyivîn, derket û çû. Efe Rasim Okçu ez di rêzekê de dame rûniştandin. Berdilka min, gundibûna min, halê min yê westiyayî û lewitî ji ber rêwîtiya dirêj ya bi trêna komirê, bibû hoya ku hevalên min, bi avir û gotinan henekê xwe bi min dikirin û ez qeherandibûm.

Mamostê me rewş fêm kiribû. Mamoste bi zirt bi ser wan de hîlbû û ez rakirim dersê. Ev pîrsa han ji min kir; “kurê min ka binivise, 2 sêv ,5 hirmî û 10 pirteqal dibe çiqas?” Min bersiv da û got; “merov nikare wan li ser hev bihesibîne.” Mamoste cardin got çima? Çaxa min wiha ; “cinsê wan ne yekin” bersiv da, dilê mamoste xweş bû ji min re: “Bijî lawê min, de îca li cihê xwe rûnê” got û berê xwe da hevalên min; “kerno, ev 2 meh in ez bi ve daketime, lê kes ji we biqasî vî hevalê we yê hûn qerfê xwe pê dîkin fer nebûye,” got û çê bi ser wan de hîlbû.

ROJÊN MIN YÊ LI DIBISTANA NAVÎN Û LÎSÊ

Zarokên heremek li paşvemayî birçiyê her tiştî yê xwarin û vexwarinê, li xwe kirin û hej xwe kirinê û fêrbûnê! Heger gotin di cihê xwe de be, ji ber

evîn û xwestina xwendinê ez çav birçî yê wê bûm. Xwestina xwendinê ya ji dil û can wilo lêkir ku hin berî em qarne ya pêşî bistînin, ez di gîşk derşên xwe de biserketibûm. Ev keda min ji ber çavên mamostan ne revîya bû. Timamên mamostan hezkirin û dilgermîyek nişanî min didan.

Hevalên min ê sinifê ku ji Edenê bûn, piraniya wan geden dewlemendan bûn. Her wiha nedixwendin, salek dudan di sinif de diman û ji dibistanê dihatne qewirandin. Wê demê li Stanbolê li Hayri Palasê, lisa taybetî ya bi pera hebû. Wan gedên dewlemendan qaşo li wir dixwendin û diploma distandin.

Bi demê re, li sinifê me hevaltiyek çê bi pêşket. Edî ji hevaltiyê bêhtir em bibûn mina birayên hevdu. Çaxa yekî ji me mekrohîyek bikra yan ji kopya bikşanda, serê me jî têde biçûba, me hevdu nedida dest.

Li dibistanê 3 cûre şagirtî (xwendevan) yên bi rojê, yên bi perên xwe û yên belaş hebûn.

Yên bi rojê zarokên Edenîyan, yên bi peran, ji bajarên dora Edenê gedên dewlemendan, yên bêpere jî, hin ji wan li tirkî di îmtihanana de biserketibûn, hinek din ji Hatay (ku wê demê bi ser Suri ve bû), Qibris û Afganistan bûn. Yên ji Sûrî û Qibrisê jî ber ku zarokên tirkan bûn û yên ji Afganistanê jî cemîla (geşta) Atatirk ya ji Melek Amunallah re bûn. Çaxa melekê Afganistanê hatibû serdana tirkî, mîna jestekê, Atatirk bixwendinana 20 teleban teklîfî wî kiribû û Emunallah jî ev yek peşirandibû (qebûl kiribû). Tirkî ew xwendevan li

dibistanên core-cor pişk kiribûn. Ji wan 5 kes dabûn dibistana me .

Xwendina me belaş bû. Heger em salekê di sinif de bimana, me ev mafê xwendina bêpere ji dest dibir. Bi gotinek din me hew karibû bixwenda. Loma jî, li paş xwendina me ya xurt, ew tirs hebû. Ez rastiye dinivîsim lê dibe pesin(dan). Li gor texmîna min kesên min nasdikin, dizanin ku kefa min ji pesindanê re nayê. Ji xwe rewşa min ya ez îro tê de me, zêdeyî serê zarokek ji şikefta ye. Îca pesin çî gerek e (lazim e).

Di xwendevaniya xwe de, di warê dersan de , min gelekî arîkariya hevalên xwe dikir. Ev zarokan ji aliyekî ve ji min re dibû dubarekirina dersan û ji layekî ve sinifên wan çî diba bila biba, arîkariya minî bi wan, ez aram dikirim. Di îmtihanana de, ji bona li tenişta min rûnên hevalên min li hev nedikirin. Ji ber hoya ku min kopya daye hevalên xwe, yan jî min kaxiza xwe nîşanî wan kiriye, çend caran mamostê min erza min şikandine (bi min re xeyidîne).

Ji xwe, hevalê min yê dibistanê Kadir Huneroglu hin jî li jîyanê ye; wî kaxiza xwe li gor ya min nivîsî bû. Loma jî mamoste dirokê Ezîz Xoce (bi xwe ji kurd bû) sifir da bû me herduyan. Piştî mamoste bangî min kir. Îca wî fêmkiribû ku sûç ne ye min bû û li ber dilê min gerîya û got: *“Kuro kurdo, kaxiza te 10 poang tanîn, min go qey ez 1 ê jê bibim wê 9 biminin, lê çaxa min 1 jêbiryê 0 maye. Li ber nekeve, heger çebibûya carek din minê 20 bidana te”* Wê demê nota herî bilind 10 bû.

Ez ji dil û can (samîmî) dibêjim, wek sê qanûnên Comte, dewra “positiv”ê bi berstuka min girt, dewra “teolojî”yê di ber min re derbas bû û çû. Her wiha hewesa min li beramber matematik, sosyologî û pisikologi ye xurt (zêde) bû. Loma jî, bi arîkariya mamosta me ya felsefê Fatma Şerbetçioğlu, li liseyê min 2 konferans dan. Wêca mudîr bi wan re gişk mamostan ez pîroz kiribûm. Mijara konferansa yekemîn li ser di teoriya zanyariyê de “hest” ya Henri Bengsson bû. H. Bengsson dibistana bilind ya mamosteyîyê li Fransa damezirandiye û bi eslê xwe cihû (yahûdî) bû. Mijara konferansa duhemîn “fenomen” ya filosofê Alman Kant bû. Loma jî hevalên min bi qerf ji min re “filosof” digotin. Ji ber vê hevesa min ya felsefê, wê salê li Stanbolê ez ketim îmtihana dibistana bilind ya mamostan - beşê felsefê. Li seranserê Tirkî di van îmtihananan de em 3 kes biserketibûn, ez, Cavit Orhan Tutengil û Sabahatin Batur.

Dikare bê gotin ku”te ev zanyariyên felsefê ji kude dianîn û tu çilo (çawa) têdigihişt?” Weke min li jor jî nişan da, berî her tiştî, li gora wî çaxî dibistan û mamostên me di kevna xwe de bûn. Labarotuarên fizîk, kîmya û kitepxaneyek dewlemend yên dibistanê hebûn. Mamostên me yên fizîk û kîmya, di qada tirkî de yên bi nav û deng bûn. Memurê kitepxanê dikaribû bersiva her xwestinên me hida û mirovek dilovan bû. Gava wî pirtûkek dida me, bi kurtasî naveroka wê jî ji me re digot.

Kitêbên felsefê yên min ji waqî fêde ditîne; yên bi tirkî Hatemî Semih,

Mustafa Şekîp Tunç û Hasan Ali Yucel (yên mantiqê) bûn. Ên wergerê jî Rouseseau, Kant, Henri Bergson, Feuerbach, Nietctze, Shcophennaur û pirtûkên din yên felsefê ku di warê teoriya zanyariyê de. Ji bona ez bêhtir di felsefê de têbighêm min gelek kitêbên edebî jî dixwendin. Viktor Hugo, Pûşkîn, Maksîm Gorkî û nêzikî 50 kitêbên biçûk yên bêrikan ku weşanxana Tan çapkiribûn. Piraniya wan jî kilasîkên rûs û fransî pêkdihatin. Nemaze min xwe têşand jî bo ez ji Sokrat çê têbighêm. Ez iro jî pê bawer im ku Sokrat, şagirtê wî Eflatûn, şagirtê Eflatûn û mamostê Skenderê Zilqernên (mezin) Aristo, di serê hemû pêxemberên ”Benî Israîl”re ne. Heger mirov niha lê bikole, dikare bê gotin ku temamê van pêxemberan, ramanên van 3 filosofan serûbinî hevkirine (dejenere kirine) û fikrên xwe yên bê mantik li xelkê kirine bar. Ji ber van ramanên bê mantik yên teolojîk Rojhilata Navîn tevlihev û li paş maye.

Helbet ev xebatên min li ser mistewa lîse bûn. Min nikaribû di qirka aliman ketîma. Car carna tiştên min fêm nedikirin yan jî li wan diheyirîm, ez bi mamosta xwe ya heja Fatma Şerbetçioğlu re dişewirîm. Wê jî bi dilgermiya dê û mamosteyekê bersivên min didan. Carna jî di demên min yên wala de ez diçûm nik memûrê kitepxanê Mustafa Beg û mina hevalekî min pê re dida û distand.

Wergera ji tirkî: Seyidhan Anter

KÜLTÜR MİRASI

Feridun

Kültür mirası bireylerin kendi kökleri ile buluşmayı sağlar ve bundan dolayı; yabancılaşmayı, köksüzlüğü ve kollektif hafıza kaybını önler. Ayrıca, insanın yaşamını zenginleştirir, güzelliklerin yaşamasını ve insanlara referans olanakları sağlar.

Tanrı, Ademin oğlu Kaini, kardeşi Habili öldürdüğü için cezalandırır. Kaine verilen ceza, Habilin öldürüldüğü topraklardan uzaklaştırmak olur. Yani baba oçağından kovulmak. Tanrı, Kaine yaptığı işten dolayı da beddua ederken şöyle seslenir: *Dünyada huzursuz ve köksüz olasın.* Köksüzlük en ağır bir ceza olarak değerlendiriliyor.

Büyük bir tantanayla gelişini kutladığımız 21 inci yüzyıldada dünyanın çeşitli bölgelerinde etnik savaşlar, bütün hızıyla devam etmektedir. İnsanlar, etnik kökenlerinden dolayı hala ölüyor ve öldürüyorlar. Farklı kültürlerle tahammül edilmiyor ve yok edilmeye çalışılıyor. Şövenizmin iğreti cehenneminde yaşayan bazı devletler, kendi kültürlerinin üstünlüğünü ispatlamanın budala çabası içindeyken, etnik farklılıkları gündeme getiren ve kimlik-

lerini açıkça ifade etmek isteyen başka gruplara karşı merhametsiz ve insafsız görüntüler sergilemektedir.

KÜLTÜR MİRASI

Sosyolojik bir topluluğun nesilden nesile devir ettiği kültürel değerlerin tümüdür. Bu bir türkü, bir halı, bir üretim aracı, bir masal v.b. ...

Sosyolojik bir kimliğin oluşmasında, kültür ana etkidir. Etnik yapı, kültürle doğrudan ilintilidir. Kültür; sosyolojik topluluğun dilinden, alışkanlıklarından, yaşam biçimlerinden, dini inancından, insanın doğa ile ilişkilerinde kapsıyan sosyal normların bütünüdür. Normlar, ya hukuki yada dini veya etik karakterlidirler.

Ekonomik ilişkiler toplumların değişiminde belirleyici rol oynar ve en önemli faktördür. Kültürler, üretim ilişkilerinin doğrudan etkisi altındadırlar. Üretim araçlarının mülkiyeti, üretimin çeşitlenmesi, üretim araç-

larının gelişmesi, kültürel değişmeye de kendisi ile beraber getirir. Yeni yaşam biçimleri ve yeni değerler oluşturur.

Toplumlar, ekonomik ilişkilerin değişimiyle gündeme gelen kültürel miraslarını korumak için çeşitli yöntemler geliştirmişler. Bu yöntemlerin başında müzeler ve antikacılar gelmektedir. Bunun içinde, finans ve uzmanlık gerekmektedir.

Tabii burda Kürtlerin durumu bilinen nedenlerden dolayı başkalık arz etmektedir. Şöyleki; etnik kimliği inkar edilmiş ve inkar edilen kürtler kendi tarihi ve kültürel mirasları nasıl koruyacaklar. Bunu biraz daha daraltırsak Orta Anadolu Kürtleri etnik kimliklerinin bir parçası olan kültür mirasını nasıl koruyacaklar ve kendi tarihlerini yeniden nasıl yapılandırabilecekler.

Devlet olanaklarında yoksun olduğumuz meydandayken ve asimilasyon doymaz bir canavar gibi hergün birşeyler alıp götürürken birşeyler yapılmalı. Beklemeden acilen.

Böyle ağır bir sorumluluğu herkesin üstlenmesi gerekir. Başkasından beklememeli. Herkes ne yapabiliyorsa onu yapmalı. Bu tarihi misyona sözle, yazıyla, ekonomik yardımlarla katkıda bulunmalı. Hiç kimsenin bu konularda başkalarını sorumlu tutmaya hakkı yok ve olmamalı.

Peki kültür mirasının şimdi ve gelecek için rolü nedir?

Buna verilecek cevap; kültür mirasının bireyin ve ulusal kimliği güçlen-

dirdiği söylenebilir. Bireyin gelişmesi ve uyumlu bir insan olarak hayatını devam ettirmesi için kültür mirası olmasa, olmaz bir değerdir. Geçmiş hakkındaki bilgiler, insanlara ulaşmadıkça hiç bir değerleri yoktur ve eğer korunmasa kaybolması kaçınılmazdır.

Kültür mirası bireylerin kendi kökleri ile buluşmayı sağlar ve bundan dolayı; yabancılaşmayı, köksüzlüğü ve kollektif hafıza kaybını önler. Ayrıca, insanın yaşamını zenginleştirir, güzelliklerin yaşamasını ve insanlara referans olanakları sağlar.

Ayrıca kültür mirası maddi ve manevi değerleridir. Sosyal motivasyon olarak, insanların geçmiş zamanlar hakkında bilgi edinme arzusu yatar. Kültür mirası konusunda yapılacak araştırmalar, politik bilincin gelişmesine önayak olur ve bu çalışmalar politik bilincin yaygınlaşmasına olanak hazırlar ve ulusal kimliğin güçlenmesini pekiştirir.

Köklerinden kopmuş ve köklerini iyi kavramamış toplumlar çabuk dejenerere olma ve ulusal değerlerinden tamamen kopma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

Kürtçe yazmayı ve kürtçe konuşmayı yaygınlaştırmalı ve bu konuda çaba harcanmalı, taviz verilmemeli. Yazı dili, bilgilerin ve deneyimlerin korunmasını ve bunların gelecek nesillere sağlıklı ulaşmasını ve gelişmesini sağlar.

Metelok

M. Ş. Dag

Bi vî devî bi vê qunê.
Herê diziya bizinê.
Westî ya kir vêsîya xwar.
Sêvî ya rokê têr xwar heft cara mala barkir.
Kara li şunê bizinê li mexelê.
Beran bi duw yê xwe naeşe.
Serê şikeştî di bin kumê xweda.
Çavê li derî ya xweli bi seri ya.
Kurmi darê yî ji darê.
Bihata mîvanekî bi xêr vê ra bixwinî tere têr.
Xizana bi halê xwe bizaniya riza bixwarina.
Xizanî nezane
Hespî çê qamci yê di xwe nagîne.
Bîr bi dewla tiji navin.
Devî sîwer mêske hespê nalke.
Te ku ra girî te ku ra bihecî.
Xalan xelkin apan milkin.
Relê bukê vi bukêra.
Nanekê bixwe bi qinat bizewice ji dereke bi kok û bi binat.
Ji hespê dêhat li kerê nihişt.
Bang kirina xwe bi ga kî şora xwe bi perakî.
Serê xwaş balgiha nagre.
Dîna ne gunê xwedane gunê.
Xelk dewî xwe yî tirş ji meriya naefşîne.
Pezî bê şivan gurê bixwe.
Pela mîne bîrê diza.
Hevalî qirikê yî nûkil bi gûyê.
Heşe tune yî ê bi meriya ga û golika biçêrînin.
Dizê dizî xwe nas bike.
Gur yarî xwe navê.
Mar bile xwelîyê bi qinat dixwe.
Ma dîna şorek bi ber nekeve kûra kêçek bi dest nekeve.
Li şunê hespa ker nêna girêdayin.
Ker û hesp li cem hev girêdan ê ji hev û du tir û fisa bêvisin.
Bukê zar û ziman tune xwasi yê dîn û îman tune.
Kirasên orispîya si û sç ne a yêkî li xwekke 32 ya li hevalake.
Dîna bi heft top ber binexmîne perekî xwe yê tim pas be.
Silavê pêde li merheba yê dameweste.
Xişni ya mêr dî ji ya weris revî.

STRANÊN FOLKLORÎK

Berhevkar: *Mem Xelikan*

ŞIVAN

Pezê şivan pezê nêr e
Sirtê şivên gî qelêr e
Bi şev bişom avê sar e
Bi ro bişom ê bên yar e

De loy loy loy şivano
Canê abla xwe kurbano
De loy loy loy şivano
Canê Cemika xwe qurbano
(Neqaret)

Pezê xwe areng bike
Wune li ser sîngê min mexel bike
Ez jineke bi derd û kûl im
Derd û kûlê min di hevra meke

Înê înê şivan în e
Tu were çoyê xwe dîne
Qe axe te neyî kûr e
Ma avgerekî xwe biwîne

Dêşe dêşe şivan dêşe
Hezar hefsid pezî
Li pi yêkî didoşe
Helba li berê tîme boş e.

(Gelerî)

KANÎ YA JÊRI

Kaniya jêri tun silk e
Xu li narîna min ketiyê nuk bi nukê
Destê xwe di destê min ke
Hûkmet rabe lê narînê fêde nake

De êdin were dilê min di dorê
Xwedê nekir lê narînê qe ne bi zorê
(Neqaret)

Çemo çemo çem teniko
Kum li dorê lê narînê bu dendiko
Çavê xelkê malê dinê
Derdê dilê min narînê tim Zêvik bu
Ewrê barê girme girme
Li xwe meke lê narînê qutnî sirm e
Destê xwe di destê min ke
Motirê heşin lê narînê bidinê cirme
(Xelikan-Karacadag)

RINDÊ

Kuva kuva rinda min kuva
Ez qurbane bejna zirav garê bi guva
Kirik rinda xwe birevînim
Kesî min tune ji min şuva

Kuda kuda şivan kuda
Şivên pezê xwe berda pêda pêda
Çavê xelkê malê dinê
Çavê min bizbena belek banê bi pida
(Xelikan-Karacadag)

BARAN BARÎ

Dîn dînê baran barî herd şil kir
Dora mala tiji gol kir
Xelkê runişt qala dil kir
Min bi te va cîger kûl kir

Bi qisqancekê bu ma
Di bisikê xwe ra kira
Bi zêrekî mehmudî bu ma
Bi sû xwe da kira
Bi gustirkê bu ma
Di tili ya xwe ra kira
Fotorafê min ber benê
Xwe ra kira
Şeva gêrdegê bi mêrê koti va
Melûl melûl lê mêzkira
(Neqaret)

Dîn dînê min nasnekir bi kitanê
Huro dilê min ketiyê yar gûmanê
Min ji heval û hevrê yê xwe fedî kir
Ez bêm dilê minî ketiyê keçika filanê

Dîn dînê bane te kir ware vira
Te go destê minê qutin nême wira
Her çavê min bejna te dikeve
Ser juni yê min da tê avek sare
(Gelerî)

Helbest

RÊWÎ

Gavek ez
Rêwiyê welatê dûr
Welatê xerîb bûm
Ji bo telak por
Mîna xwînê
Li ber keça kurd
gerîyam

Dilê min î zîz
Guşî
guşî
gîrî
wek dergûşê
ji şîrvekirî.

DIL

Min dilê xwe
Da te
Qe min negot
Pewe bi ser refê de
Mala xwe pê bixemilîne
Dilî min î
evîndar e
Dilî min î
bendewar e
Dilî min î
zîz e
Dilî min î
bê şûn û war e
Dilî min î
delal e
Dilî min
Li navçavê çîya
Nêzikî Zerduşt
Bi ber rojê de germ bike
Û di hembêzê xwe ke şa û aşt bike

Ferîdûn

NE OLDU

Ne oldu
    Ne oldu da
Okyanusları emziren
Bin memeli toprak
Böyle çorak
Böyle kurak
Korkunç çıplak
Ve kahredercesine yoksul

Ne oldu
Söleyin ha
    Söleyin
Ne oldu da
Mutluluk adası
Masallar ülkesi
Ve cennet masalların toprağı
Ölümcül suskun
Kırgın
Ve can evinden vurgun

Söleyin
Allah aşkına
Aşkınızın başına
    söleyin
    Ne oldu ...

Neden
    neden
        anadolu
Hazreti Nuha liman
Bize mezar
    oldu
Ne oldu
    ne oldu da
Anadolum
Ve mezopotamyam
Çocukları için ağlayan
Acılı anaların diyarı oldu
Ne oldu
    ne oldu...

Ferîdûn

METELOK

Berhevkar: *Temeli Bayrak*

Devî sist derdan kê m nake, devî sistî guhan rehat nihêle.
Derdî dil ne kişandin/Dîl sarî ro tarî.
Di pêş terî gez dike di du tare pîn dike.
Du parsek li derîyêkî nabin.
Dengî dolê ji dûrva xweş te.
Devî tîrş zerarê li xwe dike.
Dilî hişt wîjdan teda nabe.
Dayîk tim lawe nînê/Alik tim lawkan nînê.
Dinek kevîrekî tevê bîrê çil paqil nikare biderxîne.
Dostî çê serî dide sirê nade.
Dest bi tenî ruy merîyan reş dike.
Di xetir nê birîn /darê gir siyê xwe fere dibe.
Dostî çê li royê reş aşkare dibe.
Di kesî megere, ma kes ti te negere.
Dest deste dişo, dest jî ruyen dişo.
Dijmimî darê ji darêyê.
Devî xwe ji hev meke cavên xwe javke.
Dostî çê,merîyan li rê nehîle.
Davî sist hawê nagre.
Dayîkê got: Kane-kaçike go-hane-
Dorê malê pak bigire/dilî germ yar xweş dike.
Dizan ji dizan dizî erd û ezman larizî.

Ê ku serî xwe girê nadî,serî hember rind girê dide.
Esil xirab nabe,hîngiv gênî nabe.
Eslî pak naslî pak.
Ewladî bi xêr milk naxwaze.
Eşq merîyen kor dike.
Ew jînek nine,canikeke.
Agir kirkin germîe pîrr kin.
Ewled dara guzêyê,torîn hundirê guzêyê.
Ewrî reş di gurmije.
Êzing nabe text.
Êşe dilan ê xirabe.
Ê ku zu radiba malê xwe bi bereket diba.

ÇARIN JI HÊLÊ SARIZÊ - 3

Berhevkar:

Mehmet Bayrak

Lo lawiko la hambaro
Kilamek dudu avitna saro
Ku ti mere ji binda daro
Ku ti kere xwe li ba saro

Der êvare muxurba ya
Gur dagerin ba zurba ya
Ki çi dibe bira biwê
Parê mine da conî te ye

Lo lawiken pezi xwe heske
Da kortaka ba gwoi kesk ke
Ki çi dabê bira biwê
Dardê dilî min Besik e

Koyne binî malon sisê ne
Weke runî ser hesin e
Ki çi dabe bira biwê
Dardê dilî min Husên e

Lê keçikê berî wêda
Her hêleke xwanzek pêda
Me xwanze xwa daye gundan
Ki navê min û te yî tê da

Dudu ro na dudu hîv in
Mal be ber yaylanda kevin
K'em rinde va ji hev dû ketin
K'em be bîrê hev da kevin

Hîve daye hîva bare
Şevqe daye gulye dare
Xwedê mirazî min û te bikira
Mîne Şah Îsmail û Gulîzarê

Mê mê Nazli mê
Ber derî me meke rê
Nazli ba bi serî te wî
Te dakujin mi gûne ye

Cavê reş e reş dakina
E meriyaan serxwoş dakina
Were k'em herdu birevin
Neçe gunan af dakina

Nawêrim serî xwe dinim
Dîtînim ba xwevn dabînim
Bang kir, ez rawuma ser xwe
Guçaxê xwe boş dabînim

Çi dawestiye li wî dîyarî
Ba te êvare ba min tarî
Tiştî laqî te nawînim
Dijna beşliyê ba hezarî

Çi dawestiyê la nav mêran
Simêl zerîyê perê teyran
Çi kûr ketîye dûşuntiyê
Jin revandin karê mêran

Îşlingî spî îşlingî pak e
Ba la Malatyê b hevxa
Hîsal salê ba giran ye
La ser min u xwe be hevxa

Qol qanadê min tune ne
Ki ez bifirim werim ji bereva
Da jûr ra Nazli da jûr ra
Mefir mere di hawa ra

Tu dostê la serî ser
We a mi nekir eka pîs hilgirt
Min heft salan xizmete te kir
E ka pintî ji dest min hilgirt

Tu hete yaylan bilive
Te pendir dakira giva
Şorê xwe buyna hingiva
O yari min dillê rinde cî

Keçik were ez tim av im
Ne ki ez la te darevim
K`ez bê birê te dakevîm
Şu gurbetîn ellerînde(T)

Ezo hêlyam ez tu ne mam
Ez bûme qûmê çaliyê ber ceman
Ba rûrayşe rawirî zaman
Şu gurbetîn ellerînde(T)

Qalingê rindê min birrîne
Gulyê la piştê veşerîne
Ez heyranê çavê belek
Şev û roy lê girîne
Dost wa dostan na sawira
Malî dunyê nedawira
Dost le reye hevdamirin
Were dilo dosta yâr e

Rekê dostan reka pon e
Dil ba dostê xwe dizone
Şeş cîhade lâ-mekanê
Were dilo dosta yar e

Dostî saxî la rev hev e
Hemî ro ye hemî şev e
Kar û zerar tevlihev e
Were dilo dosta yar e

Reyê dostan rêka dûr e
Emê bangkin ê bibîzê
Hüsün`im vazfeder size
Were dilo dosta yâr e
Avê sarê tu ja kut e
La ber berfê dine konî nût e
Mi la te çikir tu la min sut e

Ziyaretçî çûne ziyaretê
Takî rone berve min tê
Dile min nakata tuştî din
Kete izame marifate

Lê keçikê ji xwalonê
Davastî li ber sivîgonê
Ku tu ja vî aqlî bû sa
Serî min dalaye pir belane

Hêl be done hêl be done
Balako barfê berî çiyane
Xirab dakî malê xalê
Balak daki şewq û ron ê

Bejnê zirav kinik naw
Bayî lê tîxê hinik na wi
Dilî keçikê ku ketye mayron
Î a girî sar nawî

Eme dakin rawin herin
Dar la gulyan çiqe terin
Ma peliwane kî xwe wenda kir
K`am rawin herin lêbigerin

Şivan pezî xwe diçêrînin
Dûr dewin yaxin tînin
Xwezi ba dilê we canike
Ku dergûşê xwe li kelekê

xwe dîtînin

Zayî tûrî xwe dadegirin
Xwe la malê bavî xwe dagirin
Ku allke keçikan nawun
Kes tûrî keçikan danagirin

La barane dilo qurban
Baron daçerî la xuraban
Hele be serî min da xar ba
Ez bûyme peze dest qasaban

Şivanan heye heye
Pez berdayne piştê çêye
Kî çidawen bira biwên
Derî kör ocaxan derdekî ce ye

Van şivanan fit e fit e
Pez da dû bûye şehît e
Werin k"em herne kör ocaxan
Bibînîn konêkî gira der bekîlîte

Mala nazlî min la dîyar o
Mala sabirsiz jê barjêro
Gotin nazlîye te zewcîyê
Were k"em herin biwen
îşe teyî xera

Dilî min barone gar o
Girêdan la hayatê dar o
E minê min e no nedîyî
Bi pî da girin tavêne dev î dero

Bar a bara bara k"edî
Mî dikalî berxa xwe dî
Meke bavko serî xwe hilîne
Me keçikan bela xwe dî

Sewî te ne jê dereva
Ustu xwarî de bereva
Allko em hina çiga haqsizim
Eme namirin ja ber teva

Hespî felekeyî gira
De derî me ra wanî bira
Felek tu la hîsabi çi danî
Tu ba mira pazalixa ça dabiri

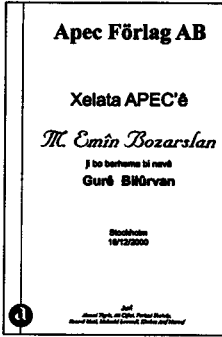
Derî odê teyî bi merdîvane
Oda teyî tiji nivan e
Nîvan ê te rûniştîne
E diwên axê ve ode kîjana

Bahra bahra bahr bellî bû
Avê la kanyan şellî bû
Were meke muxanadi
Dusa şuna te bellî bû

Nuxwazekî min da cihda
Da nav yorgan û doşekê nû da
Min qimişî biray xwe nabir
K"ez babem ku derde te da kuda

Kanî kanî qurban kanî
Lê diçerî mayne ke bi canî
Doxtoran gotin eme te dafilîtin
Jê te dersê xwe hilanîn

Bahra bahra qurban bahra
Be xelke germe ba min sare
Er dêkafê ma malê doxtoran
Destekî xwe kêre ê di jî xançare.

Xelata APEC`ê -2000

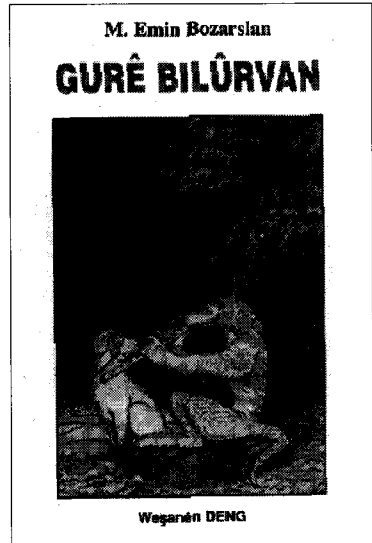
Xelata APECê ya ji bo berhemên ciwan û zarokan di pêşangeha kitêbên kurdî ya 2000î de li Stockholmê, di 16-12-2000 de ji van du berheman re hat dayîn.

M. Emîn Bozarslan

Mamoste M. Emîn Bozarslan bi berhemên xwe yên edebî û lêkolînên li ser edebiyata klasîk û rojnamevaniya kurdî kitêbxaneya kurdî dewlemend kiriye.

Mamoste giringiyek taybetî daye edebiyata zarokan, di vî warî de zencîreçirokên wî yên ku ji mirat û folklorê kurdî wergirtiye û bi şêwe û zimanekî nû pêşkêşî zarokên Kurdistanê kiriye. Di edebiyata kurdî de cihêkî xwe yî giranbûha heye. Beşek ji van çîrokan wek berhevokekê, bi navê GURÊ BILÛRVAN îsal derket. Juriya Xelata APECê ev berhema mamoste Bozarslan hêjayî xelata îsal dît.

Stockholm 2000/12/16

Letîf Helmet

Letîf Helmet layê xwênerî kurd, le piley yekem da, wek yekêk le rêberanî şîrî nûwê kurdî nasrawe, belam layenêkî giringî dikey dahênan û berhemekani Helmet edebî mindalan e.

Le mawey sê salî rabirdû da Helmet sedan şîrî çirokî bo mindalanî Kurdistan nûsiwe û deyan berhemîşî bo kirdûn be kurdî. Helmet ke bo mindal denûsê amancî la rûn e: pêgeyandin û perwerdekirdinî kesayetiyeke nîştimanperwer û mirovdostî wa ke hêz û bitewiy xoy le nirxe rohî û ferhengî û mirovayetiyeke komelgey kurdewarî û le mêjûy Kurdistanewe werdegrêt, diji zordarî ye û şeyday azadî. Ew le katêk da serincî mindalî

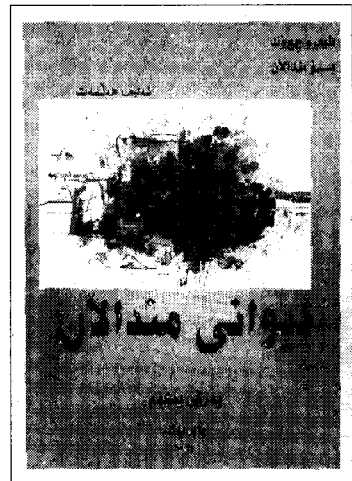
kurd bo nirx û amance giring û pîrozekani miroveyati radekêşê, ewê ceht dekat ke rewîştî berz û helsûkewî ciwanî rojane, ew pilêkane yen ke mindal pêyda heldezinên berew asmanî şîn, berew estêre geşekan û berew xewnî zîwîn.

Helmet be layewe giring e mindalî kurd şarezayî nîşane direwşawekani mêjûy netewe û nîştimankeyan bin. Belam hawkatîş deyankete aşnay azar û xem û xewn û hîwakanî mirovî jêrdeste û zorlêkiraw le her cêyêkî em dinyaye bin.

Helmet be zimanekî mindalî kurd dedwênêt ke pire le efsûn û sadeyî û her wehays le ciwanî û huner.

Xelatî em salî APEC dedrêt be sercemî berhemekani Helmet ke bo mindal nûsiwnî û salî 2000 be nawî DÎWANÎ MINDALAN bilaw kirayewe.

Stockholm 2000/12/16

ÎSAL

Xelata APECê (december - 2001)

JI BO WERGERAN E

Wek ku me sala çûyî jî got û kir, em ê îsal jî du berhemana xelat bikin.

• *Şertê beşdariya berhemana:*

Divê berhemana jî du salan ne kevntir be. Ji bo ku juriya xelata APEC'ê bi silameti karê xwe bi rê ve bibe, berhemên pêşniyarkirî divê heta 1`ê meha 9an, bigêhîjine destê juriyê.

• *Namzediya berhemana:*

Ji bilî juriya APECê, kî bivê dikane namzediya berhemana pêşniyar bike. Lê ji bo silametiya karê juriyê, baştir e ku xwediyê pêşniyarê bi xwe jî agahdariyeke pêşîn ji bo juriyê bi rê bike. Nemaze ji bo namzediya berhemên nava welêt pêwîstiya juriya xelata APECê ji alîkariyeke welê heye.

• Xelata APECê 2000\$ in û li du berhemana dabeş dibe.

• Xelata APECê hersal di meha 12an de, li Stockholmê, di *pêşangeha kitêbên kurdî* de beyan dibe.

Ku mecalên xwediyê berhemana tunebin ku beşdarî girtina xelatê bibin, piştî beyanê, xelat ji xelatgirên xwediyê berhemana re tê şandinê.

Apec-Förlag AB

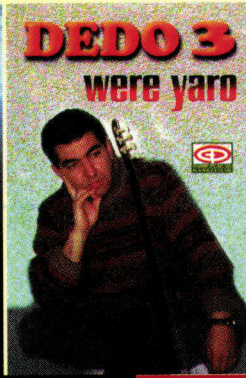
Box: 3318

SE-163 03 Spånga/ Sweden

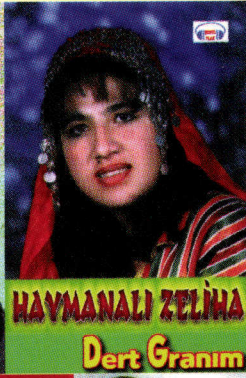

KÜRTÇE
ÖZGÜN HALK
MÜZİĞİ
**Bagram
ÖZCAN**
KOMA ME

DEDO 3
were yaro

HAYMANALI ZELİHA
Dert Granim

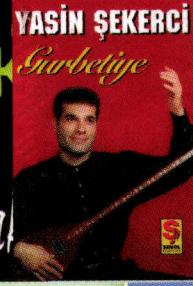
CİHANBEYLİ
YASİN ŞEKERCİ
KOMA ME
GRUP MEVAL

HİKMET ÖZKAN
MELİN VAMBERAN

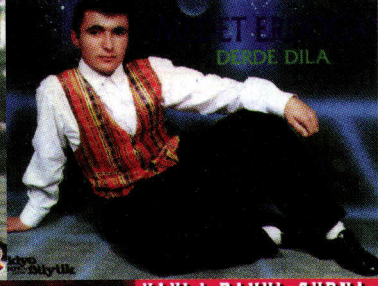
TAVŞANCALI
MELEK
Megri Dal

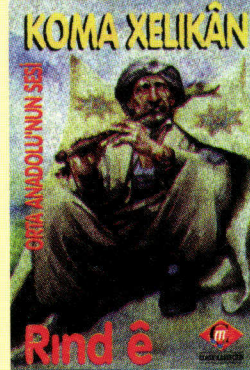
YASİN ŞEKERCİ
Garbetiye

ALILI CENGİZ ACAR

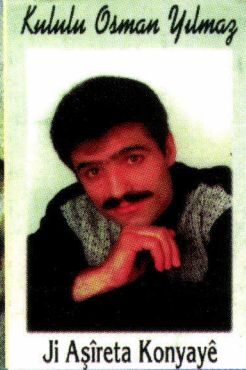

DERDE DILA

KOMA XELİKÂN
ÇİTA ANADOLU'NUN SESİ

Rind ê

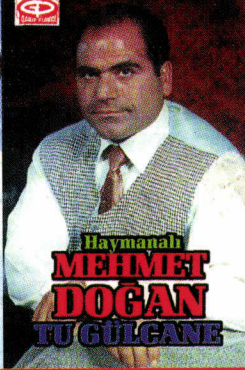

Kululu Osman Yılmaz

Ji Aşîreta Konyayê

**Kürt
RENZİ 1**
LİVİN ÇANO
KEKO VARE

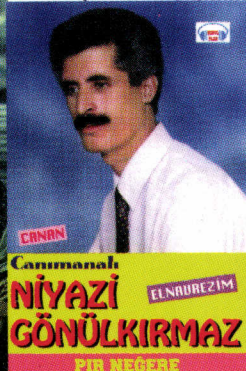
Haymanalı
**MEHMET
DOĞAN**
TU GÜLGANE

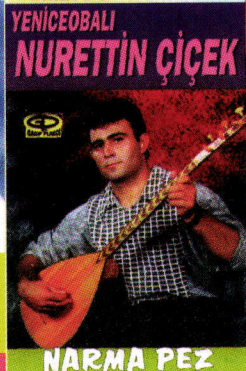
**YAYLA DAVUL ZURNA
MUHABBETİ**
MEVLÜT ÇELİK - YUNUS KOCA

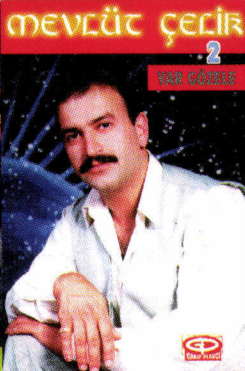
**Xalikânî
AHMET**
NADİM KAÇE

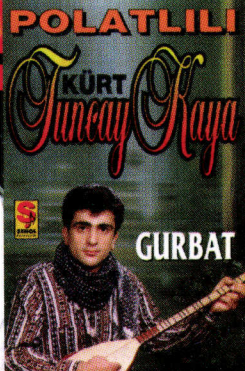
Canımnanah
NIYAZI
GÖNÜLKIRMAZ
PIR NEĞERE

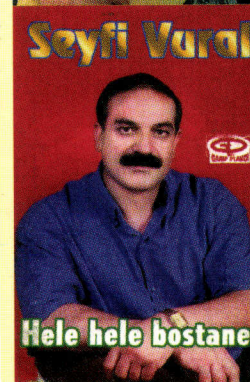
YENİCOBALI
NURETTİN ÇİÇEK
NARMA PEZ

MEVLÜT ÇELİK
MEVLÜT ÇELİK
2
SER ÇELİK

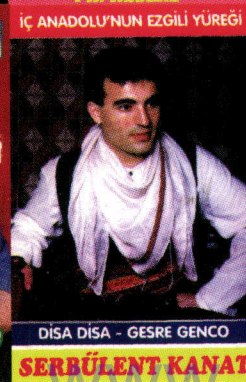

POLATLILI
**Kürt
Tuncay Kaya**
GURBAT

Seyfi Vural

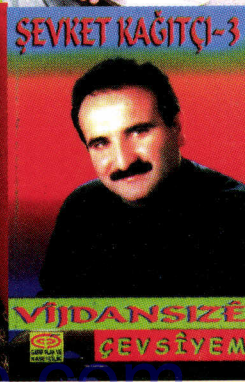
Hele hele bostane

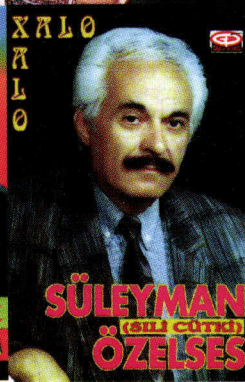
DİSA DİSA - GESRE GENCO
SERBÜLENT KANAT

Kürt Remzi'nin Kızı
SERİ ÇIYA

ŞEVKET KAĞITÇI-3
VIJDANSİZÉ
ÇEVŞİYEM

XALO
SÜLEYMAN
(SOLA ÇIYES)
ÖZELSES